

Handwritten text, possibly a title or author's name, on a faded label near the top of the spine.

Large areas of missing leather on the spine, revealing the brown board underneath.

I
00264

DE BELLO RHODIO

LIBRI TRES

CLEMENTI VII. PONT.

MAX.

DEDICATI

Authore Iacobo Fontano Brugési Iuriscōsul
to, Iudice appellationū Sacræ nobilifq; mi
litæ Hierosolymitanæ & populi Rhodii.

ROMA

DE BELLO RHODIO

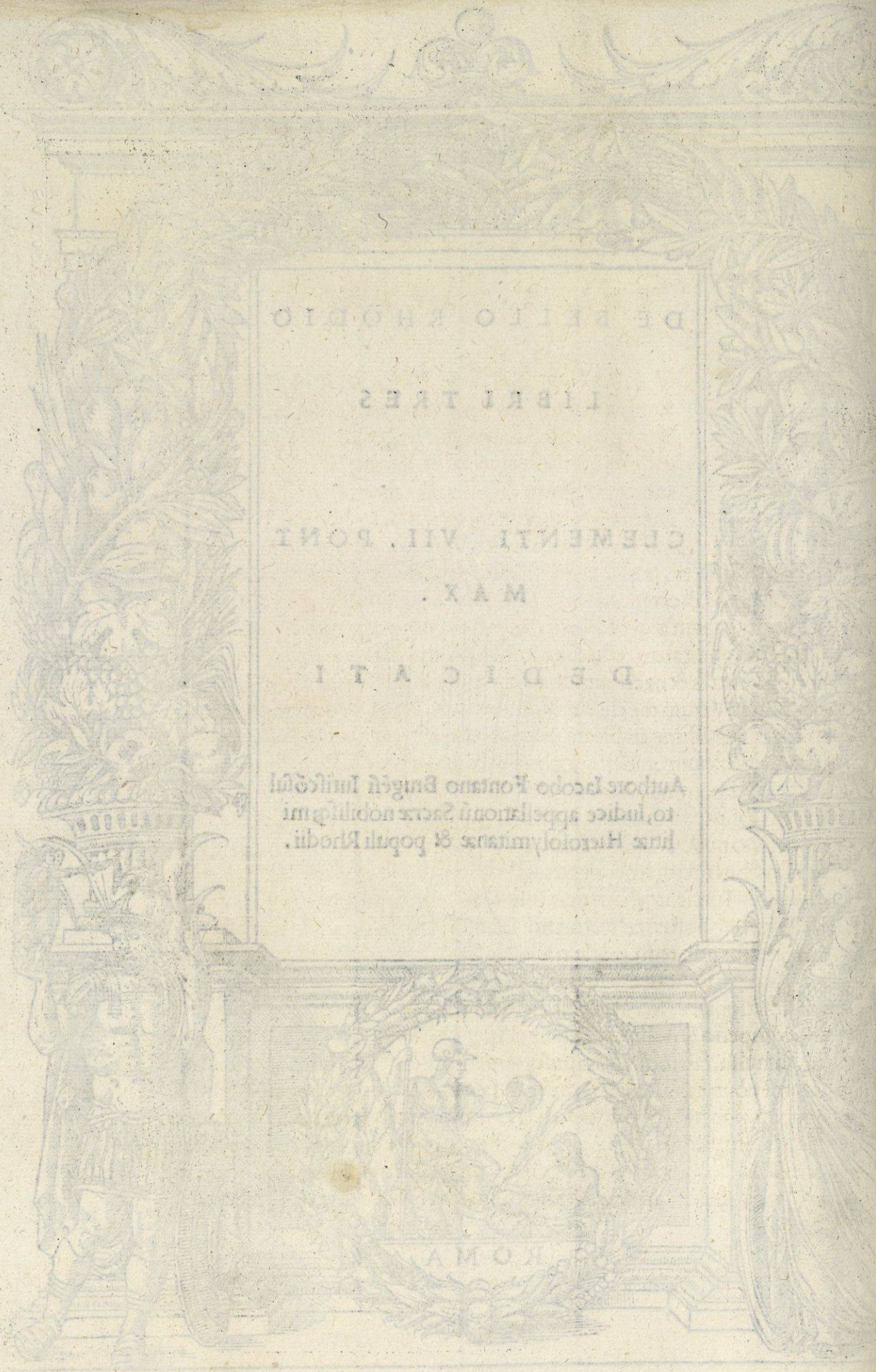
LIBER TRIS

CLEMENTI VII. PONT.

MAX.

D E D I C A T I

Auctore Jacobo Fontano Burgensi Iurisco
to, Indice appellationu sacre nobilitati
hinc Hieronymiane & populi Rhodii.

ROMA

CLEMENTI VII. PONT.

MAX. IACOBVS

FONTANVS

FELICITATEM

VI IN DECRETIS CANONICIS

summum pont. soli comparauerunt, uidentur mihi Beatissime pater admodum diligenter considerasse æqualem utriusq; humanis in rebus potetiam. Vt enim hoc recedente nox, oriente sit dies, ita illo mortuo ubiq; atra quædam moesta, in compositaq; rerum facies occurrit. Nihil undiq; nisi moeror, nisi luctus. Verum cum in demortui locum quispiam suffectus populo renuntiatur, repente nouam quandam lucem exoriri uidemus, & omnia illa quæ prius inter se pessime cohærebant, in mutua uelut gratiam atq; ordinem decentissimum conuenire. Ad ecclesiasticâ imprimis dignitatem redit sua autoritas, ad magistratum debitus honor, ad populum utilis & necessaria obedientia, Sontibus supplicia, Virtuti præmia parata sunt. Verum me dicere, & nihil ad gratiam aut adulationis causa, testis est pater Beatissime, ut sileam interim reliquam omnem Italiam, immo orbem Christianum uniuersum, alma Vrbs tua Roma, Quæ nunc nuper obitu Adriani. vi. pont. max. tam ingens uulnus concepit, ut ruitura & supremam Lucem haurire ab omnibus putaretur. modo autem te prius Iulio Medicoq; renuntiato nunc Maximo Pont. & Clemente, apparet exhilarata, & quasi ex fati faucibus orciq; tenebris ad uitalé lucem retracta Spondetq; sibi de hostibus suis Turcis atq; hæreticis insignem quandam & quam nulla unquam poterit silere posteritas uictoriam. Clamat malis suis cõtigisse eum medicû qui præsens non temporariam aliquam sanitatem præstabit, quam iam intra ima præcordia sua sentit, testibus tã multis effusæ lætitiæ signis, tot faustis acclamationibus, sed perpetuâ eandemq; talem qualem habuit florente maximo imperio & nomine Cæsarum. Sperat etiam q; clementia tua Italiam suam tumultu, factionibus, impiisq; armis liberabit. Confidit quod autoritas summi pontificatus tui Aeternâ per sæcula pacem inter principes christianos componet. Nec immerito hanc confidentiam & meliorum temporum spem Roma latini imperii caput ac domicilium concepit, quandoquidem & ipsa hodierna umbra græci imperii captiua Constantinopolis idem sperat, anxie multis cum uotis manumissionem & libertatem a. T. S. expeſtans,

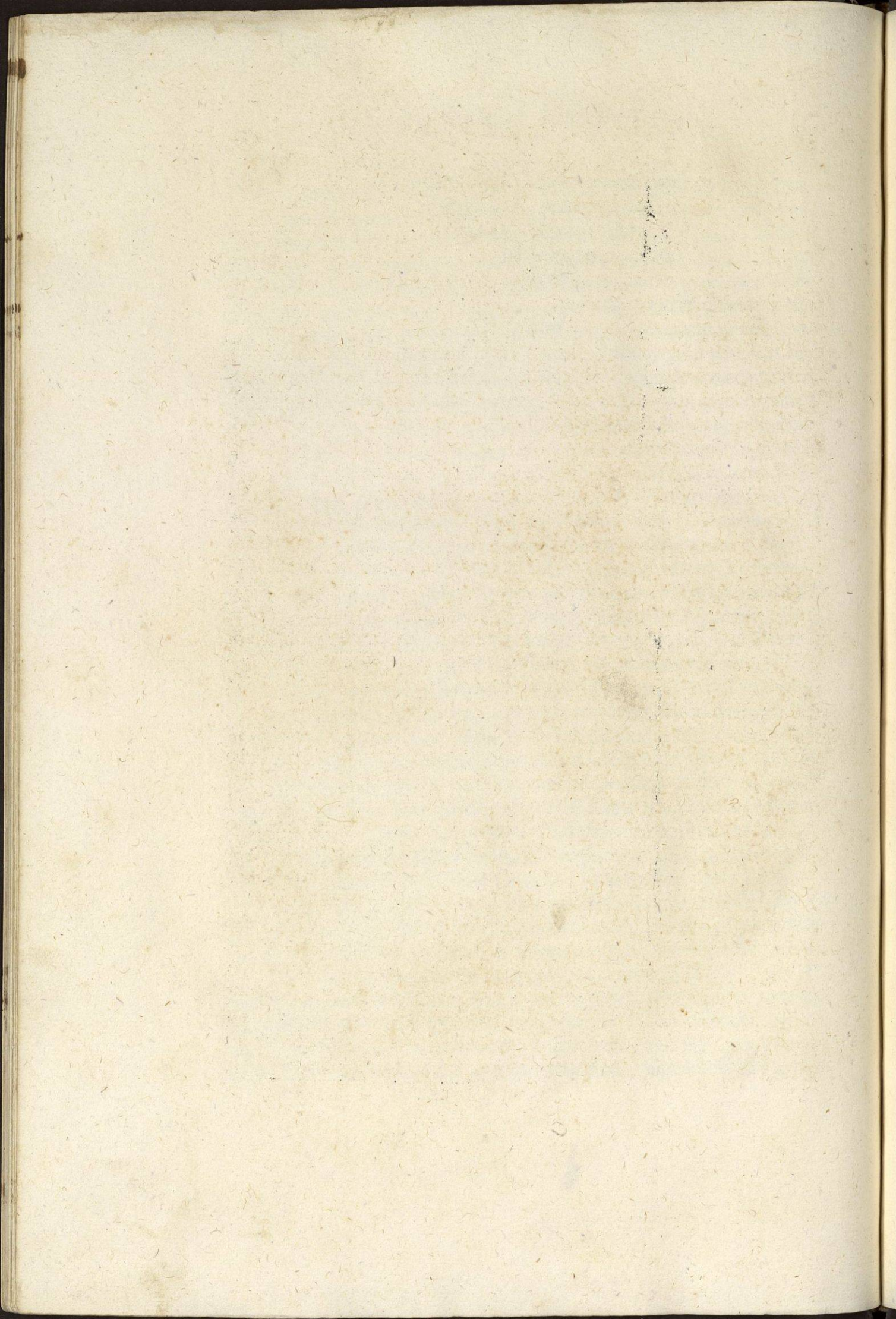
CLEMENTI VIII. PONT.

nec frustrabitur illa diu, aio, dum ingenium, felicitatem, eximiamque in rebus gerendis prudentiam. S. T. considero. quam deus optimus max. neque temere neque inconsulto in Beatissimi apostoli & uicarii sui locum elegit. Atque utinam ille hanc diem me uiuere sinat, qua S. T. uideri possim lupo interno & domestico interempto, de externo hoste Solymano triumphantem. quãquam non satis fortasse recte dixi externum hostem, qui ui ferroque ouile. T. S. non uno loco ingressus, oues pasturæ tuæ commissas a Christo & te Christi uicario ad suum Mahumetem alienat. Vere potiar omnino & breui uoto meo, nec inuidebit (spero) mors, si Sanctitas Tua expeditionem in illum suscipiat. quod ut faciat, non debeo ego miser homuncio illam nec tardam nec immemorem adhortari. Satis illam monet, si non multorum aliorum summorum Pontificum conatus, certe urgentissima ipsa necessitas. Aderit illi sacrum piũque & necessarium bellum molienti in christiani nominis hostes Christus ipse. Sequentur signa tua maximi & strenui quique duces. in primis Sanctitatis tuæ obedientissimus filius princeps meus perillustis, Philippus Vilerius Liladamus, magnus sacræ nobilisque Hierosolymitanæ militiæ magister. de quo uiro & equitum crucigerorum ordine, Cum audirem aliquos Romæ ubi etiam marmora loquuntur, & linguæ hominum sunt liberimæ, Non solum libere pronuntiare sed etiam inique atque iniustissime, quod necessarium est his accidere qui nec partem audiunt, nec rem intelligunt. Volui seruus quoquo possem modo domini causam tueri, & non tantum deditioem Rhodiam, quæ sola utranque paginam facit alpha & o maledicorum, Sed etiam ipsam oppugnationem, immo omnium quæ tota semestri obsidione, & ante & post eam utrinque tam ab obsessis quam obsidentibus & fortiter & impigre acta gesta que sunt, narrationem uerissimam omnium oculis & lectioni exponere. Quam dicent multi (fat scio) uacare eloquentia. at ego non eloquentiam sed fidem mihi proposui in historia, quam tuo Sanctissimo nomini Beatissime pater Do, Dedo, & addico. Est (non eo inficias) opus pontificia dignitate multo inferius, Sed nemini magis inscriptum oportuit quam ei cuius cum autoritate tum gratia & tutius & commendatius in lucem ac manus omnium uenire posset. futurum enim hac uia spero ut desinant quidam ueritatem & per se potentem & tuo numine adiutam calumniari. Si autem sint ingenio prorsus tam immedicabili ac lingua adeo uirulenta, ut melius carbonem ignitum quam uerbum maledicum intra fauces retinerent, His quandoquidem Christianus sum, nihil grauius imprecari, nec debeo nec pos-

sum , quam quod Christus ipse in
cruce pendens, Pater igno
sce illis quia nesci/
unt quid fa/
ciunt.

Vale.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

RAEFARI MIHI LICET quod professi plerique sunt rerum scriptores, bellum maxime memorabile, omnium quæ unquā gesta sunt, me scripturū (Sic Livi-
P sic ego, & forte uerius) quod magnus Turcarum Tyrannus Solymanus terra, & mari gessit cum Equitibus diuo Io-
 anni consecratis & Imperii Christiani limites ad Orientē defendantibus. Nūquā enim præliū tam crudele, & atrox. mars æque dubius fuit. norunt qui mecum in parte laboris & periculi fuere. Credet facile quisquis sacræ & nobilis militiæ (nullius enim nomen recipi-
 turnisi ad aram, & exhibito indice natalium) olim insti tutum & hætenus obseruatum pugnandi cum Turcis morem animaduernerit, Tum horum opes & potentiam, qui uilibus & incertis primordiis (nam originem suam, nec ipsi quidem satis tenent) ab antris Caucaſi debellata initio Asia, deinde Thracia, postremo reliqua Græcia, Duobus florentissimis imperiis Trapezuntio & Constantinopolitano euerſis, omni prope Illyrico perdomito, in Italiam usque Hydrunte capta que in Italiæ & Calabriae finibus est, penetrauerunt. Et recentī adhuc memoria, quasi hæsternæ diei, Sultano uno post alterum uita & imperio priuato, totam Syriam cū omni Aegypto, Arabiaque opibus suis adiecerunt, Quod bellum sic ex sententia confectum, Rhodiano Initium dedit. Est enim filio Solymano uisum, quod Selymo patri, qui anno abhinc quinto maxima classe ad Rhodum obsidendam parata, uita defunctus est, difficile sibi ex Lesbo, Chio, Peloponneso, Euboea, Propontide, ipsoq; Byzantio, nauigationem futuram in Syriam atque Aegyptum, stāte incolumi Rhodo arce militum, utpote ex qua illi maritimis suis excursionibus totum litto-
 reum tractum deuasent, nonnunquam iusta classe congregari audentes, Præ-
 terea ducere dedecus Imperii sui ferre gentem inimicam in ipsis regni penetralibus. Adhæc ambitioso Iuueni magnos spiritus ministrare Alba anno superiore ad confluentem Sani & Danubii uisita, Tum quæ nequaquam multa molienti negligēda est occasio temporis, quō Principes occidentis maximis cladibus sese inuicem afficiebant. Verumtamen priusquam belli gesti, Rhodianaque obsidionis initiū aggrediar, quō ad cognoscendū omnia ut magis magisque in aperto sint, quæ dā altius repetere necessarium est. Nam ut experior istud bellum multorum fide maius, ita eius quoque historiam inuenio magis laboriosam mihi, quā putaram. Sed istud quoque malum post tot acerbos casus, hostiū iniurias, bonorū direptiones, cædes, exilia, pericula uasti maris, febres, morbos, pestem, oculorum ophthalmiam, mihi deuorandum est, Et si laboribus meis nulla certa merces, quam nō tam specto, quā laudem defensionemque ueritatis, & sacrorum nobiliumque Hierosolymitanorū equitum gloriam, Tametsi nemo dicendo, aut scribendo tantam illis gloriam parare potest, quantam ipsi sibi pugnando pepererunt. Quod igitur sacræ

militiae & mihi uertat bene, sic exordior. Fabritio Carestano ingenti lustu
 desiderioque plebis nouendum uita functo (fuerat enim ad populi fauo-
 rem aucupandū, affabre factus, doctus litteras latinas, callidus, acer ingenio,
 cui consilium nec inceptum ullum frustra fuit, magnificus, siquidem magnā
 Urbis partem nouo, ualidoque murorum ambitu cinxit, arma, tela, machinas,
 comineatum affatim importari fecit, denique omnia quæ in bello uario, &
 multarum rerum egenti, usui esse solent. Culpant aliqui, quod ærarium immode-
 stius tractauerit, quibus ego nec assentior, nec repugno. ubi luce orta, æs cam-
 panum sonuit, uniuerſa militaris concio in classes suas distributa ad pha-
 num diui Ioannis conuenit, peracto solenni sacro, quæque testata crucem
 Intermagistro pridem ab antesignanis constituto, spondet allaturam sese de
 corpore suo militem quem habeat optimum & prudentissimum. Constitui-
 tur hac ratione ex singulis militum decuriis octumuiratus quidam, cui ius, fal-
 que est, præfectum comitorum nominare, & tres mox suffragia duros di-
 cere, Equitem qui summus suffragantium uocatur, Sacrificum, optioneque
 militarem. Hi triumuii frequenti ordine præfecto comitorum ante aram
 (neque enim iam octumuiratus amplius, aut Intermagister, cuius potestatem
 uoluerunt maiores momentaneā esse, ne qua fraus suffragiis fieret, sacramento
 restipulantur quæsituros se ex toto ordine militari Quattuor & decem inte-
 gros ac spectatæ fidei uiros, quibus sociis tribum suffragantem perficiant.
 quæ simul atque exit Christiano ritu expiata per adorandam crucem quattu-
 or Didascalicos libros uolumen sacrificiorum omni priuato affectu abiura-
 to, non alium sacræ nobilissimæque militiae præfecturam se uouet, nisi claris
 legitimisque natalibus & maximis in rempublicam meritis commendatum.
 quo uoto, sacramentoque a Præside comitionum stipulato, suffragatores se-
 cedunt, qui post graues de multorum uitis ac uirtutibus censuras, duorum po-
 tissimum rationem habendam esse duxerunt, Philippi Vilerii Liladami, &
 Thomæ Docrai præfecti equitum Anglorum. Hunc siquidem plurimum
 commendabant magnæ opes, Ingenium, magna experientia, consuetudo Re-
 gum & Principum ad quos arduis sæpe legationibus functus est. illum nego-
 tia militiae bene prudenterque in Galliis & Hispaniis administrata, usus rerū
 Rhodiensium, fortitudo animi & corporis, uirtus omnibus spectatissima, nec
 ut quorundam esse solet supremum Magistratum ambientium, simulata at-
 que efficta ad tempus. factum hoc modo est, ut fors utrinque par exierit. Sed
 Liladami prærogatiua fuit suffragio equitis summi primique iter suffragato-
 res, Qui appellatis more maiorum Decuriis, uellent ne suffragatrici tribui in-
 tercedere, aut obnuntiare quippiā, simul ut responderent nolle, Quod ergo
 inquit, Deus, & numen tutelare prophetes Baptista sacræ nobilissimæque
 militiae nostræ bene & feliciter uortat, Renuntio uobis magnum magistrum
 nobilissimum equitem. F. Philippum Vilerium Liladamum. Statimque re-

clamatum est ab uniuersa concione, Nobilissimo Equiti. F. Philippo Vlerio Liladamo Magno Magistro nostro Vita, Victoria, & decus æternum. Qui quamprimum litteris nuntiisque a Rhodo missis, fortunæ suæ certior factus esset, celerrime ad iter se accinxit. Mouens e Lutetia Parhisorum maximo splendidoque comitatu, Franciscum Christianissimum Regem Galliarum burgundionum fines ab incursibus Cæsarianorum tuentem adiit, benigne acceptus & dimissus Rhodano flumine, in quo nauigium armamentis bellicis honustum negligētia Gubernatoris ad pontem ciuitatis Viennæ periit. Masiliam nauigat urbem, quod sciunt omnes uetustissimam. In qua ob uetustatem nimiam, nulla uetustatis extant monumenta. Paucos hic dies commoratus, classem conscendit, leui inde uento Niceam in finibus Allobrogum delati maximam nauium nostrarum puero coquinario negligentius ignem seruante, incendio prope amisimus. Actumque iam erat nisi magnus magister graui edicto facto, ne quis nauim relinqueret, suos uoce & exemplo confirmans ardorem flammæ enascentis restinxisset. Liberati ancipiti periculo hanc quoque deserimus sedem, uastumque caua trabe currimus æquor. Corsicam & Sardiniam præteruesti in foedam, maximamque tempestatem incidimus. Coelum streperè ingenti sono, & inter horredos fragores crebri micare ignes. capti omnes auribus, oculisque uota nuncupabant. Miserrimus ego insolita rerum facie præ cæteris magis perterritus, flamma micanti exanimatus, uexatione fractus, nausea ac uomitu sordens, interque undæ furentis procellas obrutus Deum hominum que fidem implorabam. Affuit uotis præsens numen. Syracusis antiquitate & fortibus gestis illustri urbi applicamus, nouè hominibus fulmine eneētis, pluribus percussis, animalium brutorum, bouum, ouium maior lues fuit. hic ad curam, quietemque corporis, & nauium refectio nem aliquantis per commorati, Nactique auram secundam uela & anchoras tollimus. Prosequitur a puppi uentus euntes. Sed ecce mox aliud malum. Nuntiatum Cortugolum Archipiratam cui duos uterinos fratres præter tertium què in uinculis tenebāt Rhodiani occidere, classe ex triremibus, nauigiisque rostratis collecta, expectare in statione ad Maleæ promontorium aduentum magni magistri. Diu disceptatum, esset ne utile quattuor tantum nauibus merces opulentas multorum negotiatorum, Materiam incendiariam copiosissimam, ac commeatum omnis generis, præterea ipsum principem uentibus, occurrere maritimo latroni, nihil præter tela & hostes afferenti. Sed consilia nostra fors immutauit, Adiuti enim aura & secundo uento satis uehementi, portum Rhodium intramus summa nostra & oppidanorum lætitia, atque alacritate. Processere obuiam armatæ Triremes sacræ militiæ cum signis, sono, centuque tubarum. Arx Nicolea, & turres quæ utrinque portum muniunt, omniaque urbis propugnacula, multa crebraque bombardata intonere. Equites antesignani Magnum Magistrum obuiis exceptum ulnis festo

B E L L I R H O D I I

apparatu, per medias turbas hominum undique sese effundentium & precantium fausta lætaque, in urbem ad phanum diui Ioannis induxerunt. Hinc per acto solenni sacro, cum plausibus & clamoribus, aliisque, quibus effusa lætitia uulgo significatur, in Prætorium. paucis inde diebus interiectis, Cortugolus nauigatione nostra elusus, fremens, frendensque subito secundo exorto uento, obscuræ, quietæque noctis auxilio speculatore fallens in fretum Rhodiam erupit, ex insula forte post deuastationem agrorum, prædam abacturus. & inciderant in eum nisi sese comodum uentus mutasset, Dux naues Venetæ ab Hierosolymis reduces, quæ eadē nocte a portu Rhodio soluerant. cognito aduentu hostili & discrimine sociorum, classe quæ in anchoris stabat, quam celerrime expedita, Equites Rhodii in piratam tendunt. Quod ille uidens effuse fugere coepit. Rhodii qui in spe erant classis potiundæ, satis pertinaciter secuti sunt. Verum postquam celeritate nauium utpote leuium, suas grauiores eludi uiderunt, abstiterunt incepto, naues sociorum in pacatū ducentes. Tempore hæud multo post uenit Rhodum e castris iuxta Taurinū Pannoniæ positis orator missus a Tyranno Turcarū cum huiusmodi litteris.

S O L Y M A N V S T S A C C V S D E I

gratia Rex regum, Dominus dominantium, Maximus Imperator Byzantii & Trapezundarum, Rex præpotētissimus Persidis, Arabiæ, Syriæ ac Aegypti, Dñs Asiæ & Europæ, Princeps Mechæ, Alepi, Hierosolymorū Dñator, possessorq;

M A R I S V N I U E R S I,

Reuerendo patri. F. Philippo Vilerio Liladamo Magno
Magistro Rhodi, & Asiæ legato Salutem.

GRATV LOR tibi aduentum & nouum principatum, quem ut habeas diu faustum & felicem cupio. Spes est enim mihi q̄ uirtute & fide superaturus sis omnes qui retro in insula Rhodiensi imperarunt, a quibus maiores mei semper uim suam abstinuerunt. Quorum exemplo in eo tecum amicitiam & gratiam. Gaude igitur amice & gratulare mihi uictoriam & triumphum, siquidē æstate superiori Danubio traiecto Regem Vngarorum quem occursum credebam in acie, sub signis expectaui inauso prælio decertare. Taurinum totius regionis urbem munitissimam, & uicinas aliquot arces ui abstuli. Multis mortalibus ferro, & flāma trucidatis, plerisque in seruitutem redactis, Victor & triumphator dimisso exercitu in hyberna regressus sum ad Regiam meam almam Urbem Constantinopolim. Vale. ex Castris.

Recitata hac epistola in sacro, augustoque concilio procerum antesignanorum intellexit illico prudens magister uerbis sibi nuntari pacem, re autem uimquam quæ paratus esset alia uim repellere, non dissimili artificio litteris sic compositis significauit.

Philippus Vilerius Liladamus Magnus Magister Rhodi, Turcæ.

Epistolam quam ad me attulit orator tuus, recte intellexi. De amicitia quod scis, tam gratum est mihi, quam ingratum Cortugolo. Conatus est siquidem, dum huc uenirem a Galliis, me ex improviso opprimere. Quod ubi non successit, obscura nocte fretum Rhodium inuestus naues onerarias, quæ ab Hierosolymis Venetias nauigabant depraedari tentabat. Sed classe e portu meo mox deducta, uim prohibui, Coegique piratam fugere, & praedam Cretensibus negotiatoribus ereptam relinquere. Vale, ex Rhodo.

Remissus est legatus cum summa fide & muneribus, adiuncto ei comite qui litteras magistri perfererat, homine quodam priuato (raro enim dignata est Rhodus Turcam legatione publici equitis, Tyrannus praecoci ingenio adulescens, cui rerum prudentia uelox ante pilos uenit, contemplatus ingeniosam talionem litterarum reddituram, sensit secum agi suis artibus, & Rhodios paratos esse uim contraria uim repellere, neque tam leuiter quam Taurini defensores deditioem & imperata facturos. Veniebat praeterea in mentem quæ proauo Mahumeti acciderunt, accidere sibi posse, Fortunam & Martem fallacia esse numina, quæ fidem in paruis sibi praestruunt, ut cum operæpretium sit, cum magna mercede fallant. Hoc modo animum celerem nunc huc, nunc diuidens illuc, in partesque rapiens uarias libidine aduersum nos metu pro nobis suadente, Cortugolum accersiri iubet. Vocatus accedit praesentibus duobus Augustalibus Mustapho & Farao, Cui ut mihi narrant, Tyrannus sororem collocauit. Hi quæ omnia in Rhodios acerbè atque ad gratiam principis sunt locuti, ut facere solent quos regiae opes alunt. Sed acerbissime Cortugolus uir natura ferox, belli haud ignarus probe intelligens litteris de se querentibus gratiae suae apud regem non modo decreuisse quippiam, sed etiam permagnam esse accessionem factam, quem in hunc modum locutum fuisse accepi. Ingentia tua erga me merita Optime, Maximeque Imperator, faciunt, ut quæ aestimè tibi & Imperio gloriae decorique futura, libere loquar. Voces quotidie ad me miserabilium hominum ex Insulis Mithylene, Euboea, Peloponneso, Achaia, & continenti, Caria, Lycia, atque omni littoreo tractu Syriae ac Aegypti perferuntur, exponentium agrorum suorum depopulationes, direptiones Urbium, praedas hominum & armentorum, multaque infinita alia & incredibilia mala quæ in dies patiuntur, nemine uim prohibente a cruciferis illis & piratis Rhodiensibus. Tendunt mihi miseri supplices manus, opem meam orant, instant, urgent, ut illis auxilium ab imperiali maiestate tua implorem, ut illos ab iniuria, caede, rapinis istorum Cruciferorum defendas.

B E L L I R H O D I I

Oro te igitur per adorandū nomen Mahumetis, per genium imperialem, ut populum tuum ab his crudelissimis hostibus liberes, ut ex ferro, flamma, & ex graui seruitute quæ morte durior est, aliquando eripias, Atque illud tecū etiam cogites non tam populo & priuatæ plebeculæ hanc iniuriam, quam publico honori & nomini tuo inferri. Quam si Regum, si Principum aliquis christianorum inferret, non patereris, scio, inultam, & nunc finis latrones, Sicarios, colluuiem hominum agros tuos uastare, Vrbes diripere, populum trucidare, mare totum unicuique nostrum infestum reddere. Quis enim nauigat Damascum, Alexandriam, Memphim, Chalcidem, Lesbum, Chium, regiam tuam Constantinopolim, qui non maximis ac certis quidem ab istis cruciferis imminentibus periculis se exponat? Quid p̄ tot annos statim post Vernum æquinoctium audimus aliud, quam cruciferos Rhodios portum aliquem turcarum occupasse? Turcas in seruitutem miserrimam redeisse? prædam hominum ac rerum prætiosissimarum ex Urbibus atque agris direptam, Rhodum aduexisse? Et quod turpissimum est, te inspectate, in medio & penetrabilibus regnorum tuorū hæc omnia fecisse. Ignosce mihi obsecro Imperator si aperte nimium dico, quod sentio, quicquid enim a me dicitur, nulla alia de causa dicitur, nisi ut tu aliquando facias, quod iam multos ante annos factum esse oportuit. Quod ad religionem nostram mahumeticam ampliandam, ad Imperii & nominis tui protelationem pertineat, Pro quo quidem propagando nostras fortunas in quodlibet discrimen afferre, corpus telis armisque obicere, nihil laboris, nihil periculi subterfugere debemus. Quod si laudum & pugnae amore flagras, & ad perpetuam immortalitatem mirū in modum tendis, quo eam bello facilius cōsequi poteris, quā si Rhodū, quæ quoddam christianorū propugnaculum est, & dicitur, quæ que sola nos ab illorum regionibus prohibet, expugnes & in deditioem cogas? Dices fortasse hic, Maiores mei toties Urbem illam frustra tentarunt. Tentarunt & Taurinum Pannoniæ Urbem, Tu tamen multo magis munitam nunc quam priscis illis sæculis in potestatem tuam redegisti, & de Rhodo desperas? Depone uanum istum timorem. audendo, agendoque res turcica creuit. properemus ad illam obsidendam terra & mari. Si populus tuus seruitute gemens manibus suis eam cōstruxerit, num libertate cupidine atque occasione tot illatas iniurias uindicandi gaudens eisdem manibus destruere poterit? Quod si cognoscas imperator, est tibi procurante summo propheta Mahumete diuinitus oblata occasio, Dum Christianus occasus intestinis cladi bus laborat. Num in geren dis negotiis ignoras sequendas esse temporum oportunitates, & in occasione rerū desidiā, ac tarditatem omnem quam diligentissime fugiendam? Mutabilissimæ quidem sunt temporum uices, & fortunam cum abire permiseris, frustra postmodum discedentem ac fugientem sis imploraturus.

Hac oratione animus iuuenilis inuidia Christiani nominis æger, honorum & imperii appetentissimus facile ad bellum decernendum impulsus est. Sed primum rem ad proceres detulit, Vbi sic locutus fuisse traditur. Et si non dubito uiri fortissimi eandem uobis nunc mentem esse, quæ in aliis aggredien- dis gentibus semper fuit, de cõmuni tamen gloria atque commodo, commu- ne indicere consilium uolui. Ex eo tempore quo pater meus uita defunctus est, cum diuersis populis ac nationibus bellum gessimus. Syros ut sunt natura instabiles, & ad res nouas molindas prouisi, rebellionem tentantes ui in offi- cio continuimus. Sophum Magni Vfuncassani ex filia Nepotem que Iacupi Regis soror fuit, p̄potetē in Assyria illū regē semp nobis corde & opere mala machinantē, necdū Media, Armenia maiore, Perside, Mesopotamia cõ ten- tum armis nostris intra septa sua conclusimus. Anno superiore oēm Pannoni- am ultra citraque Danubium peruagati, Taurinum totius regionis locum mu- nitissimum cœpimus, quæcunque tentauimus, subegimus. Tamen ut de me ingenue dicam, animus supra imperium & sanguinem Othomanicū ingens in his uictoriis conuiescere non potest. Nam quæcunque hactenus egistis, & si magna sunt, minora tamen uirtute uestra æstimo. Huc me rapit cupido, hoc semper exarsi, Rhodum illam petere, omnesque Rhodianæ militiæ ui- res & castra radicibus euertere. Nōne uos idē haud sane minus quā ego sem- per optauistis? Quoties enim uoces audiui Rhodum, Rhodū conclamantiū, tēpus a me expectatū est, ut expediti aliarum gentiū bellis, huc omnes ner- uos, animosque in unum intenderemus. Quod tam diu cupiuitis, in manibus uestris est. Nulla maior unquam facultas data bene gerendæ rei. murorum ur- bis Rhodiæ permagna pars solo æquata iacet, quæ haud paruo tempore re- stitui poterit ærario expilato. Ad hæc arcis præsidium parua manu militum constat. auxilia a Gallis longinqua post Rhodum expugnatam futura sunt, aut quod mihi uerisimilius est, nunquam. neque enim Rex francorum cum Impe- ratore Germaniæ & Italiæ domino ad internitionem depugnans patietur na- ualia sua dearmari, portus suos nudari præsidio nauium. Nec credatis etiam hispani generis homines domi fame, bello, intestinis odiis implicitos, foris huc ex Sicilia & Campania tam facile militem & comneatum portaturos. Sed maior instat ut putatis, a Classe Veneta, ab auxiliis Cretæ insulæ timor, Immo nullus. Scio, neque debeo omnibus palam facere, quomodo huic ma- lo occurrerim. ergo magnanimi uiri nati ad subigendum uniuersam Christi- anorum ditionem, nedum Rhodum, sequamini alacres me crudelissimis & perfidis hostibus bellum inferentem. Quousque patiemini quæso familiæ othomaniæ & in uniuersum Turcis omnibus maculam eam adhærere, quā Rhodii nobis asperferūt uictoria superiori obsidione parta? quā non tã uirtus illog fecit, quā Proau Mahumetis consilium infelix Mysachū palleologū mi- litariæ ducē una infeliciter cõmissa pugna reuocatis. Sed fecerit sane illog uir

B E L L I R H O D I I

tus uictoriam, Tolerabitis ne ideo semper toto mari piraticas istas excursio-
 nes continenti & insulis, Urbium atq; agrorum deuastationes, prædas anima-
 lium, & quaruncunq; rerum optimarum incendia suppliciaq;, raptus coniu-
 gum, cædes liberorum, seruitutem affinium cognatorum uestroꝝ: non, si uos
 noui, si me Mahumetes meus adiuuerit, cuius ope atq; auxilio, inuitis Christo
 & Ioannè Cruciferorū magnis diis, spondeo me breui lunata signa medio
 urbis Rhodiæ foro defixurū. Nec quicquā mihi nisi gloriam quæro, utilita-
 tem do uobis cōmilitones. Auri & argenti cælata uasa, mundum muliebre
 qui pretiosissimus esse dicitur, omnem pecuniam, splendidamq; supelle-
 ctilem, ad uxores, ad liberos uestros, domū honustis nauigiis deportate. Nūc
 ergo ad Rhodum oppugnandam totis uiribus, bonoque animo transeamus.
 Cumq; hoc faciendum omnes una uoce succlamarent, assurgens Pyrrhus na-
 tus (ut mihi relatum est) patre Bulgaro desertore fidei, cui longa uita &
 odiū orthodoxæ fidei, mille artes, & noīa mille nocēdi pepererūt, Non pos-
 sum (inquit) non plurimum admirari præcocem, maximamq; prudentiā &
 uirtutes, atque ingenium Imperatoris nostri, adeo prudenter & diserte omnia
 maximi, clarissimique ducis in bello suscipiendo consilia exposuit. Felix
 Mahumetis ter quaterque hoc imperium, beata hæc res pub. fortunati nos-
 tali principe, qui non tantum uiros & arma, sed prudentiam atque consilium
 in prælia ducit. Quem optimū & laudatissimū pugnādi morem si semp ad-
 manum, semper ante oculos habeamus, non modo Rhodū, sed breui omnē
 Christianorū ditionē in potestātē nostram redigemus. Verū ætas & experiē-
 tia mea præter ea quæ Iuuenis Princeps sedulo & diligenter inuestigauit, sua-
 det ex equitum ciuiumque Rhodiensium ordine, maximos si fieri potest, ui-
 ros corrupendos esse, & præmio pollicitatiōe, mercede, gratia, denique mo-
 dis omnibus, ad prodicionem secretorum consiliorum sollicitandos, Quod
 quomodo fieri possit, accipite. Ego quasi pacis quietisque cupidissimus arbi-
 ter inducam nuntiis litterisque magnum magistrum, ut ad principem no-
 strum legatos mittat, qui ubi in nostra erunt manu, sinite agere Pyrrhū. Pla-
 cuit omnibus & in primis ipsi Tyranno Senis uiri consilium, mandatūque
 ut rem illico summa cura, fideque expediret, Cæteris ducibus, ut pararent ter-
 restres naualesque copias, quā maximas possent, neque diu cōtinuit se belli
 ci apparatus rumor. Mense Intercalari pridie nonas, Rhodi nuntiatum est
 Turcam nauium longarum carinis positis contracta ad effectum eius operis
 ex Chio & reliquis portibus multitudine fabrorum, omnique alia nauali
 materia, ferro, linteis, sparto maximam Classē Constantinopoli fabricare.
 Quæ fama dum in dies crebrior, constantiorque circos, conuentusque homi-
 num permearet, misit equestris ordo omnia exploratum quendā Epidaurē
 sem turcaicæ linguæ peritū. Renuntiat is e Byzatio, epistola inter liquamina
 pisciū abscondita classē maximam parari, militem scribi, numerum præte-
rea &

rea & formam tormentorum. Cæterum hostem impetendum uulgo incertum esse, multos, non tam de Rhodo quam Italia dubitare, plerisque de Cypro aut Corcyra. nuntium istud multorum animos omen a se alienantium securiores fecit. sed dum homines in quosuis potius quam semetipsos bellum apparari credunt, affertur sociorum, amicorumque litteris finitimos hostium portus diligentissima custodia obseruari. Inter has belli imminentiæ curas, minime idoneo tempore, quidam ex equitibus Italicis missionem & præmia flagitarunt acerbe in Romanam Curiam loquuti. cui stipendiorum suorum defraudationem acceptam referebant. Verum magister prudentia ac consilio suo tantum effecit ut responderent omnes non consueuisse equites Italos rem publicam in ancipiti discrimine constitutam relinquere, nec nunc quidem relicturos, Verum quo plura bene atque strenue fecissent, eo minus iniuriam tollerare, Cupere igitur se, ut primo quoque pacatiori tempore legionis optime meriti ratio habeatur. Deinde ceptum est de Urbis Rhodiæ cura & præsidio cogitari. Equites, nautæque lignatum missi sunt in desertum continentis Latonæ lucum Phisico antiquo Lyciæ oppido uicinum. Arma, tormenta, telaque recognita sunt. lapides molares quibus molas manuales, asinariæque quisque sibi fabricare iussus erat, ex Nyssiro insula importati. Urbana multitudo in eptacurias suas partita est. Muri & propugnaculum Auernorum a Basilio Cæsaris Caroli quinti architecto, magistratu Fabricii modulatum maiori cum diligentia perficiebantur, Captiuis ad uoluntarios labores præmio liberalitateque magni magistri inuitatis. Dum hæc tanto studio atque ardore aguntur, uenit Byzantio nuntius a Pyrrho quem diximus supra, missus, homo festiuus atque ingeniosus munus suum uerbis mire adornans, prædicando Dominum, Indolem præterea ac facile ingenium Imperatoris sui. attulitque ab eo & Pyrrho ad magnum magistrum binas litteras, quarum exemplar tale est.

Solymanus Tisaccus Dei gratia Rex regum, dominus dominantium. Reuerendo patri Philippo Vilerio Liladamo Magno Magistro Rhodi, legatoque Asiæ Salutem.

Certior factus sum epistolam meam tibi redditam esse quam quæ recte intellexisti (mirum dictum) quam placuit. confide quæ uictoria Taurini minime sum contentus, alteram spero immo mihi polliceor, quam tibi cuius semper sum memorem, nequaquam occultam esse sinam. Vale ex constantinopoli.

Pyrrhi Epistola hac fere sententia erat.

Pyrrhus apocletus Philippo Vilerio Liladamo magno Magistro Rhodi legato Asiæ. S. Epistolam tuam sensu maiorem quam litteris exhibui maximo Imperatori nostro. tabellarium autem non sum passus admitti, ne plebeo nimium nuntio offenderetur. ad quem mittes deinceps uiros illustres ætate ac prudentia comendatos, quibus cum si in animo habeat, possit de re commu-

ni transigere. Quod si facias, nec te facti, neque me consilii poenitebit. Quæmitto, affert ad te litteras etiã a nostro Impatore, Cuius diuino numini quomodo sit respondendum, monitus es. Vale, ex Constantinopoli.

Hæ litteræ trahebant in uarias partes multorum animos qui a quietis consiliis non abhorrebant, metientes alios ex fide, probitateque propria commendabant Pyrrhi consilium, dicentes Virum senem & prudēt em, non tam nostræ q̄ patriæ & Imperatoris sui quieti studere, cupere eum cōsilio cōponere, quæ Iuuenis princeps ferro, metuentem incerta casuum humanorū, communem belli martem, uim fortūæ quæ maximos sæpe reges & exercitus parua manu hostium, paruoque negotio pessundedit. Tantum ualuerunt horū consilia ut deligerentur oratores frater Raymundus Marchetus Eques natus In hispania citeriore, nunc Euboicæ præfecturæ titulo insignis, uir magnanimus, catus, facundus, & Castrophylaca ciuis Rhodiensis Turcaice callens. Multis dispar sententia fuit qui fraudem, dolumque sentientes ab hostili consilio cauendum prædicabant. Quorsum enim ista legatio? Bellum ne indicendum Tyranno potentissimo? Nondum ex professo hosti, pacē enim scribit, an deprecandum nondum indictum? Ut timeri scilicet se intelligatis qui iam timet? Qua securitate, qua fronte etiam ibunt oratores non uocati a domino sine diplomate per alienum agrum, quem nos indies exurimus & uastamus. Sed Pyrrhi litteras proferent. huius scilicet commiseratio, huius fides, & autoritas eos ab iniuria proteget quasi seruus domino leges imponat, Domino simillimus (hoc est) crudelis, perfidus, osor omnium Christianorū maxime Rhodiensium, quos tyrannus si reperiatur iam parata classe & delectu militum habito, uario cruciatu afficiet ut uires nostras, nostros cōmeatus, secreta Urbis & militiæ nostræ sibi prodant. Magnam accessionem fecit huic sententiæ hominum uere prudentum, diligens studium missi oratoris multa & uaria inuestigandi de statu, situque Urbis, nūero & fortitudine equitū, qua propter remissus est cum uno tantum comite homine priuato magistri epistolam ad Tyrannum afferente, cuius sententia talis erat. Quod memor sis mei, haud molestum est, ego uicissim tui memor sum. Repetis uictoriam pānoniam qua non contentus alteram speras, immo uel ante bellum tibi promittis & canis, uide ne te fallas, nusquam minus quam in bello euentus respondet. Epistola autem ad Pyrrhum missa talis erat.

Frater Philippus Vilerius Liladamus Magnus Magister Rhodi Pyrrho Apocleto. S,

Litteras tuas, simul & nuntii mores, atque ingenium diligenter perpendi. Cōsiliū tuum non contemno, nec obseruo quidē, dum miles meus agros portusque Domini tui deprædatur, quod ut tolerarem, fecere iniuriæ quas a piratis turcis acceperunt. Verum reuocabo excurrentes, missurus ad imperatorem tuum oratores ad quos fidem publicam eundi & redeundi eius diplo-

mate testatam præmittas. Vale. ex Rhodo.

Verum animaduertendum hic magistri litteras ad Tyrannum nõ allatas esse, Nam Turca ubi transfretasset equum ascendens, qui in reditum paratus steterat, adactis calcaribus cursu quam uelocissimo effugit, socium Christianum relinquens, qui reditu suo in Urbem magnam pacis desperationem afferebat. Quapropter missi sunt in Cretam coemptores qui ex Insula uinum & Sagittarios importarent, nam arcubus & sagittis plurimum utitur Creta a Septentrione Aegeum, occasu Ionium Europæ maria habens, ab ortu Carpathium atque Aegyptiũ quæ Asiatica sunt, meridie Africum. Litteræ interea a Naxo missæ dicebant naues instructas, armatasque in aquam deduci, Barbaros moturos inchoante luna, Nam hoc signum rebus gerendis auspiciatissimum habent. Idem nuntiabant frumentatores insulæ Pathmus celebris ossibus Ioannis Theologi, qui nauigio quodam capaciore optimũ frumentum Euboicum inferebant, cuius uenundandi specie ac prætextu multa quæ in Vrbe obsidenda agebantur, iussu Turcarũ quibus sunt uestigales, explorauere. Nec segnius Magnus Magister nauiculas ad omnia exploranda circa insulas mittebat. F. Ioannes Lupus quem bellouacum appellant, strenuus eques qui postea in defensione propugnaculi Britannici grauius læsus fuit, rem sibi mandatam diligenter peregit, nauimq; unã Rostratã honustam frumento Rhodum secum adduxit. fuit in foelicior unius Celocis præfectus eques Alphonus. hic cum in statione quadam uentum expectans remiges longius diuagari pateretur, a piratica quadam naue fortuito interceptus, obnixus diu ne uiuus in potestatem hostium ueniret, grauius sauciatus captus est. Biremis præter paucos, quos fors & fuga saluauerat, cum nautis capta est. Ignominia magis quam damnum Rhodios commouit, nam multis annis retro nulla nauis Rhodia hosti in prædã cesserat. Armatae extemplo Triremes omnem oram uicinam circum nauigare iubentur, sicubi forte latentem piratam reperiant. Per idem tempus crebris ignibus, una nocte post aliam in hostico sublatis signum factum est, esse ibi mortalem colloquendi cum Rhodiis cupidum. Quare. F. Menetonus eques Gallus prudens contra pericula & insidias, nauis, uiris, armisque satis instructa ad continentem iussu procerum mittebatur, comite Iacobo Xaico triremium rationale, ut a loci incolis atque amicis omnia de futuro bello industrie diligenterque inquireret. Erat enim Xaicus præter maris ac Regionum notitiam, ciuiliũ quoque rerum gnarus, & Turcis negotiatoribus quorũ didicerat idioma, unice carus atque acceptus. Quos ubi ad fontem inter calices ac libamina Reperisset, circumseptos tapetis, bombace & aliis talibus quæ Barbari mutare cum Rhodianis mercatoribus panno laneo solebant, salutem ac fidem inuicem dat & accipit. Rogatus descendere ad comessandum, donec ueniret e proximo tugurio quidam cum quo multum familiariterque uixerat, respondit non posse,

B E L L I R H O D I I

nisi obside prius in nauim recepto. Perfidi dictum cachinnis excipientes ultro merces & obsidem imponunt. Egressus tum & obuios amplexans dato statim signo, undique ex insidiis inuaditur, ac raptim pernici impositus equo protrahitur Byzantium, Vbi acerbis quæstionibus omnibusque affectus suppliciis quæ corpus ullum pati potest, ad facietatem inimicorum dicere facta, atque infecta cogitur. Postquam isto dolo amissus est Xaycus Tum magis ac magis uulgo celebrari coepit illorum prouidentia qui militaribus comitiis reuocandæ nuper decretæ legationis ad Turcam autores extiterant. Itaque ne mora diuturnior damnum afferret, iustitium indictum est. uigiliæ uicatim exactæ, in procestris militaribus acute lanceæ dispositæ sunt, tormenta per muros locata, singula loca firmata custodibus. Publicum armamentarium instructum omnium bellicarum rerum incredibili apparatu referatum est. Armorum atque telorum portationibus tota ciuitas feruere, a Proceribus antesignanis lustrum conditum, recensa liberorum hominum, qui arma ferre possent plus minus quinque milia, Inter quos strenue pugnarunt sexcenti fere equites, quingenti cretenses, cæteri qui pugnae diligenter fideliterque uacarunt, fuere nauæ, remiges, classarii quorum uirtutem plurimum iuuerunt duces ipsi maritimique excursores Michael Vitalis Gallus prælio nauali semper acerrimus, & felicissimus Seringus Vandalus, ac Siculus quidam & unus Rhodius Nicolaus Mego. rustici qui ex agris insulaque conuenerant, non tam pugnando, quam fodiendo, ferendoque terram, Obsidioni utiles fuere. reliqua Urbana multitudo, aliquot tamen uere strenuis uiris exceptis, imbellis, iners, neque laboris neque periculi satis patiens ægre minis, & imperio sub signis & stationibus suis retenta, lingua quam manu promptior, enses, clypeosque gestando plus omnino ostentationis quam fortitudinis habuit. Dum fama futuri belli & animorum nostrorum per cycladas, insulasque alias ægei maris late effunditur. Ioannes Antonius Bouladius Venetus faber fortunæ suæ a Creta Rhodum uenit, Nam cum esset loco haud illustri natus concordante suffragio, contra omnia uetustatis exempla ob bene diligenterque nauatam rei publicæ operam, inter equites receptus est, donatusque iure aureorum calcarium. Importauit uina, commeatum omnis generis cum delecta iuuenum manu. Paulo post Dominicus Fornarius Ligur uir catus, impiger, strenuus prælio, bonus consilio, cum ab Alexandria nauigaret in Siciliam ingenti oneraria naui pretiosissimis honesta mercibus, secundo ab urbe lapide in Insulam descendit, Inde consilio & prudentia nostrorum in urbem ductus est, exceptusque obuiis Triremibus. Nam tantæ nauis aduentu, quæ arma uirosque afferebat, Rhodi ingens gaudium merito exortum est, Animis omnium nihilominus curam defensionemque Remittenti

bus. quos flexamina & uehementi sua eloquentia haud dissimili illi quam in Cynea, Pericleque fuisse scribunt, Ad omne egregium audendum & faciendum inflammauerat Leonardus Balestrinus ligur Archiepiscopus Latinorum, Vir summa doctrina sacrarum litterarum, & memoria prope monstrosa, qua Cirum, ac Mithridatem uel æquat uel superat, in dicendo sententiis acutus, & creber, uerbis ornatus atque efficax, Cuius luculentissimam orationem, quam in Phano diui Ioannis ad equites habuit, subiicio. Ut hodierna die quam maiores nostri deo Trino, & Vni sacrum esse uoluerunt, ad celsitudinem tuam Magne Magister, uosque o nobilissimi equites, de fide, & de religione uerba faciam, monet officii mei ratio. Sed dum reipub. faciem, statumque intueor, Quod numinis uenia mihi liceat, orationem tempori accommodabo. quo non tam prædicanda est fides, quam defendenda ab hoste immanissimo, maximis huc terra, marique copiis ad nostram euerisionem properanti. Cui nihil dubito, resistetis, ut uiros fortes & equites Rhodios decet, utque hætenus facere consueuistis. Neque estis, aut mea aut cuiuspiam oratione monendi. Tamen quo mihi faciam satis, quem etiam pectoralis ista Crux ad omnem Turci ci nominis internitionem laborare admonet, & ne qua mentibus hæsitatio, scrupulus ue restare possit, proposui Equites facere uobis fidem uictoriæ argumentis minime inanibus. Quare attendite quæso, ut cepistis, diligenter, utar enim oratione qualem tempus locusque exoptulat fidei, facili, & compendiararia. Primum igitur oro ac obtestor, ne aures, multo minus animos quorundam ominosis uocibus præstitis omnia in peiorem partem rapientium, quasi diuina maiestas durius aliquid de nobis statuerit. Ego enim hunc timorem uos mittere iubeo, non quod inficias ire uelim extrema omnia exempla nos promeritos si lege talionis & summo strictoque iure agere libeat, sed nihil tale Deo pietissimo in mentem uenisse credendum est, quippe qui semel familiæ suæ spondit omnem sese maiestatis administratæ rei noxam seruis remissurum quoties frugi diligentiores que fieri coeperint, ut uos nunc fecistis sacri equites, quod ut semper faciatis, uelim. Ne formidatis ergo immanem istum apparatus, quem facile concesserim, uolente & procurante rerum omnium opifice Deo in capita uestra excitatum, Sed non ideo ut confringantur illa, aut euertatur hic florantissimus uester militaris status diuum Baptistam præsidem habens, qui secundum Deum primus & selectus in coelo esse creditur. Nunquam enim ille sinet diro sui nominis hosti tantum licere. Sed ut seueri patres chariores filios per duriora agunt, Sic uult Deus optimus maximus hac potissimum ætate, qua ducem Magistrumque elegistis, quo, bello maior & armis, nec pietate fuit, per durum & difficile bellum mi-

B E L L I R H O D I I

litiam uestram clariorem, celebrioremque efficere, ne semper a machero-
 phoris istis in occidente otium & ignauia uobis obiiciatur, Cum ipsi iidem
 sint ignauissimi. Quare magnas agite gratias deo trino eidem & uni, cui hoc
 die litamus. Nec cogitetis illum omnia fatis & casuum temeritati permitte-
 re, sed res suas sibi curæ esse, fouere fidé, stabilire religionem, cupere exalta-
 tionem cultus & nominis sui, Explorare humana omnia consilia etiam altis-
 sima, scire quid immanissimo & crudelissimo hosti suo in mentem uenerit
 iam iam ferenti uirus Mahumeticum gladio, quo semine primum enatum
 est. Cui oportebat Duces, Reges, principes occidentis primo quoque conatu
 obuiam ire, ne uis mali latius serperet, et depositis priuatis simultatibus in
 folescenti Tyranno duobus acerrimis stimulis ad alienas opes inuadendum
 instigato, ambitione nempe & cupiditate. hanc si quidem natura sanguinis
 scythici, illam ætas. xxviii. annorum suppetit concordibus armis, animisque
 ostendere, quam stulta, quamque periculosa res sit in consulto iuuenilique
 seruore belli artibus gloriam quærere, & gentem Christo deuotam impete-
 re, ac suas copias, suas classes, suos exercitus, eosque gladios quibus usi sunt ha-
 stenus, in semetipsos contra commuem cuiusque nostrum hostem conuer-
 tere, ut quas ille nobis cogitat inferre calamitates, aliquando ipse experiatur.
 Verum ista frustra occinuntur surdis auribus. tendunt supplices manus. Ca-
 ptæ urbes, & Christianorum Regum auxilium implorant. confidit sese bre-
 uiter ex crudelissima seruitute in libertatem pristinam restitutum iri Taurunum
 nuper captum. Constantinopolis Thaciæ nobilissima ciuitas, tot annos in-
 ter compedes ac pedicas immanissimæ seruitutis Turcicæ computrescens ad
 huc liberationem a nobis expectat. Euboea Cretam respicit ad diui Marci si-
 gna ægre aspirans. Verum illi infeliciam calamitates & miserabiles querelas
 aspènantur intestinis seditionibus intenti, nihil aliud secum animo uerfan-
 tes nisi alter in alterum exercitus ducere, signa inferre, manus cõserere. Quot
 enim nunc annos Imperia occidētis inter se commissa cernimus, & reges bel-
 lum uicissim propulsantes, & inferentes, dum interim populus agro & urbe
 uastatus cædium, rapinarum, proscriptionum pertæsus ad delubra pacis &
 concordia infulas ac propiciatoria fercula circumferens, frustra bellum in
 Turcas clamat. O dira portentosaque præstigia, quibus humanæ acies sic fa-
 scinantur. Hispanis atque confœderatis gentibus speciosissimum uidetur
 Italiam bustis Gallicis insignire, Gallis denuo palmarium per cæsorum ca-
 dauera ultra citraque alpes commeari, Heluëtiis interim ambobus magno
 auro pugnam uel pacem suam cauponantibus. Heu fatalis furor utrarun-
 que partium. O incredibilem nostrorum temporum ignominiam, O infi-
 gnè nostræ huius tempestatis maculam, quæ nullo unquam tempore dele-
 ri poterit. Heu pietas, heu prisca fides maiorum nostrorum, qui priuata
 animorum studia defendendæ Christianæ reipub. causa deponentes copi-

as, classes, exercitus instruxerunt, & reliqua ad diutumum bellum necessaria collegerunt, quibus longinquas istas Asiae regiones inuaderent. Nunc cedo ex Pontificum, ex Imperatorum, ex regum ordine aliquem de Imperii Christiani finibus ampliandis sollicitum, & Alcyoné uidisse me gloriabor. Olim Urbanus.ii. Pont. Max. habito ad Clarum montem concilio, ita Christianorum animos ad mouendum cōtra crudelissimos Turcas istos bellum inflamauit, ut tercenta fortissimorum hominum milia in Sarrhacéos qui eisdem auspiciis cum Turcis bellum gerebāt, Hierosolymæ recuperandæ causa proficisci non dubitarint. Et maximis Itineribus terra marique celeriter superatis, Niceam expugnarunt, Antiochiam coeperunt, Hierosolymam, Heracleam, Tarsum, plurimamque alia oppida in Christianorum potestatem redegerunt. Carolus a rerum gestarum magnitudine magnus, non contentus Hispanos, Saxones bellicosissimos & duræ repugnantique ceruicis populos, Christi Iesu iugo subdidisse, quū audiret Hierosolymam graui barbarorū dominatu oppressā, celerrime illuc se cōtulit & barbaros profligauit, Christianos que in Urbem restituit omni metu liberatam, ac firmis munitam præsiidiis. Huc etiam cum morinis suis extremis hominum Balduinus Flandrus Constantinopoleosque Imperator uenit. Venit Germaniæ Imperator Fredericus barbarufus, Quod si nunc contingat digito coelum contingam. O coelum, o terra, o maria Neptuni. erumpunt crebrius uel inuito mihi Demeane istæ exclamations. Nam cogor alta silentia rumpere, & obductum uerbis uulgare dolorem. Neque cōtinere me possum in tam publica morū & fidei calamitate cernēs ipsos ordinum ductores Oestro uindictæ percitos frameam quam illis credidit deus opt. max. ad Salutarem tutelam Innocentum, plebeculæ suæ dearmatæ custodiam, fidei præsidia Vibrandam in fontes, in noxios, in contemptores religionis, in hostes diuinæ maiestatis, stringere, ac fodere in cognata fr atrum uiscera (sumus siquidem fratres cū habeamus cōmunem omnes in coelo patrem Christum Iesum) Sed ut uere & libere aliquando dicam quod sentio, nos ueri germanique Christianissimi effigiem nullam tenemus, umbra tantum & imaginibus utimur. Hactenus Hercules & Liber pater (ut est in prouerbio) ulterius fortasse Christiæ libertati aqua fluere non uidetur. In uiam institutam ergo reuertor, & uos equites bene sperare iubeo, quibus Christus Iesus dum cæteri eam prouinciam negligunt, Crudelissimum hostem nominis sui debellandum & triumphandum tradidit. Eia ergo spe bona & animo pleni, duce deo arma capite ac retundite mihi nobili illo mucrone uestro præferocientes illos spiritus in Turcarū uultibus eminētes, & quemadmodū Dauid Goliadé occidit, sic uos infame Tyrāni corpus cultu indumētoque barbarico testum, quod ritu patrio post largas epulas & amplissimam ingurgitationem, muliebria quæque agere & pati solet, gladiis uestris cōfodite, confossum Cassianis Brutiusque uulneribus,

B E L L I . . . R H O D I I

ultricibus flammis exurite, Quod si tu fortissime magister Equitum cum ista nobili sacraque militari cohorte tua effeceris, egregiam certe laudem & ampla spolia referes, Si enim Scipio clarus est qui Hannibalem ex Italia decedere coegit, Si ornatur eximia laude Aphricanus qui duas Vrbes Romano Imperio infestissimas deleuit, Si est æterna gloria Mario, q̄ bis Italiã obsidiõẽ seruitutisque formidine liberauit, quanta te gloria putas, mãet? si Turcas christianis finibus quibus imminet, excedere cogas, & legem mahumeticam deleas, ac reliquam Catholicam Græciam, Cyprium, Cretam immo & ipsam Italiã seruitutis formidine liberet? Si enim hic uicerit hostis (quod deus nolit) continuo istas prouincias permagno ex diuersis gentibus comparato exercitu inuadet, uastabit, exuret & miserrima seruitute opprimet, Accingere igitur gladio tuo super femur tuum potentissime magister, & uos sacri equites estote fortes in bello & pugnete cum serpente isto antiquo, Neque moueant uos ingentes hostium exercitus, sed reputate animo quod res est, uitam & interitum hominum esse in manu dei, qui non tam multitudini fauet, quã pietati. Quoties quæso populo Israelitico locorum angustiis circunueto, & parua manu cum innumeris gentibus Amorreis, Aegyptiis, Moabitis, Philistinis, Madianis, Cananeis depugnanti, præclarissimas uictorias concessit, hoste ad interitionem usque cæso, Recenserem nunc (nisi breuitatem essem pollicitus) copiarum Xerxis, Darii, cæteraque Græcæ & latinæ historiæ pphana exempla ex Iulii Frontini stratagematicon libro. iiii. nota, q̄bus aperte instruimur uirtute & audacia ad uictoriam non numero opus esse. Rudis enim & indota multitudo, ut inquit ille rei bellicæ scriptor ad fugam & cædem semper exposita est. Quare Alexander magnus cum præter macedonas suos uniuerso Illyrico innumerum delectum posset indicere, nõquam maiores quadraginta milium copias duxit, inhabile regenti ratus quicquid excederet, Quapropter moneo uos equites ut in ista obsidione geratis spiritus dignos nobilitate uestra, hoc est egregios, audaces in prælio, siquidem maximũ semper his periculum, qui maxime timent, audacia pro muro habetur, Quam omnia ad bellum prospere feliciterque gerendum necessaria quæ abunde adsunt, uobis addere & augere debent, Siquidem, ut omittam necessitatem pugnandi, quæ sola uel timidos fortes facit, armis ac militari peritia hostem superatis, tenere enim licet uos loricis semper tectos, uerticẽ tegit galea minaci cripta emicans, pectore æneus splendet Thorax, manus armant ense et clypeo, pedes innodantur duro solidoque ferro, neque ideo minus ad saltum & luctam habiles, nam arma & ferri graue pondus leue facit usus ac quotidiana exercitatio, quæ uos belli stratagemata artesque edocuit, Iaculum recte emittere, Tormentum excutere, hastam ualide uibrare, gladio cæsim & punctim ferire, mari classem dirigere & inter duo maxima ineuitabiliaque mala, quæ animus meminisse horret, ignem & aquam inuictos esse. Et timebitis quæso

nunc

nunc septi uallo, fossa, moenibus, muro centum pedali in praesidio uestro, in arce uestra, incredibili tormentorum machinarumque apparatu instructam, quam annis ab hinc quadraginta contra tot barbaros nudam & inermem defendistis, eam nunc relinquetis? nec pugnabitis duce hoc magistro uestro Philippo Vilerio liladamo? Cui bellicae omnes artes a fortissimorum liladamorum patrio auitoque sanguine hereditariae ac gentiliciae sunt. Cuius solum nomen uictoriam & triumphum se contemplantibus pollicetur. Siquidem Philippus ab equorum studio Graecis dicta uox perinde sonat latinis quasi dicas bellacem ac uictorem. Nonne si colligamus gerenda gestis, huius tam felix tamque Incruenta Sultanicæ classis expugnatio, abunde id temporis uictoriam pollicetur? Eya ergo fortissimo & constanti animo obsidionem tolerate. aderunt ab occasu Regum ac ordinis uestri parata subitaque auxilia, & pugnam alacriter capescite, Nec timete hostes tantum angusto scuto & ense nudis femoribus dependenti contentos, Nam galea & lorica omnino non utuntur, & prudenter. Huiusmodi enim arma non decent stolidos & fugaces, si res primo conatu non successerit, uiros decent in acie stantes, paratos uincere, uel pulchram per uulnera mortem oppetere, quorum alterum optabile, alterum (si necessitas cogat) uiris Christum simul & militiam professis non pertimescendum.

Hac oratione accensi equites sunt, Et magnus Magister, dataque ei noticia est omnium quae nuper allatus obses manifestauerat, quem ut inueni urbane uestitum ita moribus rusticum (Siquidem gens Turcica a pueris nulli officio aut disciplinae sed tantum pascendo pecori assuefit, & ad omnia libere minimeque fucate respondentem Turcam classem parare in finitimis Cariae, Lyciae regionibus, delectum militum habere mittendorum in longinquas Himaelis Sophi prouincias, nec fefellit. Siquidem Tyrannus ut a nobis quos omnia explorare non dubitabat, belli suspicionem auerteret, Gentem uicinam duramque & bello natam procul ad angustias Amani montis tuendas misit, ne inde Sophus in nuper acceptum Sultani regnum erumperet, mittebat Sed parum profuit dolus, Nam magister stipatus armato fatellicio Centum delectissimorum iuuenum quibus praerant. F. Ioannes Bonaualles, polens uiribus & decora facie Eques auernus, ut obsidendis animum adderet, Muros, stationes, locaque singula obequitauit, Impigre suorum & hostium res pariter explorans, quid boni utrisque aut contra esset inquit, Molé molendinariam munire iubet qua parte occasum spectat, marique haud alto abluitur. Franciscus fresnayus Romangius eques Gallus, morum facilitate, liberalitateque omnibus acceptissimus qui postea ad stationem Italicam pugnans occubuit, loci & magnae onerariae nauis scaræ militiae praefectus mandatam prouinciam summa cura atque industria exequebat, Nam ante molem quam agere contabulatisque turribus ac uasis luto & terra madefacta impletis munie

rat, tormentisq; uariæ magnitudinis ut cuiq; aptum uisum est, loco dispositis firmauerat. Naues magnæ minorisq; formæ saburra saxoq; grauatas paululum a muro altiore mari depressit, quarum obiectu impedimentoq; triremes hostium a loco prius machinamentis audaciaq; militum expugnabili remotius arcebantur. Portus septus est ualida ferreaq; cathena immanis ponderis transuersum ante fauces proiecta, Trabibus etiam quæ supra undas natabant, ualidis anchorariis funibus inter se connexis, quæ a turri molendinaria ad arcem Nicoleam obliquo tractu protendebantur. quo opere usus maris hostibus ademptus est, elusaq; maritima oppugnatio postulata & commissa cum cæteris piratis Turcensibus Cortugolo, cuius frater in robore, carereq; Rhodiano cum diu squalluisset admotus obsidione hostili, inter mille & amplius Turcas, publicis operibus insolens, auræ & lucis diem extremum obiit cum aliis multis, quos tam hostium foris immissa tormenta, quam domesticæ ærumnæ uigilando, agedo, festinando, portando omnia debilitatos orco tradiderunt. Plures præterea in tumultu quodam populari temere exoito, miserabiliter occisi sunt. Nec canū melior q̄ Turcarum fortuna fuit. Hi enim q̄ in culina pascant & cibatu qui homini proprior est, a pueris tota Vrbe supplicio affecti sunt. Magister equitum ne quid imparatum inexpectum ue sineret, paratis omnibus ad bellum necessariis, Ciues ad se in prætorium uocatos, in hanc sententiam alloquutus est. Magnanimi uiri, Ciuesq; optimi, audimus hostem Turcam permagno ex diuersis gentibus collecto exercitu ad nos properare, a cuius innata crudelitate, solitaq; perfidia, nisi nos ferro uindicemus, mihi equitibusq; meis ac uobis etiam unum & commune periculum est. Siquidem unanimi conspiratione & opera res eius grauius terra mariq; affliximus. præda ex agris eius uibasta, estis locupletati. Gentem suam hodierno etiã die graui seruitute opprimimus iniuria, ille nos Iure optimo dicimus. Siquidem maiores sui specus subterraneos & tenebrosa antra Caucasæ rupis amplius nõ ferentes nullo Iure, nullo titulo, nulla causa, sola auaritia & dominandi cupiditate, odioq; sanctissimæ religionis nostræ irritati Christianos Syria primum expulerunt, Deinde Græcos sua græcia non una morte gentis contenti, sed ut semper fera & immanis est barbaries, animam uariis exquisitisq; tormentis eripuerunt. Quos iste supra ætatē malus & arrogãs puer omnibus grauis accola Arabiæ, Syriæ, Aegypti, regni Persarum magna parte totius Asiæ dominatur, tot præterea locorum ac populorum imperio non contentus, Tyrannide, cæde, bello, rapinis, perfidia, odio, impietate erga Christum & homines, superare conatur, & nostras insulas, terrasq; Christianorū uniuersas occupare mirabiliter laborat. Ut tandem rerum omnium & mundi Dominus diruat Christianas urbes, Christianos obtruncet, Christianum nomen sibi tantopere inuisum penitus deleat. Quam non ferendam iniuriam ut propulsaremus, sedem potissimum in hac

Rhodiensi insula delegimus, quod hic locus ad bellum barbaris inferendum uisus sit ceteris opportunior. Fecimus quantum in nobis fuit, adiuti sumus a uobis, experimēto cognouimus quanta sit uirtus, fides uestra, quam ne nūc mutetis, nulla suspicio. Qua propter nō agam multis, ut in fide & officio permaneat, nec longa ambage ad Virtutem uos hortabor, quam fortibus uerba nec addunt, nec demunt. De me ac equitibus meis Diuo Ioanni deuotis parce quædam loquar. Sum cum his quibus (ut spero) aderit principū Christianorum & aliorum equitum meorū qui in occasu sunt, peropportunū auxilium, paratissimus defendere uos, liberos uestros, coniuges, fortunas, phana, monumenta maiorum uestrorum, & coelestium deorum delubra. Quam opinionem, ut fixam immotamque uestris mētibus retineatis, efficere possunt, nequid dicam aliud, fidele ingenium meum in bello, nec segne omnino, nec rude, Corpus sana & perpetua ualitudine ferendis laboribus, & excubiis aptissimum, equitum meorum nobilitas & amor erga uos, inimicitia in hostes. Urbis præterea fortitudo quam hic sacer & nobilis ordo ingenti pecunia aduersus omnem tormentorum uim atque Impetum sic egregie munuit fossa, uallo, muro, moenibus, turribus, propugnaculis, ut nulla sit ciuitas quæ huic nedum præferri, sed nec æquari possit. Ad hæc armorum telorumque incredibilis copia, uinum, caro, frumentum sub terris conditum, ne humor, aer, curgulo ue corrumpere possit mire abundat, Hominum ad bellum aptorum haud paruus numerus. Lignorum magna undique strues. Aquæ saluberrimæ quæ inclusis obsessisque plurimū ad uarias necessitates utilis esse solet, larga & indeficiens ubertas, Quæ omnia certam uictoriam, certissimum & optatum belli euentum nobis spōdent, Adde quod ex nostra parte pugnabit necessitas, pugnabit fides, pietas, constantia, pugnabit amor patriæ, amor libertatis, amor parentum, coniugum, liberorum. Illic uoluntas magis ducum quam militū perfidia, impietas, inconstantia, desiderium uestre seruitutis, odium parentum, coniugum liberorum uestrorum. Procul dubio Charissimi ciues nō sinet Deus Optimus tot tantasque uirtutes ab istis uiciis superari. Estote ergo animo pacato & securo, nihil hostile, nihil ominosum metuentes. Tantū in fide, quam tot annos difficillimis bellorum & fortunæ casibus impliciti, sacro militari ordini illæsam seruastis, Permanete. & si necessitas postulet armis dextrisque uirtutem uestram hostibus ostendite, fidem facite Hispanis, Gallis, Pannoniis, Italiæ, Britaniæ, Rhodios homines posse Turcarum spiritus reprimere, illorum classes & exercitus ab Italia auertere, Cui tot annos ferum & flammam minantur. Ad quam mirabiliter festinant & peruenient si (quod animus abhorret dicere) hic uicerint, neque enim ambitiosus iste puer animo, perfidia, crudelitate Hannibalem superans, Hannibalem imitabitur. Qui facta ingēti ad Canas romanorum strage uictoria uti nesciuerit, Sed cōtinuo celeritate Iulium Cæsarem uincens expositis omnibus opibus ægypti.

B E L L I R H O D I I

ptiis quas pater in direptione Cairi reperit, Apuliã, Calabriam, Siciliã magna classe, magnis exercitibus inuadet. Inde in Gallias irrumpet, Mox petet Hispaniã, Cæteraſq; Christianoꝝ regiones, omneſq; crudelitatis genus in uniuersos exercebit. Sed altius me rapit oratio q̄ uelim, aut opus sit. fides enim & uirtus uestra magnanimi ciues in tolerando & oppugnãdo hoste firmior est, quã ut oratione indigeat, cõstantior q̄ ut malis quæ in clufos obfessoſq; pati necesse est, cõfringi possit. quanq̄ illa quæ uere mala sunt, famẽ & sitim omnino non sentietis. Quas tamen populi aliquot fide uirtute & animo uobis nequaquã comparandi constantissime ptulerũt. Siquidẽ Petilini a pœnis obfessi parentes & liberos propter inopiam eiecerunt, ipsi coriis madefactis & igni siccatis foliisq; arborum & omni genere animalium uictum trahentes. xi. mensibus obsidionẽ tolerauerũt, Nec antequã uires ad standũ in muris, ferẽdaq; arma deerant, expugnati sunt. Casillini obfessi ab Hannibale murem centũ denariis emerũt. Excubias in stationibus agere necessariũ erit, Domoꝝ ruinas si tormentis eiacula saxa inciderint, æquanimiter tolerare, Sed reparari possunt hæc mala & minora sunt, quã ut ideo deditiõnem faciamus hosti, in cuius clementia fideq; nulla spes est. Præterquã enim q̄ natura crudelis & p̄fidus est, tum nobis qui illi tot mala intulimus, A quibus solis sibi ut ait dominatori terræ & maris quo eum sæpe deturbauimus resisti dolet, nullo modo mitis, fidelisq; esse poterit, Quos toties Marte aperto, ui publica, ingenio, astu, dolo, fraude adortus est. Verum semper conatu irrito opitulante nobis deo optimo maximo quem ante omnia uelim charissimi Ciues propiciemus, nisi enim ille custodierit ciuitatẽ, frustra uigilant custodes.

Postquam omniũ animos alacres uidit cohortatus ut petitionem suam curæ haberent, conuentum dimisit, & solennẽ supplicationem quam etiam dies tempusq; anni exoptulabat, ad Phantum Deiparæ uirginis indixit. Comitatus sacram maximãq; hostiam latam circũ omnia cõpita Medius inter paludatos equites sequente maxima hominũ multitudine Deum optimum maximũ præcatus est, ut bellũ quod instaret bene feliciterq; sibi, populo Rhodio, & nomini Christiano eueniret. Respondere omnes rem diuinã rite peractã esse, Precationi annuere cœlites iri posse quo uocaret Christiana religio & inimicorum audacia. Deum & sanctissimum tutelare numen omnia læta faustaq; portendere, Urbis protectionem, uictoriam, & triumphũ. quæ dum uulgus cui plerũq; plus animoꝝ quam consilii est festiuissime ante bellum cantaret, Viros primores prudentioresq; magna cura occupauit, qui summo studio ut uulgo feliciter opinata contingere possent, procurare non cessabant. Inter quos Frater Clemens Pontifex Græcorum clarus abstinentia, & Ingenio, nec non græca facundia merito connumerandus est, qui Græcos suos exuetera fortuna olim stupenda orbi, animum adhuc retinentes oratione quam appositissima ad obsidionem fortiter strenueque tolerandam est

cohortatus loco publico pro basilica mercatorum & ante sacram imaginē Deiparæ uirginis e summo primarioq; Phano gentis allatam, ut oratio hoc modo luce religioneq; cōmendatior, cui populus ille aliogn deuotissimus est benignioribus auribus accepta efficacem magis aculeum in animis audientium relinqueret, Sed nunc orationem ipsam adscribo .

Optimi magnanimitq; Dores, Rumor aut uerius certitudo belli quod nobis instat diuersissimas inter se res gaudiū & metum, in animū ingessit meū, Neq; profecto scio utro magis cōmouear. Nā dum tacitus mecū classes, copias, exercitus, uim, magnitudinēq; hostium mēte reuoluo, totus tremore horreo, Verum dum animus æger ex sollicitudine ut fit, in spem rapit, atq; in admirationē præsidii latini & fidei, fortitudinisq; Græcorū repente mutor, & is qui nō erā, fio. ex sollicito, liberrimus, ex pauido timidoq; audax, e tristi, alacer & gaudens. Spondeoq; mihi titulos, spolia, exuuias, uictoriā ac Triumphū de immanissimis hostibus. Et si me benignis ut coepistis pergatis audire auribus, aperiam uobis spei & pollicitationis meæ rationē. Sed inuocato prius Christi Iesu dei nostri optimi maximi, & deiparæ Virginis Mariæ auxilio, ante cuius imaginem sacrosanctā conuenistis, In quo primā maximamq; uictoriæ nostræ rationē pono, hinc sensim ad humani ingenii uires, consiliaq; mortaliū descendens cerno generosissimorū equitum constantissimam fidē erga deum, erga rempublicam. Cumqua collata illa Marci Attilii Reguli fides multum lucis dignitatisq; amittit. Video horum nobilitatem, ad quodq; maximum facinus sic animatam, ut nullo cruciatu, nullo metu inde terreatur. Aspicio Urbem inexpugnabilem muro, moenibus, propugnaculis, uario genere tormentorum, multiplici cōmeatu, omnibusq; aliis quæ ad nostram salutem, hostium excidia pertinent refertissimā. Tamen libere dicam quod sentio meo more, neque ad gloriam uestram nec ad Latini præsidii uires nimium eleuandas. Hæc Vrbs contra tot hostium conatus, tantas barbarorum copias nihil potest, nihil etiam ualet Latinum præsidium, nisi coeat fortitudo & fides Græca, quæ ne latinis tam necessario tempore fraudi doloq; sit, uos precor, non q; hic prece multum opus putē, sed q; sciam Turcas uos hortaturos, ut a Latinis desciscatis. quid enim est illis optatius, quā uno tempore & uos circumuenire & nefario scelere uos obstringere? Aut quid irati grauius de uobis sentire possunt, quam ut eos prodatis, qui se uobis & omnia sua crediderūt, & in eorū potestātē ueniatis, qui se per uos periisse, ac tot dānis, tot cōtumeliis, totq; iniuriis affectos æstimāt. Redeat obsecro in memoriam maiorum uestrorū fides, non domestici scriptoris, sed externi Latini. T. Liuii omniū mortaliū iudicio digni, Cuius inuictō calamo, inuictæ populi Romani res gestæ conscriberent, testimonio celebrata, qui multa egregia, erga populū Romanū Terra, mariq; ausi sunt. Nā cū Antiochus Philippū, Macedonem aduersus Romanos exercitu nauibusq; adiuturus uideretur, le

B E L L I . . . R H O D I I

gatos ad Regem miserunt, si non contineret copias suas, se obuiã ituros, nõ ab odio ullo, sed ne coniungi cum Philippo pateretur, & impedimento esset Romanis. Quæ honestissima legatio cum parum profuisset, Rhodii Romanos adiuuantes Antiochum regem fufum fugatumq; & exutum castris, prius Europa, post Asia quæ cis Taurum montem est, expulerunt. Quare merito a Catone, quinto Originum libro (ut autor est Gellius) appellati sunt optimi fidelissimiq; Socii Romanorum, quibus nec animum duntaxat bonum ac fidelem præstiterunt, Sed etiam naualibus præliis quæ multis locis facta sunt, omnibus adfuerunt, nec labori suo, nec periculo usquam parcentes, & quod miserrimum est in bello, cum Mithridates Asiam occupasset. Q. Opium proconsulem, item Aquilium legatum in uinula cõiecisset, iussuq; eius quicquid ciuium Romanorum in Asia fuit, uno die trucidatũ esset, obsidionem, cum soli in fide Romanorum permanerent, passi sunt. Et in dissensione ciuili inter Antoniũ & Octauium ultores necis Cæsaris, & Cassium ac Brutum, cum petiissent si in ciuili discordia a Partibus abstinere, & æque omnes Romanos colere non liceret, tantisper dum ipsi ad senatum mitterent, bellũ differri, ut ex eius autoritate arma caperent, inuasa mox Vrbe cum ira uictoris cũcta quæ collibuisse, in matronas, in uirgines esset operata, omnibus bonis multati sunt, frustra misericordiam cum multis lachrymis rogante Venerando sene, Archelao, a quo Cassius Rhodi Græcæ fuerat eruditus. Nã Aelchynes cum a repub. excidisset, huc doctrinam Athenarumq; studia intulit. fuitq; Gymnasium ea tempestate hic florentissimum. In quod cum Aristippus Philosophus Socraticus naufragio in littus nostrum eiectus diuertisset & de Philosophia disputasset, magnis adeo muneribus est donatus, Vt nõ tantum se ornaret, sed etiam eis qui una fuerant uestitum & cætera quæ opus essent, ad uictum præstaret. Hoc Gymnasio Tiberius postea Romanorum Imperator amoenitate & salubritate insulæ captus sine Licetore aut Viatore sæpe obambulans mutua cũ Græcis professoribus officia usurpabat, In quo ut Antenorodorum audiret, Cato huc ab exercitu nauigauit. Cicero quem unum Latini contra tot nostros Rhetores & Philosophos obiicere solent, quiq; primus unusq; cuncta Philosophiæ dogmata a græcis accepta, eis tradidit, Hic Appolonio qui eum tantum quantus est effecit, operam dedit. Et quam gratiam reddiderunt oro Romani Græcis? a quibus omnia honestatis probitatq; exempla, omnem armorum litterarumq; scientiam accepere, quorum fideli opera & industria domi forisq; imperii sui ditiones propagarunt, Nè pe Cassianam ut audiuiſtis, & Rhodiorum quos ideo superbiæ inſimulabant q; sese superari superbiæ æſtimarent, opibus diripiendis intenti inſenſiq; fuerunt. Gêtem uetustissimã nobilissimãq; uel fama reꝝ gestar; uel omni cõmédatione humanitatis, doctrinarũq; ciuitatibus quas non tam liberaliter q; merito ob nauatam bello Macedonico & Asiatico operam dedere, multatue

runt, Neq; hac iniuria cōtentus Vespasianus, Rhodum cum adiacentibus insulis adempta libertate, in prouinciæ formam redegit. Verum optimi maiores uestri tot aliis supra alias affecti iniuriis, magis quid illos deceret cogitantes quam quid mereretur aliorum improbitas, Vtq; leuitatis ac perfidiæ notam fugerent, semper in fide Romanorum permanserunt. Vos quid nunc facere conuenit laudatissimi uiri, tam præclara constantiæ & fidei domestica monumenta animo reputantes, pro Christo Iesu deo & homine, pro sacra militia, quæ non modo æquis legibus & facillimo imperio uos semper indulgentissime habuit, sed etiam fouit, nutriuit, locupletauit? Ingrati, malique animi est reticere quorum beneficio sis adiutus. Ingratissimi pessimiq; uero non rependere gratiam cum possis & debeas, cūq; omnimodo opus sit tua ope. Defendetis ergo hoc necessario & difficillimo tēpore Rhodii, in quos nulla ingratitude perfidiæ unquā cecidit, Qui liberi etiam aliorum libertatis causam egistis, sacrū militarē ordinē, Arcem equitum, imo capita, focos, aras & fortunas uestras quibus insultat & ultima exempla parat perfidus Tyrannus, hostis fidei ac religionis, quam a maioribus uestris accepistis. Pro cuius dignitate gloriaq; asserenda, nullum discrimen ne mortem quidem certam intactamq; fugere debetis. Sed cum uos considero Græci fidei, fortes, pii ac, ut uno nomine omnia complectar uere Christiani, cum equitum Latinorum audaciam nobilitatemq; æstimo, magna me spes Victoriæ tenet. Ite igitur, duce Christo Iesu, Ioannis baptistæ ac sanctissimi equitis Georgii secunda fiducia contra gentem impiam & nefariam, perfidam, quæ nunquam uirtute, sed semp occasione freta uicit, nullam regionem nisi domesticis malis ruentem occupauit. Eunuchos seruos orientis, Imbelles Syros, fugaces perfas, aliosq; quos tepens pharius & leuium populorum nutritor Nilus emittit, tenero perlucens amictu, & uix leue pallium uitando sole tolerantis oppugnare solitā non Rhodios, qui istas primū gētes cū imperatore suo Méphitico Halbuzato ingenti & fœda cæde fere ad internitionem usq; deleuerūt. & iteq; adiuti a pōtifice maximo Calisto. iiii. Quiq; ipsos Turcas obsidione tantū nouem & octoginta dierū, octo milia præter quædecim sauciatos morti tradiderūt. Sic enim numerum init Cauorsinus quasi pollinetor mortuorum & uulnerorum omnium Chyrurgus, Vidit sol lætus spectaculo, audierūt diuersarū terrarū populi intra paucos dies Euersores Asiæ atq; Europæ ab Ambusono uno unius græcæ gētis duce stratos, cadaueribus suis eā terrā metientes quā pugna cōmittenda sibi spondebāt. Si diuina pietas ductu auspiciisq; Ambusoni uos quos omne genus Christianū iuxta ac ueteres illos Græcos heroas iam pridē intuet, tanta cæde hostiū, tam celebri triūpho insignire uoluerit, qd creditis christū deū optimū maximū socio tutelari nūne iā ministerio uestro ac serui sui Iuladami principis uere optimi & nobiliss. aduersus crudelissimos hostes suos actus, certe mens maiora oīno concipit q̄

(exprimere

BELLI RHODII

audeat, Verum euentus rectius spem pollicitationemque qua me uosque anima ui dubio procul confirmabit. Mirum in modum Græcorum animi hac oratione accensi sunt, nam ducitur, rapiturque hæc gens inter cæteras maxime nationes laude & gloria, Tantumque suadendo & hortando hinc inde apud homines effectum est ut hostis magis cupitus sit, quam detestatus, nec diu multorum stultas uoces in feliciaque sibi uota remoratus est, Quadam enim nocte elatis e specula ignibus in hosti co signum dedit. Missaque est extemplo cum lembo armata, militaris Triremis, & in ea Castrophylaca interpretis, qui cum in proram processisset, comodius inquit, unus hostium turma equestri circumfusus si in terram egrediaris, cum id facturum se negaret quid inquit Xaici fortunam metuis? Ad hæc ille minaci & Rhodio animo Xaicus quem contra fidem sacramentumque coepistis nihil me sollicitat, Nec uos quibus non credo, metuo cum sermonibus de industria compositis uellent tempus protrahere poma remigi adiacentes aut paucis inquit præfectus de Puppi loquens mandata explicare aut hinc facessite, nisi malueritis actutum bombardis obrui. Barbari primum equis & arcubus ferocientes uno uerbo attoniti ob signatam epistolam super saxum quoddam ponunt, ibi mandata contineri, & cum dicto calcaria adigentes cursu quam concitatissimo aufugiunt.

Epistolæ autem talis fuit sententia.

Solymanus Tzacchus dei gratia Rex regum, dominus dominantium, maximus Imperator Byzantii & Trapezuntis &c.
 Reuerendo Patri Philippo Vilerio Liladamo Magno Magistro Rhodi, Equitibus suis, & uniuerso populo. Commouerunt me afflictissimæ gentis meæ commiseratio & summa iniuria uestra. Impero igitur uobis per celerem Insulæ & arcis Rhodiæ deditioem pie ultroque concessa gratia secure abeundi cum omni preciosa supellectile, aut si libet manendi sub imperio meo in nullo nec tributo quidem minuta libertate aut religione uestra. Si sapitis præferre amicitiam & pacem bello crudelissimo, Nam uictos manent acerbissima omnia quæ uicti a uictoribus pati solent, a quibus non defendent uos arma, domestica externaue auxilia, nec ingentes muri, quos radicitus euertam. Valete bene, quod tunc demum fiet, si potius quam uim, amicitiam malueritis quæ neque fraudi neque dolo uobis erit. Iuro deum cœli, terræque auctorem, Iuro quattuor euagelicæ historie Cronographos uicies quater, mille prophetas lapsos e coelo, summumque inter hos nostrum Mahumetem, adorandos, item manes aui patrisque tum hoc sacrum augustumque meum Imperiale caput. Ex Regia nostra Constantinopoli. Huic cum alii acerbius, quidam lenius, quisque pro ingenio suo respondendum sentirent, nihil est responsum. Eodem die qui mensis Iunii Decimus quartus fuit, appulerunt ad Cos insulam Hippocrate suo, Venereque Appellea non minus quam solo
 cœloque

cœloq; nobilem, triginta Triremes hostiles, Harum præfectus leui præsidio
 in nauibus retento, militem ferme omnem in terram exposuit ad exurenda te
 sta & frumenta, quæ iam prope maturitatem erant, atq; ad uicos, agrosq; de
 populandos. Verum Preianes Insulæ Dominus uehemens, impiger, summæ
 audaciæ uir, accensus indignatione funestam illis hanc populationem fecit.
 Nā expedita manu peditum, cū tumultuario equitatu leuis armaturæ erum
 pens in prædatores, per segetes, per agros palâteis, clamore classico, strepitu
 armorum simul a diuersis locis facto, tantum terrorem barbaris iniecit, ut cæ
 cis & limphaticis nedum fugientibus similes, sine ui, sine defensione, in ob
 uia tela armaq; incurrerent. nec, nisi naues littori propinquæ plerosq; trepi
 dos & fugientes excepissent, superfuisset cædi aut fugæ quisquā. Ita re infeli
 citer gesta, præfectus naues inde auertit, nec postea littus attigit. Rhodii haud
 minori ardore quā turcæ in langone cœperunt agros, camposq; suos deua
 stare et ex eis quæ diutinæ obsidioni tolerandæ necessaria erāt, in Urbem im
 portarunt. exciderunt arbores, confregeruntq; omnia suburbana, Et quicquid
 amoeni sanctiue prope Urbē infra lapidem stabat, demolitum, soloq; æqua
 tum est, ne hosti integrum usui commodoq; foret. persuaserat hoc pridem
 populo. F. Gabriel pomerolus promagister, Aerarii Triumuir spectandus do
 mi forisq; facundus, callidus, amicitia facilis, multasq; alias bonas animi &
 corporis artes possidens. hic postea ī anticuniculum, uia non admodum in
 cōmoda gradiens, pede lapsus, læso paululum capite, ilia perfregit, paucisq;
 inde diebus extinctus est. Nunc orationem ipsam adscribo. Ornatissimi ci
 ues auditis Turcam ingens bellum moliri terra mariq; erga quem, Incertum.
 signa ostēdunt q; aduersus uos militiāq; nostram. Laborādum igitur ac pro
 spiciendum nobis communiter omnibus ne ab hoste immanissimo impara
 ti offendamur, Ne ue negligentia aut imperitia nostra illi uires addat. statuit
 igitur magnus magister uicinas urbi arbores excidi debere, domos dirui, am
 bitus murorum qui foris sunt solo æquari. quod ut sinatis, rogat & iubet. Cō
 pertum est enim, relatione militum qui urbes defenderunt & oppugnarunt,
 hæc posse obsessis nocere & hosti prodesse, a quo uobis fortūilq; uestris idē
 quod nobis & cōmune periculum. Nam in eadem ut dicitur, nauī nauiga
 mus. Magister quem hoc difficillimo tempore magnum & sapientem uirū
 esse expertus sum, omnia leniter & modeste cū populo, cum equitibus agēs,
 etiam ubi res poscebat grauius, ut alios exemplo confirmaret, Viridarium
 suum stationi Gallicæ præiacens, haud dubie amoenissimum, primus demo
 liri, extirpariq; præcepit. Dum per hunc modum omnia amoena, iucundaq;
 aspectu deformantur, tristius omnino deformeq; magis spectaculum erat,
 quod Urbem prope maiori luctu mœstitiāq; confecit, quā ipse aduentus ho
 stium, miserabilis scilicet, multitudo inconditæ turbæ agrestium hominū,
 ligna, frumētum, pecora, legumina, aues cortales, cæteraq; necessaria usibus

& quibus diuturnior obsidio sustineri posset, ex agris quod magister iusserat, urbi inferentiū, quos immista ac circūfusa turba sequebat̃ pueror̃ ac mulierū plorantiū, quæ sparsis crinibus genas, faciēq; suam, consuetudine patria, foede laniabant, supinas manus ad coelū, ad deū tendentes orabant, ut clarā Rhodū exflāma, ferro, peneq; fati faucibus eriperet, matresq; Rhodias & liberos paruos inuiolatos seruaret. Colluuiō ista agrestiu in arcta tecta cū urbanis locator̃, animantiūq; omnis generis coelū graues morbosq; fecit contagiosos. Tamen magis quā pnciales, profluuiū alui & febrim. Verū cum istorum brutor̃ maxima pars, de crescente annona, impasta, neglectaq; ac sæpe morbida, per strata, per uicos, relinqueret̃, Maioris & pestilentissimi prorsus mali seminarium factum est. Quod sero post fugam, deditiōemq; nostrā, uim suam in hostes & miseros qui remansere christianos, sæue exercuit. Nec intacta ab hoc malo fuere obsidentiū nos hostium castra, facile enim a tactu mutuaq; familiaritate morbū cōtraxit gēs imūda incōpositaq; multitudo. cui cibus caro p̃ter suillā uix semicocta, massaq; tritico manu molito facta, atq; in carbonibus decocta, humi uti pecoribus pabulū & stratū cōfecta uigiliis sitiq;. Nā iudex urbis uenerabilis & exactæ iā ætatis uir pabulū & aquar̃ fontes lino putrido, aliaq; simili materia corruperat qua uentur̃ credidit hostē. Qui priusquam tota classe ad insulā obsidendā descenderet, arte atq; insidiis ulus cū uiginti longis nauibus reliquis aliquot auxiliari cū supplemento in statione ad Gnidū promontorium haud procul ab urbe Rhodo atq; in sinu Symæ insulæ quæ Rhodiōr̃ est, relictis per continuatos aliquot dies fretū medium inter oram Lyciæ & Rhodum insulam nauigauit. Cogitans isto modo ad nauale certamen e portu nos elicere. Spem enim habebat optimo sane cum consilio propositam si respondisset euentus, aut nauali prælio uincere, quod tunc temporis nō multo minus fuisset, quā Rhodum expugnasse, aut res nostras destructo inter pugnandum flore militum hominumq; nauitorū plurimum debilitare posse. Qui cum nullo fine facto nunc ad mediū usque fretum ueniret, nunc in altum regrederetur, inde iterum ad portum prope procedens classē in conspectu explicaret plerisq; tum ætate, tum ingenio feruidis quibus non tolleranda superba ista fiducia uidebatur, consilium haberi placuit faciendū, ne periculum naualis certaminis foret. Cancellarius sacræ militiæ idemq; ærarii Triumuir multis illustribus factis domibelliq; clarus animo, immoderata incredibilia nimis alta cupienti, ingenio magno uarioq;, copia dicendi larga & exuberanti quā prouectiori iam ætate cum in pueritia litteris non uacasset, feriatus a bellis, negotiisq; tum publicis tum priuatis, quottidiana lectione omnis disciplinæ autorum sibi præparauerat. Plinium enim ita nouit, ut nemo melius nomen digitosq; suos, cui ad summum honorem magistratumque nihil obstitit, nisi nimia inconsultaq; honorum cupido. negabat cessandum esse, aut enim inquit, ut erat lingua

immodice liber, ingens ista classis ad cuius nedū uim aut aspectū sed solā famā pleriq; contremūt, q̄ tamen noua nō est nam singulis annis uenire ad nos solet, His piraticis nauigijs ueluti membris caput iungenda est, & tū uti lissimū fuerit, quod quidē superioribus robore nauium, numero, & uirtute militari facillimū est, capiti membris defractis huiusmodi dolorē atq; ignominā infligere ut perpetuo inde langueat, uel nulla alia quæ in nos fabricata sit classis istā sequit̄, quod mihi (fremāt licet homines qui umbram suā ac coeli ruinā metuunt) uero similis uideat̄. Nec enim tam uecors est Turca, ut hoc sero anni tēpore post septimū Kal. Iulias huc moueat parte æstatis ad oppugnandā Urbem cōmodiore exacta, & quā Urbem: munitissimā, nullius idoneæ rei egentē, ualidissimo firmatā præsidio, unde maiores sui semp̄ cū clade & ignominia repulsi sunt. Cui prius quā cuncta expugnandis urbibus reperta apud ueteres, aut nouis ingenijs inuenta admoueat, reliquū omne æstatis transferit. Hieme autē cum ubiq; incōmoda sit oppugnatio, tum insula incōmodissima, p̄sertim hac, in qua nō portus ullus, nō cōsistendi usquam locus, quin igit̄ deo & tutelari numine bene iuuantibus imus hosti sup̄bissimo obuiā, Sed uno minaci indictulo ab adolescente Anxione classē suā alio destinatā a tergo inuadamus, dolo fraudeq; ad nos transmissa de sedes intramuros, mæniq; nostra cōplossis manibus sedemus, nusquā metu ac pauore trepidi caput efferētes, timiditatē atq; segnitiē nostrā uocamus si diis placet artes fabianas, & utinā Fabii essemus, & nō potius antiochi, Aetholi quorū omnis ferocia in uerbis, Vitellii, credentes sedendo aut uotis debellari posse. Verū non uotis neq; supplicijs muliebribus, aut his sensibus cōsiliis ue q̄ timidi cauta uocant auxilia dei parant̄. uigilando, agendo, prospere omnia eueniunt. Propalā his ferociora dicēdo tantū apud multitudinē effecit q̄ plerūq; ex incertissimo animos sibi sumere solet, ut sibi pugnā d̄posceret uelle ait se abolere indignitatis maculam cæde & sanguine hostiū, nō esse se sine armis, sine animis, sine manibus. Patribus Sine quorū cōsilio magistro quippiā decernere ius fasq; nō est uisum in hac reꝝ difficultate fortunā non esse tentandam, licetoribus tantū & a populationibus conscriptis ad hoc mille uiris hostē arcere placuit, qui cū uideret spem suā eludi retro agens classē ad uillā nouā (sic loco nomen) duodecimo ab Urbe miliario iactis anchoris descensionē fecit, Segetibus tantū quæ prope maturitatem & pro derelicto habitæ erant deuastatis. Nā hominū quod aut in uicis aut in agris erat iam in urbem castellaq; sparsa per insulā hac illac munitiora cōcesserat. quā iniuriā dum uindicatū iret leuis armatura equitū, misso ad hoc nuntio a magno Magistro redire iussa est. prudens enim Dux militē ad maiores reꝝ casus seruabat, qui tota obsidione non ducē sed etiam militē egit & interdū aliquando cū his cibum coepit, noctu sæpissime ad tertiā uigiliā in stationibus mansit, aut obambulans, aut fortuito sedili e ligno uel lapide insidens. In oppugnatio-

B E L L I R H O D I I

nibus ferocior quā patribus placeret, nec tela nec hostes formidans, semper tamen cauta potius, cōsilia cum ratione, quā prospera ex euentu probauit. Fuit quod mireris inter tot curas, tam uarios & ancipites casus semper eadē uultus gratia & maiestate, quem intuentes uenerabant & amabant. Huic addendum quod quicquid otii ac quietis a curis, ab oppugnationibus, a naturali usu, & desiderio corporis habere poterat, id totū in preces, & rem sacram conuertebat. Sæpiissime enim maximā noctis partem solus ante altaria thorace tantū & galea manicisq; depositis, orando psallendoq; transigebat, Palamq; equitum & populi uox erat nihil time scēdum Rhodum Magni Magistri uigilantia præcibusq; inuictam futuram.

N V N C R E S T A T operis difficillimi pars laboriosissima, nūquam sine ingentissimo luctu atq; moerore omnium hominū nedum meo memoranda. Népe in qua urbis nobilissime semper lugenda deditio, & miserissima Hierosolymitanorū equitum fuga continet. Quam qui fando, audiendoue temperare sibi a lachrymis potest, meo quidē iudicio modice christianus est, aut parū prudens male intelligit quantum uictoria Rhodia uires Turcicæ auctæ sint, nostræ accisæ. Verū nūc omnis querela etiā necessaria fera est, atq; ingrata. Quandoquidē Occidentis Principes qui obsidione moti nō sunt, neq; excidio cōmouent, poti calice furoris indignationis & iræ dei, quod utinā Iuuenili meo tantū calore effuderim. Sed uereor, atq; adeo uereor ne repugnās reluctansq; dolori meo ueram uocē efferre sim coactus, & ne hi qui imisericorditer aliorū miserabilissimas q̄relas aspernant, iubētes quēq; salutis suæ cōsulere, dicētes secū non continget malū, nec flamma, nec gladius hostilis nocebit nobis, mox ad palinodiam adaacti Hieremiæ uatis fatale ac lachrymabile carmen recātare cogant. Ecce gentē a longinq; & procul distitis regionibus, gentē robustā, gentē antiquā, gentē cuius linguā ignoramus, nec intelligimus qd loquat. Comedit segetē, uineam, ficū & stirpē nostrā, deuorat panē, gregē armentūq; nostrū, & Ignis suus late omnia cōburit, quē ego iam iā scintillantē uideo, imo p̄ximos lambētē flāma parietes, nec credimus insani rē agi nostrā. Sed cū omnia fulgore flāmæ hostilis propius admoto Italiā, Hispanias, deinde Gallias lucere uidebimus, tūc inopes auxiliū humani ante aras & delubra diuū frustra affliētātes nosmetipsos ueniā irarū coelestiū, & malis nostris finē efflagitabimus. At respō debiū timeo, ab irato numine, oratio uestra cōuertit in peccatū, manus uestra & impiū uestrū sanguine madet suo p̄pe diē flāma aliena Turcica exarsur. Par est enim ut q̄ in terra uestra christū dñm deū uestræ cōtempstis, in terra iā nō uestra sed hostiū barbaros & imanissimos Turcas p̄feratis, qd̄ ut uehemēter futurū timeo, ita rursus sp̄o, & si qd̄ ueri mēs augurat, opto, ut amor ac deliciæ nostri generis Christus Iesus satis se poenæ habere putabit, si errati poeniteat. Illud enim potiusquā funestum quidpiā in præfatione ominari libet, ac præcari ut uelit orsis secundi libri prosperos successus attribuere.

LIBER SECVNDVS

EXTO CALENDAS IVLIAS mane diei, nuntiatum est e specula stante in uertice montis Diuo Stephano sacri, uno ferme ab Vrbe milliario, maximã classẽ aduenire secundum flexum occidentalis littoris Lycij comota ciuitas est acerbo non etiam inopinato nuntio. cuncta uario tumultu strepere, suo quisque metu pericula metiri, & clamor ubiq; erat, qualis in obsidenda iam iam Vrbe esse solet. Cumque dies octauus esset ab annua supplicatione circumlataq; sancta hostia, iterum exacto solenni sacro, Vultu habituque supplicum reuerentissime in circuitu phani tutelaris numinis ab Antistite sacri militaris ordinis portata est, & deus obsecratus, ut equites hominesque Rhodios, quos religionis suæ propugnatores esse uoluerit, etiam robore militandi & felicitate uincendi donaret, ferrũ, flãmam, cædes, rapinas in hostes nũinis sui auerteret. Religione & sancta spe firmatis per hunc modum animis, sacraque hostia sedibus suis reposita, clausis raptim portis, in muros concursum est. turba quoq; mulierũ, puerorũ, senumq; gressus suos baculo regentiũ & effudentiũ sese e domibus ad spectaculũ maximæ classis (nã ad tercentũ & amplius naues omnis generis fuisse dicitur) uias passim & turres, testaq; domorũ complebat. Venerunt naues hostium longo agmine, prima prætoria nauis præsidis Galipolitani erat, Cui classis cura, maritimæq; oppugnationis imperium mandatum a Tyranno fuerat. Agmen cogebat Archipirata Carra Mahumetes, postea tormento ab arce Telea accuratius emisso, orco traditus. Dux qui mediæ classi præerat incertum quare (nam uento fauonio secundissimo utebatur neq; aliter oppugnationem tentauit) haud procul a portu qui duabus utrinque turribus multiplici & uario bombardarum genere munitis fauces suas dilatat, triremes explicare iussit, Velaque contrahens, malos iuclinans, & simul armamenta componens, demersis utroque latere in aquam remis, orã, urbem uersus legere cœpit. Re conspecta subito ad arma conclamatum est, signa canere, decursus tota urbe fieri, fortissimus quisque tendere ad portũ, & molem quæ portus ipsius læuum latus efficit, quãq; supra hostium iniuriæ obnoxiam esse diximus, & ab hoste peti homines putabant. Verum pirata cernens se bombardis obrui, nulla aliter mora facta, sublati raptim dolonibus, in altum non sine discrimine ignominiosq; clamore Rhodiorum stantium pro muris, ad reliquam classẽ se recepit. Quæ præteruecta ante Vibem & ora propugnatorum sub signis suis acie instructa astantium, cũ sono, cãtuque musicæ militaris, terrore nõ tam incussit, q̃ accepit, occupauitq; promotoriũ, Bo incolæ uocat, tertio ab Vrbe lapide distãs in oriẽtẽ

uerfum. Cumq; is locus haud satis cōmode tot naues capere posset, pleræq; ante hostium in salo stabant. Sed cum Rhodii tormentis per muros dispositis barbaro hanc stationem infestam facerent, propius ad terram naues cōtra xit. Stabantq; ita in arcto stipatæ, ut uix ullum telum in mari uacuum interci deret. Audiui propositam esse a Hieronymo bartolutio florentino in rebus bellicis non inexercitato, rationem exurendæ classis, quæ cum ab uno ex præ festis ærarii (ut pleræq; alia ad hostium pernicië inuenta) non probaret, a col legis quoq; improbari coepta est. Verum dum hostis tormenta & machinas cæteraq; ad urbis excidium pertinentia, e nauibus in terram exponit, locum castris eligit. Terrestres exercitus a cōtinenti in Insulam traicit, & Urbis moe nia ac situm contemplatur, & qua facilius oppugnationem pati posset. Op pidani in omnes occasiones intenti, haud segne otium terebant, Siquidem ante murorum fundamēta nullo ætatis sexusue discrimine facto, profundis simos puteos, altaq; incilia in fossatis effodiebant ad cuniculos hostium exci piendos, quam rem usu experimentoq; compertum est, non tantum christia nis, sed etiam barbaris in hiatibus & effossis lacunis sese occultantibus profu isse. Magnus Magister. F. Lodouicū Andugum equitē ad Imperatorem Ca rolum quintum in hispanias misit, Romam ad Cardinales & sacros milites su os Italos, equitem Cladium Daucenuillum in Gallias ad Regem atq; equites suos gallos, cum litteris quibus opem miserrimæ Vrbi terra & mari obsessæ implorabat. Par autem erat cōmunem christianæ religionis causam a Rhodi is primo strenueq; susceptam, cæterorum quoq; christianorum Principum concordibus armis adiuuari. Sed fors aliter cecidit. Preianus cuius supra feci mus mētionem Vir cuius antiquorum & huius ætatis ducibus conferendus, terrestri prælio bonus, nauali optimus, ad pericula capeSSenda plurimum ha bens audaciæ, & inter ipsa pericula plurimum benignioris fortunæ, ut iure dubites fortior ne, an felicior sit, hyemē & æstatem iuxta pati, humi quiesce re, eodē tpe laborē & inopiā tolerare a pueritia assuetus, & quæ cæteri mise rias uocāt, uoluptati habere, Cum duos tresue dies metu hostium in deserto quodā scopulo latuisset, nauicula exploratoria silente noctu excubitores fal lens, Rhodum intrauit, magnam spem & animum omnibus afferens, neque enim milites alio duce plus confidere aut audere, nec magister ubi quid for titer ac strenue agendum esset, alium quenquam præficere malle. Is dies no ctesq; armatus intentusq; milites hortabatur, uigilias & stationes circuibat, opera quæ hostes igni ferroq; uiolauerant, sedulo reficiebat. Aduenit etiā e Creta insula consiliis atq; adhortationibus prudentis uiri Fratris An tonii Bossii Gabriel Martinus Brixienfis in militia & toga spectandus, ac ex ueteri illa Brixienfi probitate, quam Plinius celebrat, multum re ferens, mirabilis inuentor, ac artifex operum bellicorum. Qui quamplu rimos cuniculos (nam quinquaginta quinque fuisse dicuntur) quos

Turca propter scaturientē alibi aquā, alibi occursum in domiti silicis, ingēti cum mole difficultateq; agebat, per leui negotio ludificabat, actis cōtractu/ nicultis & specubus introrsum ad murorum radices effossis. Res ipsa hortari uidef, quoniā de Rhodo obsessa agimus, eius sitū paucis exponere, ac insti/ tuta maiore domi militiæq;, quomodo Rempub. habuerit, ut in manus equi/ tū Hierosolymitanorū uenerit, differere.

Infulam Rhodū Carpathii maris sicut ego accepi, habuere initio Telchines e creta pfecti, fascinatores & malefici generis homines, asperi in cultiq;, quos primū ferrū & æs operatos scribunt. Hi neq; moribus neq; lege aut imperio cuiuspiā regebant. Sed postq; Tlepolemus populis secū iunctis quos postea nouē nauibus ad bellū Troianū duxit, eam habitare coep. fset, multo inde & apud deos, & apud homines celebrior facta est. Siquidē optimus maximus illius ætatis & gentis Deus Iuppiter non cōtentus ibi ex diuino uertice Mi/ neruam suā peperisse, etiā auro pluit, quod poetas fabulatos crediderim ob nimias opes, omniūq; bonarū artū egregia studia, quibus is locus, a deo refloruit, ut multi dissimulata patria mallēt se Rhodios nuncupari, quod duobus Apolloniis aliisq; cōtigisse, memoriæ proditū est. Breuiq; res Rhodia in tantam claritatem & potentiā euasit, ut multis annis ante quā olympia instituerent, plurimum toto mari polleret, eamq; potentiā ad Romanorū usq; tempora Rhodii summa cum ui & autoritate conseruarunt. Estq; horū fideli opera & industria, nomen Romanorū in oriente rege potitum. His siquidem Rhodiorū urbs magna atq; magnifica cōmeatum, socios, naues, cæteraq; bello maritimo necessaria, sine quo oriens inuadi capi q; non potuit, facile suppeditabat. Verum haud eodē omnino loco sita, quo nunc ab equitibus latinis ære ingentissimo atq; opere ducentorū & quattuordecim annorū constructa conspicif, ad extremā oram insulæ, quā Manuel Byzantius Imperator post euictā Macrim Lyciæ urbem, & diu peruagatā, uerius quā habitatā Cyprū, ipsis donauit. Possessionē tamen armis adepti sunt, Græcis nimio opere Syris familiaribus ut qui ægre iustum germanumq; dominū ferrent latinos recusantibus, quos ptim ui ptim metu tædioq; lōgioris belli Gulielmus uillaretus Gallus uariā fortunā domi forisq; expertus, æquis utrinq; conditionibus imperata facere coegit, adiutus a Ioanne. xxii. Pontifice & Rege neapolitano. semper enim regnum istud Rhodiis fauit. hac etiam obsidione commeatus duorum miliū ducatorū & gratis & libere sero tamen hinc ad nos missus est. Cum quadrienniū retro Luteciæ scholia quædam æderem in iustiniani Codicē, & Constitutiones Bonifacii, Clemētis & huius quem dixi Ioannis. xxii. descripsi uitam eius e uariis autoribus, Quorū nemo auxilii Hierosolimytane militiæ pstiti meminuit, quāquā inter oēs cōueniat pontificē hūc nimio opere studuisse gallis, & sacrū bellū in saracenos molitū. Verū domesticos annales hic sequimur, Regē tñ neapolitanū haud nominatim exprimētes. Volateranus (Ladislau appellat.

BELLI RHODII

Oppidum in planissimo loco positum est, & circunvallari coronaque militum cingi potest. Nam portu tantum septentrionem spectante, mari cingitur, reliqua parte in occidentem uergit, planicie lapidosa haud magna latitudine, longitudine maiori inter ipsum, collesque apricos, patente, qui urbi adiacent frequentes fontibus domibusque, consiti oleastris, ficu, uineto ac caeteris id genus arboribus, quae in humo arida & harenosa gigni solent. Verum manus & ars, naturae defectum supplerunt. Muro enim atque pro muro ualidissimo scriptum est, Praeterea tredecim turribus assurgentibus minaci specie horrens, Quinque maximis propugnaculis, omnem aduersus uim iniuriamque hostilem firmatum, pluribus portis nobile, Disciplinam militarem mea opinione nusquam saeuerius obseruatam aut exactam reperiens, Urbis totius custodia in has partes diuisa erat, A turri franca ingenti altaque magnitudine cacumen suum in coelum prope ferenti, ad portam usque Ambrosianam, qua iter ad motem Philereum est, super cuius uerticem tyrannus, Sacello Deiparae Virginis, in balneas sedemque arcanam libidinum & monstruosi concubitus mutato, arcem erexit, sub signis lileatis Franci stabant, quorum caput erat, F. Ioannes Aubinus Natalibus & moeritis in sacram militiam clarus. Hinc ad portam usque diuo Georgio sacram in fractum robur equitum Germanorum uexillis Aquilaribus splendens, Tertio loco Galli, Auerni, finitimi equitibus Hispanis Ambo belli molem perferentes, quae ibi fossatum latitudine profunditateque minori foret, Quinto loco Phalanx Britannica pugnabat Duce magno Magistro, Postea Galli Narbonenses, Nouissima statione sed prima uirtute legio Italica Urbem aduersus Pyrrhi uim fraudesque defendebat, ducibus, F. Petro Baliuo qui F. Georgio Aimaro ac montaphio praefectis sauciis successerat, & Gregorio morguto antesignano nauarorum, copiarum auxiliarium praeside, Verum fraudes non tam extraneus hostis quam domesticus efficacissima ad nocendum perstis struebat, Siquidem ferox una foemina sanguinis Turcici in compositionis an amentia simulata, incertum, quaestionibus enim nihil exprimi potuit, Serua ciuis amplissimi ad rem atrocem & maximo cuique uiro audendam animum adiecit. De creuerat enim cum aliquot coniuratis (numerus non teneo) in maximo quopiam tumultu & inuasionem hostili per diuersa urbis loca incendia miscere, quorum periculo consternatis & deserentibus stationes suas pugnatoribus, Turcam nudata praesidio moenia occupare posse, Non inepta ratione colligebat, sed defuit, re indicibus & confessione conficiorum comperta, Audaci incepto suus euentus, sumptumque de noxiis supplicium est. Turca per idem tempus nondum uniuerso apparatu oppugnandarum Urbium moenibus admoto, collem quendam eminentiorem occupauerat, in quo Phanum, D. D. Cosmi & Damiani stabat, pone uirginis Elimo nitrae sacellum, fronte in stationem Anglicanam directam, Hinc magis exercendi militis causa, quam nocendi nobis, leuibis tantum tormentis utens, in urbem iaculari

iaculari coepit. Postea uineas agere, superq; aggerem iacere, uallo & fossa loca urbis quibus imminabat, circumdare, comparatis ad opus huiusmodi impletionemq; fossarū & cuniculorum, maximos sub terraneosq; labores die ac noctu continuatos, quinquaginta milibus agrestium hominum assuetorū magis agro ac pecori quā bello. qui cum moræ culpam statim fuisse, aliquando capite luerent, incredibili celeritate effecerunt, quod posse effici negaretur. Excissæ sunt ab his rupes durissimi silicis, & campi mōtib; aggere equati, & complanata fossuris montium iuga, quos Rhodii nihil tutum munientibus patientes primum missilibus summouere. deinde ad erumpendum etiā in munitiones atq; opera animati, porta patefacta inuaserunt, turbatis undiq; clamore & impetu, fessis laboribus. nec animus nec ars ad resistendum fuit, qua quisq; potuit per diuersas uias fugam faciebat, Etiam milites custodes operum. Instabant ferociter Rhodii, crescente (ut fit) & alieno metu audacia. multi qui explicare se ab impedimentis nequibant, aut alio casu tardati, foede occisi sunt. Et cum ingens multitudo accurreret e castris suis opem latitura, maxima & latissima strages tunc per totos campos ædita est, omnia qua uisus erat, constrata globis æneis, armis, cadaueribus, & inter ea humus infecta sanguine. Nam tormēta in eum euentum per muros & turres præparata, in medias hostium phalanges, cuneosq; confortissimos, cum maxima uifragoreq; & tonitru erumpentia, multos mortales pessunderunt. Quo genere pugnæ cum hostem semel bis atq; iterum eluderemus, munimenta sua noctu intensissimis uigiliis, quanta maxima poterat diligentia accelerabat. Die custodiæ duplicatæ sunt, & tormēta ad exitum Rhodiorum opposita, quæ non tam in urbe eos continuerunt, q̄ q; timebant ne crebris eruptionibus nimium attenuarentur præsidii uires. Cūq; per hunc modum Rhodus terra uere obsessa esset, mari etiam die noctuq; naues aliquot uento & remigio mobiles ante portus hostium insalostarent, adierunt præpropere magnum magistrum nautici quidā, parati seu uersare dolos, seu certæ occumbere morti, dicentes rationem a se inuentam qua hosti per oportunas insidias struerent, Si neret modo eos facere, periculi esse nihil. Animus magistri paululū arrestus annuit. Illi melopepones, uuas, aliosq; anni & regionis fructus scaphæ imponunt, mutati arma atq; ornatum, promissa barba, capite, consuetudine Turcarum, linteis turrato conscēdunt, tertia uigilia coelo obscuro tendentes ad eā Insulæ partem, qua traiectus in continentem erat, Gnari linguæ & gentis, fructus suos uenum exponunt. Coemerunt mox Barbari profundæ intempestiuæq; ac sordidæ gulæ. Epulas enim & quocunq; tempore, uel ante lucem, & quocunq; loco sumunt, Protrahuntq; illas a medio sæpe die ad mediam noctem distenti & madentes intet exoletorum ministeria, Sunt enim libidinis in mares profusissimæ, nam persuasissimum habeo neminem Turcam pudicum aut ulla corporis parte purum esse. Diuenditis hoc modo pomis ac fru

B E L L I R H O D I I

etibus & inter contrahendum hostium animis atq; consiliis caute exploratis, nostri nauiculam a terra moliuntur. Turcæ quibus obsidionis initia tantū mixtū in modum displicebant, nam præ inusitata multitudo tormentorum, qualem nec uiderant unquā, nec audiuerant, nusquā recipiendi sese tutus locus erat. Omnia enim ui & impetu letales, bombardæ Rhodienses penetrabant. hortari, obsecrare nostros, ut in continentem illos traiciant. Qui simulata recusatione, negare se id facturos, Nauiculam modicam esse nec tantæ multitudinis capacem. ægre tamen ut uidebatur barbaris, septem aut octo ad miserunt. Hi ingenti dolore suo, nostro uero gaudio Rhodum adducti Socio interprete a Preioanne & F. Gabriele summo militiæ præfecto turrim templi diui Ioannis editissimam scandere iussi sunt. Vnde per omnem circumuicinam insulam atq; in castra hostium prospectus erat. cum multa & uaria pro Ducum arbitrio rogati sensere respondissent, inter cætera quod hic ad scribendum putauit Renunciarunt tumultum ac etiā rege nouarum initia cõiurationesq; complures intra hostium castra exoriri, Militum aliquos cum ingens multitudo quottidie fame miseria tormentisq; ab urbe emissis periret, & locus sepulturæ uacans nullus extaret sub pellibus teguriolisq; se continere. nec inde a Ducibus uoce ue præconis extrahi posse plurimos secessionem & fugam meditari metu magnitudineq; præsentium & futurorum periculorū querentes frustra se conari dicentes duces si sani essent, uim inexpugnabilibus inuictisq; non intentaturos, Rhodum nequaquā Albæ Panonicæ cõparandam præesse Liladamum cum selectissimo equitum robore Nouas auxiliarium copias uel iusto prælio accessuras, Resq; melioribus & foelicio ribus quā ad Albam ducibus geri. quæ cum ad gratiam a captiuis auribus seruentibus dici æstimabantur, Res tamen ipsa postea patuit. Nam Pyrrhus assiduus desertor & seditiosor inquisitor placatorq;, tali enim tẽpore linienda magisquā punienda uis erat, litteris Constantinopolim missis Tyrannum in castra uocabat. opus esse celeri suo accessu omnia seditionem & turpem fugā spectare, Militem obsequiũ rûpere ausum, & imperia aspnari. Interim dum tyrannus iter parat, compertum a ducibus per transfugas est (quos leuitas ingenior in omnibus bellis prebere solet) turrim phani Christianis pro specula esse. Quare promouente etiā odio crucis in fastigio erectæ, nihil antiquius habuerunt, quā crebro ære magnitudine capitali bombardis excusso, turrim illam deiicere. Quod dum diligentissime faciunt, ecce tyrannus Quinto Calendas Septẽbres hora postmeridiana in castra uenit. ibi cum in Villam per necessarii mei Iacobi Galteri quæ Megas andras dicitur, uel casu uel nomine loci aridente descẽdisset, offendens omnia quæ cūq; dici aut fingi queunt, ignauix ac pauoris exẽpla in illo exercitu nihil instituto disciplinaq; militũ, aut imperio eorū qui præerāt, agi plus ex malis moribus sollicitudinis quā ex copia ducetorū miliũ militũ auxiliũ, aut bonæ spei accipiebat. Nihilominus

ætate & indignatione tam erga suos quã Rhodios efferuens, seruata tamen
 temperantia inter iram suam & culpam subiectorum, uocatos ad cõcionem
 inermes atq; etiam gladiis depositis armato peditatu quindecim milium
 chiriboarderiorum quos secum adduxerat circundedit. simul & suggestum
 ascendens sedit tacitus paulisper animo secum cogitans Vtrum in autores
 tantum seditionis animaduerneret, an plurium supplicio uindicanda tam
 foedi exempli defectio magis quã seditio esset. Vicit sententiã leuissima ad
 multitudinem satis esse castigationem. tum silentio per preconem facto ita
 coepit. Serui (neq; enim eos milites appellabat) ambitiosius id æstimans quã
 aut ratio militaris aut maiestas sua postularet) quod gẽus hominum? Turcæ
 ne? militare uincere assueti e quidem corpora, ora, uestitum, habitum meorũ
 facta dicta consilia leuium transfugarum & desertorum uideo. Heu quantũ
 me fefellit opinio mea. Abiit illa uis uigorq; turcensis, dilapsa sunt robora
 corporũ & animorũ quibus Arabes, Persæ, Syrii, Aegyptii, Mesii, Panonii,
 Tribali, Epyrotæ, Macedones. Thraces superati sunt immemores patriæ,
 sacramenti, disciplinæ militaris aduersus ducum iussiones, aduersus summi
 Imperii mei maiestatem ausi estis pugnam detractare, fugam moliri inani
 cogitatione, ac timore mortis & periculorum militaris uiris indigno Rho-
 dum si quis domi in conuiujs, in comotationibus, in circo, in foro nomi-
 naret expugnatuos uos lingua iactabatis, uix temperabatis manibus hic expe-
 riri uim uirtutemq; uolo, Sed credidistis forte conspectis signis Rhodios
 supplices ante portam se & sua in fidem potestatemq; uestram tradituos,
 desinant omnes hoc sperare & dicere, mihi qui compertissimũ habeo cre-
 dant. Ignobilis & infamis ista cauea quam uidetis plena est feris efferacissi-
 mis quarum rabiẽm nunquã sine maximo labore & cruore uestro domare
 poteritis. Domabimus tamẽ, nemo enim adeo ferus est ut nõ mitescere pos-
 sit. Quod donec perfecero hic aut mori aut consenescere decretum, ac iu-
 ratum, secus si unquã dixerõ fecerõ tum hoc caput cum classe exercitu &
 Imperio diris execrationibusq; obnoxium deuotumq; semper esto, Nec
 plura effatus, nisi q; clemens magis quã sæuerus princeps uideri & esse cu-
 piens omnibus primorum erratorum neniã condonabat, Citati deinde no-
 minatim omnes apud Tribunos in pulsionibus timore pudoreq; in uerba Ty-
 ranni iurauerunt hunc finem exitumq; seditio militum apud Rhodum cõ-
 pta habuit, Omnia deinde melioribus auspicijs & intensiore ducum militũ
 q; cura acta sunt, Statuebantur locis diuersis Duodecim æneæ machinæ ob-
 sidione Aubusoni quintum numerum haud superãtes ore in coelum erecto,
 base arctiori uersus terram, iactu bimestri qui altera obsidione tantum no-
 uem dierum fuit, dies noctesq; continuato, Globos saxeos epta palmares in-
 tecta templaq; semel fere in caput magni Magistri proiiciẽtes, Sed plus om-
 nino timoris quam ueri periculi attulerunt. Nam cum sonitu campani æris

diuerso ab eo qui uel oppugnationem uel uim tormetorum in muros qua-
 tiendos indicaret, homines a speculatore sedente in fastigio phani periculi
 admouerentur, duobus milibus huiusmodi globorum tantum decem occi-
 si sunt. quod inter cætera quidam Appella renatus medendi artis ptoffessor
 hosti prodidit. Cui uersato inter milites trepidatione detesto, tormentis ex-
 pressa confessio est peracti facinoris. Iecerunt etiam globos cupreos plenos
 intus bombardis digitalibus, & inter eas exurimenta, bitumen, sulphur, pix li-
 quida, foris coopertos sæpius in orbem tortis funibus, cui stili ferrei acutis-
 simi inhærebant. Hi longo igneoq; tractu uolantes, dum casu suo crepabāt,
 omnia foedo fumo atq; odore obfuscentes, quicquid astabat cui in ciderent
 stili illi, bombardulæq; foedæ necabāt. Sed cū hmōi tormenta nec diu plue-
 ret & sæpius non frangerentur, liberata est ciuitas ancipiti periculo. Efferaci-
 or uis erat quadraginta bombardarum, quæ iactu saxorum rotunditatis pal-
 morum nouem, aliquando undecim, deformare magis q̄ solo æquare mu-
 rum poterant. Harum una cum in domum quam forte fortuna haud infeli-
 cissima præteribā furibūdo impetu irruisset, uolatu suo me prostrauit. Aethi-
 opi sequenti, lapis euulsus caput & collum minutim cōtriuuit. Et quia in Ethi-
 opum nomen incidimus, nolo gētem quāquam seruilem frustrari sua laude,
 tota enim oppugnatione dominos strenue & fidelissime adiuuit. Inter machi-
 namenta hæc, quæ oppugnatione altera ducis Paleologi haud plura quam
 quindecim erant, duodecim uastæ & immoderate longitudinis æneæ ma-
 chinæ globos æreos saxosq; multo maiores iusto capite in oppidum euome-
 bant, quibus appositissime nomina a serpentibus basiliscis in diderunt, q; tam
 machinæ quā belluæ contactu suo omnia foedantes parē noxam iniferis mor-
 talibus adferant. ante ora omnium istarum machinarum sæpius uno die in-
 stationes singulas cētum & triginta missilia excutiētium, quod licet multis su-
 pra naturam uideatur, tamen ita rem esse diligenti obseruatione compertū,
 est barbari quo eas seq; a bombardis & conspectu Rhodiensium intactiores
 seruarent, Tabulas attignatione contigua inter se iunctas opposuerunt, qua-
 rum medium transuersus introrsum axis sustinebat. Has Turca superiori capi-
 te funibus ad tormentorum calcem reducto, cum in tantum altitudinis sub-
 duxisset ut capita machinarum detesta apparerent, mox apposito ad forulū
 tormenti igne, murum quatiebat. Est etiam alia arte atq; ingenio hostis usus
 ad tutelam suorum tormentorum quæ sine rotarū adminiculo sup cōtiguas
 tabulas humi prostratas iacētia texerat ualuis, non altis neq; se, expandentibus
 sed quæ fune ductorio a milite utrinq; intra fossas abscondito clauderentur
 & aperirentur. Rhodius huiusmodi opera quibus con fractis reliquum diei &
 tormentum hosti inutile reddebatur, præcipua cura ac diligentia tollebat,
 Sed tantam animi præsentiam uirtutemq; hostes præstiterunt, ut noctu refi-
 cerent, quæ inter diu bombardis dissipata erant, qua reficiendi pertinacia,

& crebro suo missili igne, incendiisque cuniculorum Rhodii sero inopiam tormentarii pulueris senserunt, quem rotatu molarum per dies noctesque quinque mensium continuato bis septem fortissimi equi ex splendido illo equitio magni Magistri atterebant, inter irrequietos triginta & sex liberorum hominum labores, neque enim tunc temporis seruili ministerio in re tam periculosa utendum uidebatur, idque ne qua fraus contingeret, loco fideli custodia septo, cuius caput erat primum. F. Desiderius antagallus praefectus Manuacensis, Postea Gulielmus Parisottus eques gallus Turris Nicolea quam liberalitas Ducum Borgondiae struxit, quod in sculpta marmoribus insignia attestantur, super molem, dextro cornu ante portum admirabili antiquitatis arte & sumptu in mare proiectam, in qua stetitisse ferunt Collossum illam Solis inter septem orbis miracula primum, qui cum terrae motu corruisset, iacens quoque miraculo fuit, Neque Rhodii quod Strabo dicit prohiberi erigere rursus potuerunt, Mira & supra fidem captumque humani ingenii De hoc Colosso prodit liber Graecus quem penes me habeo, seu uerius libri quaedam uetusta pars incerto auctore. Quae licet nihil minus semper quaesiuerim, quam ut plus iusto a rerum ordine declinarem, hystoria in quinque libros dilatata, cum multis aliis inter iter & fugam mihi uisis auditisque explicare proposueram, ut opere uarietatibus distincto, legentibus amoenam diuerticula essent, & animus mihi per uarios casus, per tot discrimina rerum in Latium acto, memoria repetitioneque praeteritorum periculorum constantior ac deuotior deo liberatori redderetur. Sed id quoque alia ratione effici potest, quare non putauit opere praecium bonas horas ulterius in re nec utili nec necessaria collocare. Verum nunc ad rem turrimque Diuo Nicolao consecratam, Cui cum supplemento Tricentorum militum, inter quos fuere triginta fortissimi & nobilissimi sacri equites, praesidebat Frater Guiotus Ragusus Gallus, eques magnitudine, animique industria singulari. Hanc Turcae per idem tempus diutino impetu tormentorum non modo inutili sed etiam opprobrioso ipsis tentarunt. Quaecunque enim tormenta opponebantur, ea tormentarii arcis primis fere ictibus aut arte sua, aut diui Nicolai ope adiuti disrumpebant. Cumque per hunc modum omnis conatus diurnus irritus ludibrioque hosti esset, noctu ad lunae lumen, nihilo meliori fortuna Bombardis interdiu sub terra defossis, ne a nobis frangerentur Turrim impetiit. Quae cum occasum uersus pateret hiato commode equitem Catafractum capiente facto supra quingentos Bombardarum ictibus, dimissa nec aliter tenta a Barbaris est. Verum circa moenia Ciuitatis cum totius orbis oculi hoc bellum spectarent, opus mirum in modum feruebat. Ingens coeptum, pertinax conatus, par utrinque labor, industria & spes haud dissimilis Rhodiensi die noctuque irrequietissimo ad uarios cona

B E L L I . . . R H O D I I

tus hostium, neq; ars neq; uis defuit, Nam immani specu sub terram infra propugnaculum nouum effosso, fossatum rudere, saxo, terra, sarmentis. opera hostili impletum, sedulo repurgabat transuersis cuniculis hostium, cuniculos duos & triginta excipiebat, & palā, ac clam coeptis inimicorū audaciter obuiam ibat, qui cum nonis Septēbris ab imo ad summū aperuissent partem haud paruam per egregii propugnaculi Anglicani, in censo inflāmatoq; cuniculo, cuius uiolentissimo crepitu tota Vrbs nō aliter quā motu naturali semel obsidionis tempore facto contremuit. quem cum sentiret magnus Magister ante altaria armatus, mediufq; inter preces Sacerdotum canentium in Sacello pro introitu propugnaculi, Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina, Capiō omen (inquit) hostis adest. festinat in adiutoriū Deus, danda nunc opera nobis est cōmilitones fidelissimi, fortissimiq; ut hic ordo auspicato institutus per tot ætates maioribus cultus, nec ab ullo hostium adhuc læsus, quantum in nobis erit in columis posteritati tradatur. Eoq; uehementius q; maius dedecus est parta amittere q; omni nonō paruiffe. plura dicerem nisi strenuis abunde dictum esse putarem. Et simul cum dicto, sequente satellitio armatoꝝ, plenus spei bonæ atq; animi in hostes tendit. contra quos inferētes signa licet undiq; tela coniiicerentur, cūstodes propugnaculi arma & corpora intrepide obiiciebant, Deturbabantq; manipulos militum per hiantem fossuram ingredi conantes. Hisq; turbatis ac pedem referentibus, cæteri qui pone erant, quos nec extructi aggeres, nec timor satis munierat, nā plerofq; iacula tormentis aut manu emissa uulnerabant, paulatim retrocedere coeperunt. quorum ignauia increpita, dux Mustaphus si ipsi cunctentur, solum ascensurum se minatur. Barbari Ducem circumfundentes cum ululatu, strepituq; moris sui in pugna ineunda certamen instaurant. Aequatis itaq; uiribus prælium aliquandiu atrox fuit, summa ui & duces hortabantur & milites pugnabant. Potuissentq; barbari si aduersus partem in ruina prostratam leuia tormenta opposuissent, cum uix quisq; nostros sine cæde, aut uulnere stare potuisset, eo impetu propugnaculum capere. sed cum undiq; tubæ clamor, adhortationes aures circumsonarent, in capita toto turbida coelo tempestas telorum ferreusq; ingrueret imber et oppidani equitibus immixti saxa & picem sulphure tēdaq; ad mixtam in Turcas coniiecerent, nec animos, nec uires Christianorum amplius ferentes. Nondum receptui signo dato, terga uerterent, turmatimq; abibant, nihilq; ordinum aut imperij memores passim qua cuiq; proximum fuit fuga effunduntur. bombardæ per muros dispositæ in abeūtes & uagos cruentissimam stragem fecerunt, uti prius cum e castris magno agmine in prælium ruerent. Ceciderunt hac oppugnatione multi Christiani & inter strenue pugnantes & occisos equites Gallos Hispanosque, Philippus quidā Lōmelinus Ligor negociator q ab Alexandria uenerat Stampalea ciuis Rhodius, Plurimi uulnerati

sunt. F. Henricus Mansellus signifer. F. Petrus Mela Saonensis Præfectus cuiusdam onerariæ nauis qui ambo uulnere obierunt. F. Michael dargelmunt summus Triemiũ & propugnaculi præfectus, amisso sagitta oculo, post grauem infirmitatem superuixit. enituit etiã in huius propugnaculi custodia fortitudo cuiusdam equitis Itali quẽ Baptistam Romanum uocant & F. Francisci telis lusitani, Hostium quos belli euentus aut læsit, aut necauit, certũ numerum scribere non possum, qui modestissime mihi loqui uidetur, millie cæsos ferunt. Tempa lustrata, supplicationes in diestæ deo ob uictoriam, honos habitus. Muliercula quædam Hispanæ gentis singulari uitæ sanctimonia, quæ ab urbe Hierosolyma redierat, nudis pedibus frequens circa aras & templa, stipẽ publicam quam non tam sæpe emendicabat, quã a sponte offerentibus accepit, rursus in pauperes erogans, Sedulo hominibus religionẽ incutiebat, deum poenas flagitiosorum isto bello expetere, cæterum ultione sceleratorum facta, urbi & moenibus parsum. hæc sibi per quietẽ atque inter præces obnũciata esse per sancte affirmabat. Et iam sanctũ aliquid & prouidum habere putabatur. nec aut consilia eius aspernari, aut respõsa negligere uulgus uolebat, adeo deuinctas sibi habet mortaliũ mentes religio. sed miseros sefellit sua uates. Dum hæc domi agunt. F. Desiderius Podius Præfectus arcis feracleæ, qui multarum rerum cognitionẽ in recessu habet, quam ut est modestissimus palam non hostentat, Ex insula per nauiculam nunciabat Captos perfugasque ad se dicere quod magnates quidam in Rhodo, secreta consilia cum hostibus comunicabant, qui uiam sibi subterraneam sternebant in septo equitum exituram ad Phantum Ioannis Colossensis. Sic enim a Colossi illius quem diximus memoria, non quod quisque Colossas Phrigiæ ciuitatem cum Rhodo confundat locum appellant Græci tam Turcarum quã Latinorum imperio subiecti, qui linguam tantum græcorum habent sicut speciem hominum moribus ritibusque efferaciores quã ulli Barbari. Magnis animorum motibus ciuitas agitata est nuncio perniciosi & oculatissimi mali, nequa enim scire poterant homines qua uia contra foderent, quo loco, quo tempore, die an noctu, in ocio uel in tumultu eruptura foret uis illa terrigenarum. Iamque non pro muris & moenibus solum uigiliæ erant, Sed quisque Domi suæ magnis præmiis primo euulgatori a magistro propositis, armatus, anxiusque terræ partum expectabat. Indicia coniuratorũ cum nomina haud exprimerentur, Magister silentio suppressit, Verũ prodidit exitus, quinto Idus Septembres, quintoque die post primã oppugnationem, propugnaculum Britanorum quorum ac obsidione non contemnenda manus, bello periit, Prælio multo acriori primo, iteque tentatũ est. Irruperant per ruinas septẽ animosi uexilliferi cũ delecta iuuenũ manu. Et cũ pauci propugnatores pluribus pares esse nõ possent, ignominia accepta fuisset, Nisi delecti eqtes duce magno magistro cũ signo sacre militiæ superuenissent, Ad cuius primũ conspectũ Turcæ haud aliter quã fulgetris miraculo attoniti cũ supe

B E L L I R H O D I I

riores essent ad suos se receperunt, Mustaphus impigre suo munere fungēs,
 inclinatum nulla notabili causa aciem sedulo restituebat. Cæteri duces, mili-
 tem terga uertentem iterum ui, gladiis & exhortationibus in prælium retru-
 serunt. Itaq; pudore & Imperio superante metum, pugna denuo capeffunt.
 Rhodii imbre sagittarum laborabant. Sed coeperat omnium animos pesto-
 raq; obliuio uulnerum, mortis cogitatio aberat. Hoc unum solum memine-
 rant, hos esse hostes, quos superiori pugna cum strage & ignominia repulsi-
 sent. Qua uirtute dum prælium in tertiam horam protraheretur, Barbaris ui-
 res animiq; defecerunt. inter duo milia quæ manus militaris & tormēta pro-
 strarunt missa sinistro cornu e propugnaculo Cosquinense quod uocāt Dex-
 tro Hispanensi ceciderunt tres Satrapæ induti hollosericeo pallio ad pedes
 demisso, nam inhabili ad pugnam indumento barbaros uestiri moris est. Ex
 nostris pro tanta multitudine hostium sane pauci signifero. F. Ioachino de
 cluys sagitta ex oculato uexillum amissum fuisset, nisi propere. F. Emericus
 Ruyaulx singulari magnitudine eques auernus illud ab hostibus seruasset.
 Venerat hic cum cōmitone suo. F. Baltasare Augustino equite hispano ex
 Creta insula in Rhodum obsessam, magnum & audax facinus. Iterumq; per
 mediam hostium classē in pacatum iuit copias auxiliares acceleraturus, sed
 inuidit diligentiaē suæ & miseræ urbi fortuna Mustaphus secundo iam plio
 infelicitē cōmisso, uilescere apud tyrānū coepit. Pyrrhus quo apud eū om-
 nesq; Turcas gratiam & dignitatem suam tueretur, aggerem e terra lapideq;
 ante stationem Italicam intra moenia prostruatum magna diligentia conti-
 nuatoq; impetu decem & septem ĩmanium Bombardarum quatiebat. nec
 segnius stationem equitum Galliaē Narbonensis quibus imperabat. F. Ray-
 mundus Ricaert præses Bithiniaē Cuniculis & tormentis demoliebat. Habu-
 erant ambo sibi a quopiam qui spetie emēdæ ancillulæ a Georgio Sanctori-
 no ciue Rhodio secreta urbis notauerat persuasum, Oppidum hac parte
 capi posse. quos quoniam res obtulit silentio præterire non fuit consilium
 quin utriusq; mores quantum ingenio possem aperirem. Igitur his ingeniū,
 crudelitas, perfidia equalia fuere, magnitudo animi par Item religionis no-
 stræ contemptus, in mares libido ambobus profusissima, qua in pirrho minu-
 it ætas, auget in p̄sīde Cassio, hic dando audendo ignoscendo (simulat enim
 clementiam Vt pleraq; alia bona) gloriam adeptus est. Ille autoritate, confi-
 lio, studio publicæ utilitatis apud suos clarior sed hac parte & reliquis oppi-
 di locis nobilissimus æques e Narbonensi Gallia. F. Gabriel chier præfectus
 augustalis fraudibus & conatui hostium semper mature obuius fuit paupe-
 res urbanos atq; agrestes profusissima largitione pecuniarū suarū ad cuniculo-
 rum effossionem cui operi præsidebat impellēs, quod ubi sentiebat Cassius,
 paululum impetus suos repressit. Pyrrus prædurus & pertinax senex equites
 Italos quottidianis fere ac leuibus præliis laceffebat, Sæpe etiam instructa
sub signis

LIBER .II.

sub signis acie illos aggressus est, si quidem decimo kalendas septembres, iustis copiis occultis intra uallum decem pedum altitudine muros ciuitatis superans, structum seruili ministerio hominum ex Moesia Vuallachia allatorū, aggerē militarē illū erectū principatu optimi Emerici Ambosi magni Magistri Rhodii, quē diximus muro Italico placere, cū subita iuuenū manu inuasit, trucidatis aliquot, qui praesidio erant & omnia magis quā praelium expectantibus. Sed cum repenti sonitu æris campani, ingens Urbana multitudo, inmisisti etiam sacri milites accurrerēt, maxima ui certari ceptum. hostes equo loco pedem firmantes, haud facile depelli quiuerunt. Pirrhus strenue laborantibus succurrere, integros pro faucibus accersere, omnia prouidere, contra equites memores nominis Rhodiani & pristinae uirtutis suae pugnam aequabant. Quod ille uidens, signo dato, recentes suos extra uallum prodire iubet, scalis, grumnisq; ac cumulis lapidum tormentis euulsorum, aggressi milites prope summa coeperant. oppidani in subeuntes saxa uoluere, ignes longuriis ad id ipsum factis immittere, detrudere eos sparris ferratisq; ludibus Bombardarii propugnaculi cosquinensis & Carectani quod custodiebat uenerandus senex. F. Fernandus gentilis latus oppugnantium petendo & nullo tormento fere frustra emisso maximā hoium armorūq; stragē ædiderūt. extremū tūc agmen pcedere nō audebat. p̄mores sensim retrocedere coeperūt. signa egnæ caudæ q̄ principū naualiū sunt, & in picta lintea q̄ ducū terrestri exercitus fluctuare. Qd̄ dux uidēs, postq; duas horas maiore aīo quā fructu pugnasset, canere receptui iussit. nostrum plurimi læsi. inter cæsos occubuerūt equites Itali hostium ingens numerus. Mouerat iratum ducem in nos iactura nobilissimi uiri (si modo ulla sit inter barbaros & unius Tyranni mancipia nobilitas) qui pridie huius diei tormento traiectus, occubuerat. dum incautius inferiori, ueste holosericea, superiore, redimiculo aureo indutus, longam uirgam rubram manu gestans, ante ora propugnatorum obambulare, aiunt fuisse pro tyrannum, penes quem summa rerum in sulæ Euboxæ erat. Solymanus hoc amisso. haud minorem dolorem concepit quam antea, quum bombardam accuratius e statione Anglica emissa, ei ingeniosissimum artificē, summumq; rei tormentariae præfectum abstulisset. Sed nunc ad tertiam oppugnationem Anglicanam stilum diuertamus. quæ ut feliciter quam dux primæ Mustapho procederet, operam & consilium cum Achimeto Hispanorum oppugnatore partitus est. hic cum maximā muri partem quem illi tuebantur, ignito, uiolentoq; diffractu subter effossorum cuniculorum, in altum aera eiecisset, nube terreni pulueris obfuscatos statim maxima ui adortus est. neq; segnius Mustaphus quinque Vexilla inferens, Britannos aggrediebatur. Pugna duobus locis simul, anceps & atrox fuit. Mustaphus unumquemq; nominans hortabatur, putaret se contra latrones, pirhatas, pro patria, pro libertate, pro aris, atq; focus, que toties illi uiolarunt certare. Contra Rhodii manu

B E L L I R H O D I I

magis quam uerbis strenui, intrepide resistebant. Christophorus Vualdéric armorum & nauigandi peritus, Germanus æques, qui Rhodiis in pace ius laboriosissime ac integerrime dicebat, quum præsidis Græciæ omnes contra se conatus, Supra terram bombardis, & subter cuniculis ludificatus esset, necessario præsidio ad stationem suam dimisso, huc se conferens, cominus gladio cum hoste depugnans, duo illi uexilla extorsit, Barbari omnes cum strage & ignominia reiecti. Achimetanus miles & si animosior fuerit, nã in summa altissimi muri euaserat, nihilo tamen felicior, leuibus enim tormentis iussu & consilio Martiningi per tecta domorum in frontem oppositis, & leuo latere bombardis noui propugnaculi cui præsidebat. F. Ioannes Maupalus, Item dextro ex opere militari, ad radices portæ Athanasianæ quod F. Florentius quiuereaux diu magno animo & periculo corporis defendit, missilibus impetitus, uictoriam nobis reliquit nec lætam nec incruentam. nã strenuissimus quisq; aut occiderat in prælio, aut grauius uulneratus decesserat. Preianus in gula tormento uulnus accepit, nec tamen lætale, Ioannes Buoch strenuus & magnanimus eques, ærarii triumuir, & Thurcomastix (id dignitatis nomen in legione Britannica est) cum semper uim & oppugnationem Turcicam futurã negasset, morte sua, Vtranq; expertus est. Occisus est enim inter Anglos, quibus ut Hispanis cum supplemento auxiliari opem ferebat, hunc finem habuit Secundus ærarii Triumuir. Tertium deus ad grauiora meritaq; supplicia seruauit. Achimetus strenuus alioquin ac prudens dux, indignatus quod uoti compos non fuisset, propugnaculum Hispanum maiore postea ui tormentorum quatiebat. modico inde spatio locatorum nec minorem uim omnium quæ ad urbes euertendas pertinent Experti sunt Auerni, quos in prælium ducebat Frater Raymundus rogerius magnanimus, & strenuus eques, patre Gallo, Rhodi natus nono kalendas octobres, aduersus hunc, commissum sibi locum strenue in pigreque tuentem, magna uis Barbarorum e castris processit spem habens fragore cuniculi ducti ad Basim murorum, & pleni materiæ inflamtilis, ingentem mox imposito igne ruinam adfuturam, qua oppidum capi posse militi duces sponderant, stabant iniquo loco Barbari, telisq; nostrorum obruebantur, nec cuniculus cuius tota uis in uenas subterraneas contraque actos cuniculos euauit, murum paratis ingredi aperiebat. Qua propter signo dato, clade aliqua accepta, nulla illata, statim redire in castra iussi sunt. murus qui occultam introrsum uim cuniculi & si palam non apparentem accepisse a ducebus æstimabatur, magno bombardarum numero, & impetu, per reliquum diei, noctemque insequentem diruptus est. tota nocte omnibus castris strepitus armorum, ingens hominum concursus exaudiri. Duces de summa rerum deliberabant, decreta in crastinum oppugnatio est. Tyrannus cupidus simul uincendi, & anxius contrario metu, quippe bellum hominibus su-

mere licere, Victoriā in manu fortunæ esse, quæ ad eum diem ingenti-
 bus coeptis suis haud adfuiſſet, confidere tamen copiis ſuis, ſperare for-
 tunæ erga ſe mutationem, nulli hæreditarium uincere, uictoriā ua-
 gari, a uictore ad uictum uenire. Itaque cum ſpes metum uinceret, ubi
 paucis arbitris in tentorio ſuo obambulans, diu multa ſecum animo uo-
 lutaffet, duces ac tribunos militum ad ſe uocari iubet, eoſq; pro præ-
 torio hunc in modum alloquutus fuiſſe traditur. Veſtra magnanimi
 duces fortitudo atque prudentia nulla indigent oratione, Verum ut
 pauca dicam, male ſana mens hoſtium facit. Qui dum urbe tormen-
 tis lacera, cuniculis ſuffoſſa, dirutis templis, domibuſque, cæde, la-
 bore, uulneribus feſſi, quæ mala toties oppugnatis accidere neceſſe eſt,
 primos ſpiritus, ſolitumque pugnandi ardorem non remittunt, Viden-
 tur militi noſtro merito inuiſti atque inexpugnabiles. Quam opinionem
 immutatam eſſe plurimum ad ſtrenue feliciterque pugnandum refert, fa-
 cietis igitur illis urbis potiundæ ſpem hortando, animum dando pro-
 mittendoque omnia. Ad hæc aperietis conſilii mei rationem, ne credant
 ſe ad urbem unam oppugnandam adductos, oppugnabunt uere mœ-
 nia unius Urbis, ſed in una urbe uniuerſam Chriſtianam capimus ditio-
 nem, hic cognati, affines, neceſſarii ſunt omnium nobilium regum, prin-
 cipum, Dominatorum catholicæ gentis, hic pecunia omnis hoſtium,
 cuius conſeſſa direptio maximo uobis uſui ad conciliandos animos mi-
 litum erit. hic tormenta, arma, omnis apparatus Belli eſt, qui ſimul nos
 inſtruet, & reliquos Chriſtianos miſerabiliter olim trucidabit. Potiemur
 præterea tum pulcherrima opulentaque urbe, tum opportuniffima, por-
 tu egregio, Vnde terra marique quæ belli uſus poſcunt, ſuppediten-
 tur. quæ cum magna ipſi habebimus, tum dempſerimus hoſtibus mul-
 to maiora. Hæc illis arx, horreum, Aerarium, armamentarium, hæc
 omnium quæ Turcas maritimo bello infeſtant, receptaculum. Hinc
 tutus in Brutios, Salentinos, Apulos, Siculos excuſus. Sed cum con-
 ſidero uos magnanimi Duces qui uirtute, prudentiaque ueſtra, opibus
 atque imperio meo, ante duos omnino meſes Belgradum adieciftis,
 Urbem inuiſtam, inexpugnabilemque, uel proaui Mahumetis uiribus, ma-
 gna mihi ſpes quod nondiu latebris, clauſtrisq; ciuitatis tuti manebunt
 crudeles & contumaces iſti Cruciferi. Duces finita concione, mandata
 militibus explicabant. His urbis nobiliſſimæ & opulentiſſimæ direp-
 tio uoce præconis per omnia caſtra conſeſſa eſt. Tyrannus cum ægrum
 curis animum uti ſolet, ſomnus inuaderet, ſtrato ſe repoſuit. Magnus au-
 tem Magiſter cui inſolitus hoſtium nocturnus tumultus Magnum quid-
 piam portendebat, armatus, intentuſque ſingula urbis loca circumire,

B E L L I R H O D I I

quemque amica uoce aut nomine proprio compellans hortari, meminerit se pro patria, pro libertate, pro uita excubare omnibus necesse uiris fortibus esse, si motus intempestæ noctis in diurnam pugnam euadat. Respondere omnes bono animo sic, neminem illi se uiuis magistratum aut Vitam erepturum. Cumque ab hostium seruo quopiam Christiano ad uigiles clamaretur, Ultimam pugnam parari, Urbem prima luce diuersis simul locis inuadendam, Liliadamas nihil temere, trepideue agens, conuocatos equites suos sic alloquitus est. Lætor sacri commilitones incidisse tempus, ut uno prælio ingentem gloriam parare, & artem uestram tutando, Orbis Christiani defensores, & numinis Vindices a genere humano uocari possitis. Gens in quam crastina luce pugnaturi sumus, sola multitudine fracta nos impetit. Cæterum si non numero, Sed dextra, pectoreque uirtutem metimur, haud dubium, pauci strenui multitudinem superabunt. nec genus belli, nec hostem ignoratis. cum his est uobis equites pugnandum, quos semper mari iam quinquies, terra iusto prælio omitto, tumultuaria tota acie moenibus admota uicistis. Erit igitur crastino certamine is uobis illisque animus, qui uictoribus & uictis esse solet, neque illi quia audent pugnaturi sunt, Sed quia Tyrannus, & Violenta imperia ducum sic cogunt. Igitur memores quibus parentibus, & in quam Christiani orbis de uobis opinionem orti, quæ terra uos genuerit, quæ exceperit. In illos, sequentes unum furiosum iuuenem cum indignatione quadam atque ira, ueluti si seruos uideatis uestros, arma repente contra uos ferentes pugnabitis. Ad quod faciendum, non solum indignitas, sed etiam necessitas, quæ sola uel timidos fortes facit, cogit. Siquidem hic in insula estis, Vnde nullus fugiendi locus, tum in Urbe cuius laceri & defraeti muri non tam uos quam arma uestra defendunt. Ideo crastina luce hic uincendum aut moriendum uobis est. Vna dies uel lætam Victoriã, uel laudandam omnibus sæculis mortem præstabit. Plura dicere parantem nuntius aduentantium hostium impediuit. Equites popularesque quos nouissimæ pugnae fides & sperata Victoria, fortes faciebat, in muros cucurrerunt. Subito signa hostium canere, & urbs ad stationem Italicam, Narbonensium, Gallorum, portam Athanasianam quã aliter propugnaculum Anglorum uocamus, murum Hispanorum, & Auernorum quinque simul loca inuadi coepit. Mustaphus pauca pro tempore suos cohortatus, patentem ruina locum inuadere iubet. Turcæ propu-

gnatorum globo illati summa vi pugnabant. Oppidani ubi maius periculum, eo acerrime niti ac hostem propulsare. Neque alius in alio magis quam in se ipso spem habere. Undique in gens clamor & strepitus armorum. Funditur ater ubique cruor. Dant funera ferro cæstantes, hii cominus gladio; illi tormentis. Quæ mira dexteritate torquebat Frater Toros Eques Hispanus, Vita, & moribus integerrimus. Alii balistis & arcubus utebantur. Vicarius agonothetæ ac summi principis desertorum catholicæ fidei inter confertissimos Christianos egregia animi magnitudine pugnans, postquam multam intulisset cædem, tormento traiectus occubuit. Debuerat merito mors fortissimi duce suis pauorem incutere. Sed nihil tam incertum quam belli euentus. Occisio unius barbari reliquos in furorem atque amentiam uertit. Mortem enim clarissimi uiri ultum ire cupientes, cominus gladio & procul nube telorum iniecta, nostros paulatim loco summouebant. Mustaphus suorum alacritatem cernens, flammæ (ut dicitur) addebat oleum, Mahumetem nomenque Turcaicum obtestans, spolia, manubias, prædam, memorabat ferro Viam per medias acies faciendam, quo sibi minus pepercissent, eo minus periculi fore ad commodum fessis submissa subsidia, pugnam priorum cæde hætenus inclinatham recentes æquabant. Et cum Viri propugnarent, foeminæ tela omnis generis, saxaque in muros gerebant. Anhelos sudore, pugna, cibo & potu adportato reficiebant. nec minoribus animis milites Pyrrhi equites Italicos oppugnabant. Anceps Vtroque loco prælium. Totius negotii facies uaria, incerta, foeda, atque miserabilis. Hostes pro præda, pro imperio, Rhodiani pro Vita, pro libertate, certabant. nec erat ullus ordo, aut ulla tam inutilis ad bellum ætas, quæ eo die Hierosolymitanos milites non iuuaret. Pugnarunt prophani & sacri necque crucigeri sacerdotes tantum, quorum uirtus tota obsidione haud sane minor quam equitum fuit, Sed etiam cucullati & Inter eos Franciscanus quidam cui Ioanni antonio nomen. Foeminæ, pueri, & cum his immisti senes, supra animi corporisque uires defensoribus, tela ministrabant. lapides stratis effossos manu fundis eiiciebant. Ignem, sulphur, oleum incendiarium, picem liquefactam deuoluebant in subeuntes. Nec ulla perniciosior pestis ibi uehementius timebatur. Quippe ubi feruens semel materia artus aliquos apprehenderat, nec ulla ui quidem ex

cuti poterat & quicquid attigerat perurebat. Iacentes arma lacerantes indumenta, unus alium impediēbat. turbari ordines, fluctuare signa, nec recentes audere faucis succurrere, cum undique in pectora tela e muris missa uolarent, in capita imber ignium & Lapidum plueret. ad hæc clangor tubarum parua dictu, sed magni eadem in re gerenda momenti res non tantum Barbarorum aures, sed etiam animos mire petturbabat. In isto ardore Magno Magistro hortanti suos pro porta sancti Athanasii, huc enim eum quum prius ad stationem Italicam reledisset, Prætorii sui cura strenuo ac Nobilissimo equiti Fratri Antonio monterolo commissa, belli necessitas, periculorumque magnitudo aduocauerat, nuntiatur propugnaculum Hispanum ab hoste captum. atroci nuncio ut par erat motus, non tamen defecit animo, Sed belli curam Emerito Gombaulto Præfecturæ Peloponensis Titulo insigni relinquens, cum delecta manu iuuenum eo tendit. coeperant illud hostes admirabili casu, nam custodum maxima pars excesserat auxilio laborantibus tredecimo inde passu manipulis equitum Hispanorum, quibus cum acriter conferebant manus, Achimetani milites pauci qui relictī erant, tormentum quoddam armis manu positis intensissime aptabant in dextrum cornu integrorum qui fessis aduersus Hispanos succedebant. Et ut sunt in omnibus bellis ignaui multi, quidam ex his hostes cum scandere in murum animus non esset, inter dissecta saxa ruinasque ad pedem propugnaculi aliquantisper pauentes remansere. tandem cum supra se solitudinem esse intelligerent, metu in confidentiam & fortunam uerso, per cliuium reptantes occupata deserta parte, paucos inermes & tormento aptando intentos a tergo occiderunt, & extollentes patrium trucemque clamorem deiecerunt uexilla. Turcæ qui intra munitiones suas parati intentique stabant, concitato per mediam fossam cursu, suis agglomerare sese non cessabant, Donec condensatæ undique pilæ æneæ tormentis euolantes, impedimento Barbaris essent, duas horas super muros ancipiti Marte pro propugnaculo dimicatum est. Barbari loco superiores, Inuenta ibi saxa insubeunt Christianos iacebant, submouebantque arcibus & tormentis multitudinem. Magister horratur, imperat quæ in rem sunt, quod plurimum ad accendendos animos militum intererat, testis spectatorque uirtutis atque ignauitæ cuiusque adest. Itaque in Vulnera ac tela ruunt, nec illos muri, nec superstantes armati arcere queunt quin subeant. Hugo Caponus, Hispanus eques, unus e quattuor tribunis militum, & Menotius eques gallus cum aliquot auxiliariis cretensibus in portam negligentia Barbarorū obice ferreo non clausam irruerunt. Cretenses infra

teli iactum, barbaros brachio apphensos structis pugionibus transfodiunt. multi in subter patentia moenia deiecti, illiso cerebro expirarunt. accendit recens ignominia iram in fortissimo uiro Magistro militum, qui fidem christi deseruerunt. & hortatus uulgum ut sequeretur, primus cum duodecim fortissimis uiris, pari robore corporum & animorum, in supræma muri Hispani euasit, quadraginta signa sua lunata defendens, nostra cruciata deturbans, Imperatorem suum milites quamque fessi labore, fame, siti, & pugna matutina, quæ in mediam diei lucem processerat, nouiter sequebantur. Liliadamas cum sæpe alias memorabilis, tum hac præcipue pugna fuit, nam parte prætorianorum demissa intra recuperatum propugnaculum, cum reliqua cohorte ad atrox dubiisque euentus prælium accurrit. Hispani cæterique sacri milites & immisti his prophani, qui uulneribus, cæde, ac lassitudine confecti erant, conspectu Magistri uelut tunc primum pugnae signum accepissent, reintegrato animo & clamore, certamen restituant, gladiis, saxis, contisque ignes præferentibus, ac densatis missilibus, stragem & cædem continuabant. Bombardæ locatæ per transuersa opera im sumitate murorum, hostium latus foede discerpebant, neque segnius Auerni & Galli Narbonenses Turcas trucidabant. per hunc modum cum pugna æquata esset, recens præsidium ex arce Nicolea eductum, rem ad se inclinabat. cuius ubi per internuntios certior factus esset Solimanus oppugnationem cernens ab alta specula procul e malis atemnisque nauium structa, receptui canere iussit, & Rhodiis, & barbaris grato, Iacho Baso autem gratissimo. nam dum alii pugnant maxime, ipse fugiebat maxime. quam ignauiam prope stipite luisse, per obscuras inferioresque corporis partes acto, huiusmodi enim supplicii foeditate Barbari fontes plebunt. Verum nulli iratior, infestiorque Tyrannus fuit quam Mustapho belli istius machinatori, quod Vaniloquus, ut plerique palatini esse solent, spem suam inflasset. quod falsis adulationibus extollendo (uerbis multiplicatis) eius uires, Rhodianas nimium mendaciis deprimendo, occursum ad littora populum unde regiam classem aspexisset, facturumque deditioem & inperata sponderat. quæ uanitas promissorum non sine maximo damno & dedecore nominis Othomanici iam pateret. quare mors ei indicta, coramque transfigi a spiculatore telo imperans, uolo aiebat oculos pascere. Iamque supplicii apparatus listor promebat, adeo torpentibus metu qui aderant, ut non modo ferocior uox aduersus atrocitatem poenæ, sed nec gemitus quidem audiretur. Pyrrhus unus parantem se sagittarium sum mouere ausus, prodiens ante Tyrannum clementiam eius appellat, & uitam Mustapho Rogabat. accessus ille audaci facto & indignatione, eundem pari supplicio dānat, quæ se procul a regia, ab otio & quiete in insulam ad maxima belli tempestatisque pericula euocasset. Vniuersa apocletorum concio factum

B E L L I . . . R H O D I I

deprecari, humum hostilem satis madere, non esse rigandam ulteriori sanguine duorum clarissimorum ducum. itaque cum ira iam deferuisset, & admoneri se pateret, Pirrho prudentia & eius ætas, Mustapho coniunx, sororque aui sui materni, uitam impetrarunt. Illuxit itaque dies hic tanta hostium strage, Rhodianis tam celebris quantum unquam alius quispiam ab urbe condita, inter acervatos corporum cumulos reperti duodecim Satrapæ, & is quem dixi Vicarium magistrum scholæ militaris, Cumulatæ corporibus fossæ, strages omnia tenebat, corpora quædam adhuc spirantia, multi trunci, artus, diuisa quædam a corporibus capita, pectora, latera, terga multorum sauciata uulneribus, quidam istibus saxorum integri, uel in mortem sopiti iacebant, uel ægram trahebant animam, tellus cruore atra, undique tristissima facies & plurima mortis imago. & uictoria ipsis miseranda uictoribus erat, si de alio contigisset hoste, Turcæ qui suos humare parabant, cernentes potentia occisorum uiscera, foeditatem immanium uulnerum, horrorem concipiebant ingentem. nec desiteri aduersos quos uiros, quæ tela dimicarent. uigiles Rhodii pro muris excubantes, palam eis maledicere, Pirrho, Mustaphoque uecordiam obiectare, tyranno masculam libidinem, Rhodios caudæ salaci nouaculas acuerere, ignem in famibus parare corporibus, quorum interemptorum, uulneratorumque numerum certum nescio, nec si sciam Refferre ausim. is quem in diurnos comenarios suos temere tamen conscriptos retulit nobilissimus eques & antiquarius. F. Macedonius haud dubio multum inferior Vero est. duo tantum milia occisa prodit. Sed. F. Georgius Faucellus eques lugdunensis qui hac oppugnatione egregium sane de se specimen exhibuit, hunc numerum ad cæsos solum pro ualulo Italico restringit. Robertus perusius moribus & ætate grauis, atque omnium quæ hostibus aut prospera, aut aduersa fuere diligentissimus inuestigator, in oratione quam ad Hadrianum pontificem habere proposuit, cæsa narrat decem milia. F. Iacobus Barbonius eques, clarus litteris natalibus ac uirtute, cæsorum sauciatorumque numerum ad quindecim milia extendit. Ego adhuc modum argumento neque temerario neque inprobabili, numerum ad .xx. milia augere non uerebor, quantam enim hominum tum suapte natura, sanguinis & bonorum nostrorum auida, tum imperiis & exhortationibus ducum in cædem nostram impulsorum, stragem fecisse sex horarum spatio & quinque simul locis putabimus. tormenta, ignes, arcus, tela, saxa, hastas, lupos, ferros, curuos harpagones, denique omnia quæ ars aut prauitas humana hactenus ab euo condito in suam perniciem excogitauit. plura uexilla hostes amisere. Itali equites coeperunt duo regia ingentis splendoris æstimationisque. a nostris præter plurimos sacros equites centum fere & quinquaginta prophanæ militiæ desiderati sunt. Sauciatorum maior numerus. Decretum erat singulos equites aut læsos aut interfectos nominatim recensere. Sed cum huiusmodi Diligentia haud necessaria in historia sit, simul ne nimio studio recitandorum nominum

nominum fides mea lectori suspecta fieret, cunctos ob patriam pugnando
 uulnera passos æquali silentio transire animus fuit. sua cuiq; gloria contigit.
 alii aliud decus tulerunt. nulla e Rhodiana militia natio expers suæ pietatis,
 religionis meritorum est. classis centum triremium armis uirisq; instructa,
 tota oppugnatione fauces portus obsidebat, occasionem expectans si quo
 modo posset subito inuadendi. Sed præfectus cum uideret ab equite fran-
 co qui. F. Petro decluiis militabat & sacro milite Vltioris Hispaniæ lusita-
 niæq; omnes aditus a mari præclusos, haud ausus est concurrere, homo ne-
 quaquam militaris sanguinis, cui celebre maris imperiû postea adèptum est
 ob animi ignauia, & quod sæpe nimium falli se pateretur a nautis nostris. qui
 indies crescente inter oppidanos hominum & rerum bellicarum inopia, supple-
 mentum & comeatum importabant ex arcibus Lindo, Mauolito, fera clo pe-
 trea quam ex ruinis hallicarnassi, pyramidibusque Mausoli sepulchri in-
 ter septem Orbis miracula nominatissimi struere cœpit Henricus Sclæ-
 ghelholt eques Germanus, Dum tamberlanus inuaderet Asiam, conii-
 cetq; in uincula Baraxetum Turcarum regem. qui prius pannonios & Ioanné
 borgundiæ ducem, insigni apud Nicopolim prælio profligauerat, præte-
 rea ex insulis Cos, Lero, Calymnia, Nisero, Telum autem & Chalcea barbari
 haud longo ab aduentus sui die, inopia aquarum cœperunt, omnia crudeli-
 tatis exempla in uictos exercentes. Sed cum res sic obtulit, non putauit silen-
 tio prætereundum facinus, nescio utrum atrocitate, an animi magnitudine
 nobiliter, quod ausa est supra uires, supra sexum suum mulier una græcanici
 sanguinis, quæ cum arcis præfecto consuetudinem habebat, quæ ut agnouit
 fortitet dimicando occisum, amplexa duos uenusto corpore & amabili in-
 dole pueros, quos defuncto genuerat, postquam maternæ pietatis oscula ex-
 trema libasset, & notam Crucis Christi lachrimatium perituroq; frontibus
 impræssisset, ferro atrox foemina iugulauit, & trementes adhuc, exeunte si-
 mul sanguine, & spiritu, artus cum cæteris quæ chara habebat, in ardentissi-
 mum rogam coniecit, ne hostis (dicebat) uilissimus uiuis aut mortuis, gemi-
 na nobilitate corporibus potiretur. & cum dicta induens chari amatoris pa-
 ludamētum madidum multo adhuc sanguine, accepta framea in hostes ten-
 dit. ibi egregia bellatrix & omnium sæculorum memoria dignissima Vira-
 go, inter confertas hostium phalanges, morte uiroꝝ fortiter bellando oc-
 cubuit. Tyranno (ut a diuerticulo quodam modo in Viam reuertar) postquã
 tot locis, omnibus copiis, tanto tempore urbem summa ui frustra oppugnaf-
 set, nulla amplius libido inuadendi aliena regna erat. ingentes illi spūs conci-
 derant, nihil præter recessum & fugam meditari, linq̃ui ad hæc sæpe animo,
 atq; collabi diu, sine uoce simillimus mortuo iacere, memoria tot præliorū
 infeliciter cōmissorū, strage tantorū ducum, tot fortium militum, quoꝝ
 rum sanguine haud tempnenda Italiæ pars parari poterat, æger, torpens ac

B E L L I . R H O D I I

silens, diu omni humano accessu, atq; colloquio, etiam complexibus, & Venerere Abrami abstinere quem perdit deperit quavis agrestem opilionem & patre pecorario ragusino natum, non equidem hoc dubites amborum foedere certo consentire dies & ab uno sidere duci. huius consilio Asiam ille regit, maximam Europæ partem moderatur, ab hoc bardo inepto, agresti monstro, emasculato, nobilissimæ Italiæ tot præclaris ingeniis, tot præterea strenuis atq; magnis ducibus, foeda mors & ignominiosa seruitus paratur. Sed tyranni mentem nihil æque sollicitabat, quàm lunæ ante initam pugnam deficiens lumen, quæ colore sanguinis suffuso, dira, fedaq; apparuit diis inuitis ad Rhodum fatalem turcicæ gentis pestem se uenisse Abraimus & quæstor cui publicæ pecuniæ in diuersos usus ærogandæ cura fuit, animo metum excutiebat, naturæ uicem esse lunamq; deficere cum autem terram subiret, aut sole præmeretur, tempus quod omnia domat expugnaturum quos ferunt flamma uincere non potest. Interea amoeni recessus causa etiam terrendi magis obsessos munimenta in uertice motis phileremi erigenda Tyrannus annuit. coepta struixit ingenti opere atq; sumptu. Mustaphus dum in dies tyranno suspectior esset, sine autoritate, sine gratia, præterea exulceratam mentem habens ignominia nuper parati supplicii, nihil enim magnorum uirorum animis tenacius inheret quàm iniuria, litteris ad sagittam ligatis, hostium consilia oppidanos docebat, & fugam in urbem moliebat. Sed inuidit fortuna in coepto nobis salutari, nam cum in castris nunciata esset mors Rectoris Syriæ, quem barbari caierbechum appellant, Mustaphus ad liniendam minati supplicii iniuriam, cum amplissimo imperio ut Syros in fide atq; officio contineret, ad babilonem menphiticam missus est. Verum quando historiam scribentem non deceat parum coperta pro ueris narrare. Lectori hic admoneo quæ de Mustapho hoc loco dixi, accepisse me ab hominibus magis opinionem suam quàm rei certam cognitionem sequitis. quicumq; tamen proditor & fugitiuus iste fuerit, magnum eum uirum secretorum consiliorum participem fuisse liquido constat. tria milia Syrorum postea & quingenti mamaluchi qui rectoris mortem attulerant, per triiduum leui certamine, sed quo nullum nobis nec molestius nec nocetius, saxa ignesq; iacendo, cum custodibus propugnaculi Athanasiani bellum gesserunt. Verum leui certamine, nec iusto prælio, neq; bombardis, cuniculis, tormentisue clara Rhodos capi potuit. Iam quietis aliqua facies apparere effera, uis tormentorum continere paulisper istos & boatus suos. In summa obsidio magis quàm oppugnatio aliquot dies fuit. hostis tamen dies, noctes in fossis excubans, dolum tentabat defensoribus moenium. præmia modo, modo formidinem ostentans, Latinos tantum ad supplicium se cupere, Græcos uero imperatorem Græciæ inuiolatos seruaturum dicebat. Sequuta est inde foeda imbribus hiems, tonitrua, fulgura, minæ coelestes non solum corpora fessa labore, metu ac uulneribus, sed etiam animos barbarorum frangebant, præte-

rea asperum mare naues in statione qua haud facile alia infestior classi esse po-
 test, ita afflictabat, ut praefectus ubi nulla facultas administrandi aut adiuuan-
 di daretur, cum uexata & lacera classe, dimissis funibus & anchoris, continen-
 tem petere sit coactus. quam ob rem, magnam quod necesse erat accidere, to-
 tius exercitus sui perturbationem tyrannus sensit. Vnus posteaquam Achime-
 tus ei promiserat quod ima murorum dolabris, uestibusq; ferreis euerteret,
 tanti mali patiens, uocatosq; ante praetorium suum milites, quorum lubricae
 ac rigentes manus uix arma tenere poterant, in hunc modum alloquutus est.
 Quanta pro dignitate atque decore imperii mei feratis magnanimi milites,
 haud ignoro. Continuus coeli fragor, immensa himbrium uis sonorum, coe-
 lum, algor, fames, sitis, caeteraque longae istius obsidionis mala, ut arma uos
 deponere, quietemq; necessariam sumere sinam, multum me hortantur. Sed
 uideamus primum ne an turpe sit uiris fortibus uictoriam quae in manu est,
 hosti, tedio imbrium & tempestatis relinquere, uallum, fossam, aggeres non in
 Urbem modo sed in coelum etiam spectantes, munitioes, turres, & talium op-
 pugandarum urbium apparatus deserere. Certe aut non suscipi bellum op-
 portuit, aut geri pro dignitate imperii turcici oportet. Quod si aestate factum
 non est, hieme ut faciamus cogit me publicum imperii decus, tum uestrum
 quemque priuata sua utilitas. Si enim hinc reducimus exercitum, quis est qui
 dubitet hostes non cupiditate solum ulciscendi, sed etiam necessitate impo-
 sita ex alieno praedandi, cum sua amiserint, agros uestros, domos, fortunas ue-
 stras inualuros? uos coniuges, liberos, necessariosq; in multo foediorum quam
 nunc est seruitutem redacturos. Urgete igitur obsessos, nec ante abscedatis si-
 adeo, quam spei uestrae finem ceperitis. Si hercle nulla necessitas subesset, ta-
 men ipsa dignitas fama; corporum & animorum uestrorum perseueranti-
 am imponere debet. nam ora, oculi omnium gentium, omnium Christiano-
 rum in istud bellum, in uos conuersa sunt. quos si hiemem unam durare in castris
 non posse intellexerint, merito aestiuas aues appellabunt, qui statim nubilo ce-
 lo, tecta ac recessum circumspicitis, Graecos ob unam pellicem, Troiam de-
 cem annos oppugnasse dicent, sed Turcas caedibus, rapinis, excursionibus ter-
 ra & mari factis, seruitute praeterea ducetorum & quatuordecim annorum ue-
 xatos oppressosq; unam hibernam obsidionem perferre non posse, terrorem
 nois uestri haecenus uanum fuisse, famam illum (ut pleraq; alia quae non uisa ma-
 gis timentur) auxisse apud homines ignaros in regionibus exteris iam tuto
 sustinere quemq; uos posse, qui impetu potius bella geritis quam perseueran-
 tia quae in omni genere militiae maxime autem in obsidendis urbibus neces-
 saria est. quarum pleraq; munitionibus ac naturali situ inexpugnabiles, fa-
 me sitiq; tempus ipsum uincit, atq; expugnat, sicut Rhodum expugnabit, in qua
 occultum telum paratum est charissimi comilitones. Verum cunctis praesen-

tibus res se tractari non patitur, tam nescire enim quædam multitudinem, quæ scire oportet, plerique id callide magis quàm uere dictum existimabant. & quæ quàm ingentia præmia & placida ducis oratio mœstos & defatigatos militum animos parum reficerent, uicit tamen in gente obsequentissima imperatoris amor, & magni secreti auida expectatio. Achimetus teli illius autor & sponsor, & uictoriæ, ad murorum fundamenta septa haud alto promuro, post quem custodes nostri excubabant, crebro licet haud satis tuto loco militem suum submittebat, qui cum (nescio quo infelici fato nostro) pro murum illum occupasset, factus uoti compos auxiliares inuocabat, hii intra locum se munierunt, donec dux murum musculis testudine pluteis in eum casum paratis subiret, quod quidem facillimum illi factu fuit, per fossas iam complanatas, multa terra iniecta, cuius eminens supra modum altitudo usum tormentorum eucauis propugnaculi auerni latus hostium tentantium impediēbat, neque Rhodii e fastigio murorum immanibus bombardis illis dirutorum, cum nusquàm in illis esset consistendi locus propter chiriboarderos intra aggeres suos tormentis paratis latitantes, quidquàm deuoluere in subeuntes poterant. Itaque homines defunctos ut uidebatur omnibus periculis & in umbra quodammodo quietæ pacis existentes, recens atque inopinatum malum mire perturbabat, contpectus primum pauorem silentiumque torpens iniecit, admiratio deinde ac commiseratio sui que aperta querimonia subit. præianus ad omnia impiger & audax, perforantes igne, oleo, pice ardenti, reliquaque materia incendiaria summovebat. Sed cum fugientibus ignem, fustuarum morisque parata essent, & profaucis semper reponerent integri, fatale opus septimo die octobris inceptum magno conatu miserimorum seruorum procedebat. Serui enim sunt turcæ omnes, etiam consilio, autoritate, armis præstantissimi, solus unusque tyrannus in tam imenso imperio cuncta sibi possidet, cæteros omnes queque pro dignitate & merito stipendiis alens. hii quo pleno discriminis opere ocius se liberarent, excauatum circa fundamēta murum stipitibus fulciebant, quos adiectis malleolis ignibusque torrendo muri ruinam parabant. Verum cum res exsententia non procederet, eundem cathenis ferreis, funibusque anchorariis mirabili machinamento distrahere in terram conabantur. Sed tormenta per Auernum propugnaculum disposita, exiguo tempore insani & multorum dierum operis molem deiecerunt. Dux achimetus postquam omnem conatum suum ludibrio esse uidit, atque obuiam sibi ueniri ab oppidanis intellexerat, anxius trahere cum animo suo, ommitteret ne inceptum, quoniam frustra uidebat, an fortuna opperiretur, quæ sola promissiones suas tyranno factas implere & morte eum liberare poterat. Interea ut iussum fuit a Gabriele martiningo trachones fieri intra murum crassissimum ut educta inde armata iuuentus operarios trucidaret, & minutosque tormentorum utroque latere positorum conglomeratis ictibus muri faciem, ad quam hosti aditus erat, tueretur. Sed martiningo manda-

tum spetie satis tutum, euentum nobis & sibi infelix fuit, nam oculo istu chiri-
boardæ inter opus ordinandum priuatus est, ut pleriq; alii strenui equites In-
ter quos haud imcerito retulerim. F. Ioannem omendem equitem aragonen-
sem cui cura uestitus militaris distribuendi incumbit. Disposuerunt barbari
multitudinem horum tormetorum per rimas partis muri quæ inter se & nos
media adhuc restabat, quem, cum ignari essent quantum hæ chiriboardæ
nobis nocerent, suspensio opere terebrandi, denuo bombardis maiori mole
acriter feriebant, quarum uis iam solito erat efficacior erga murum tot modis
debilitatum, qui ubi indies magis magisq; tormentorum continua uiolentia
labaret, oppidani ad omnia tuenda obeundaq; multimoda arte destineri coe-
pti sunt. non nocte, non die cessauerunt ab opere, ut nouum murum ab ea par-
te qua patefactum oppidum ruinis erat, reficerent, hostibus & defensoribus
par labor, similis animus, quem illinc spes, hinc desperatio fecerat. Creten-
ses quorum operam atq; industriam scriptores in bello nauali commendant, eti-
am huic terrestri utiles fuere & locum difficillimæ custodiæ cum supplemē-
to sacrorum equitum adeo egregie fideliterq; obseruarunt, ut nō sint ueriti Ca-
strophilacam ciuē Rhodiū, opibus, & cognatorum atq; affiniū celebri multitu-
dine potentē, cuiusq; in extruendis operibus, disponendis munitionibus sum-
ma toto bello fuerat diligētia, quiq; ipsos sæpissime paut cibo ac potu largif-
sime administrato, in uincula publicitus cōiicere. qđ tēpore & loco suspecto,
cōtra magistri edictū per singulas statioes uoce pconis diuulgatū, sagittā in
hostes eiecisset. Quē ubi uariis & multis q̄stionibus affecissem, nihil potui ex-
pektorare, adiutus etiā opa prudētissimi & nobilissimi hispani eqtis. F. Ludo-
uici luel cui cū quattuor tribūis militū iuris dicēdi ac distribuēdæ anōnæ cu-
ra erat, q̄ qđ inter amicas & fortuitas cū plerisq; ciuibus cōfabulatioes hostis
irā, si auxilia transmarina nō Venirent, aliqua tributi spetie uel manumissioe
seruorum leniendā dixisset. hanc grandī cū difficultate exp̄ssam a reo cōfessio-
nē, ubi nocte ad magnū magistrū retulisset, strato cui indumēto militari sæ-
ptus incūbebat, se attollēs ac gemēs ad Vigiliās perrexit, iussitq; nullo alio ad-
dito uerbo ut reus seruaret. Per hoc tēporis tyrannus foris comitia celebrare,
cū ducibus de sūma reꝝ frequenter consilia inire, omniū unanimis sn̄a erat
urbē eo die capi posse. Cæterū ut in multitudine semp aliis aliud placet, qđā
sentiebāt (sic enim mihi obsidi hostes ipsi retulerūt) Rhodiōꝝ animos prius
colloquio tētādos si forsan peccati qđpiā respōderēt, ad hūc modū uictori-
am minori sanguine imperatori futuram & orbis totius imperium anhelanti
utilem esse clementiæ famam, quam summis ducibus ad opes propagandas
miro usui esse Cassius & Achimetus affirmabant. his magna animorū conten-
tione desertorū fidei magister contra stabat, qui seuitia ingenti & cupiditate
p̄dæ ad exidiū ciuitatis trahebat. Tyrannus placitorum mahumetis studiosissi-
mus, ingēio infido & supra naturā hoīum feræ cuiusq; trucissimæ crudeli, q̄

B E L L I . . . R H O D I I

tamen crudelitatem altitudine ingenii ubi expedit mire dissimulat. in sententiam seueriorem magna totius corporis & animi alacritate accessit. & per omnia castra urbis direptionem militibus contendens, eos in hanc sententiam alloquutus est. Tandem magnanimi uiri fortuna uirtutem atque constantiam uestram egregie experta, digna laboribus modo praemia affert. Victoria & opes hostium quae tam diu cupiistis in manibus uestris sunt, nunc tempus graecolatinos istos qui plures pene perierunt, quam supersint. non homines sed effigies & umbras hominum, fame, uulnere, squalore, laboribus debiles impotentesque trucidandi. qui scio uobis resistent, non quia audent, sed quia necessitas perituros cogit. Sumite perfidiae, crudelitatis & sceleris poenas nunc a cruciferis, & documentum modo graue posteritati exhibete, ne quis unquam turcam ulla infortuna opportunum iniuriae ducat. strata in urbem uia est, patet oppidum immani ruina, quae commode alam triginta equitum amplecti potest, ab hac exhortatione imperatoris milites incitati, cum per aliquot dies inter stragem ac ruinas captae urbis nihil super esse praeter armatos hostes uiderent, nec quicquam tot cladibus territos nec flexuros ad deditionem animos, ni uis adhiberetur, experiri ultima & impetum se facturos in urbem Tyranno promiserunt. Utque omnia eis opportuna magis ad uicendum forent, oppidanis palam obsequam necem & miserrimam seruitutem pridie diei quam pugnam inirent, minabantur. & lapides crebris tormentis excutiebant, quae per hiatus disiecti muri in urbem uolantes, multas uno die domos prosternebant. interiorem autem recenter oppositum murum propter suam decliuitatem raro attigerunt. quae res magne nobis saluti fuit, fragor ruentium testorum, sonitus hostium, tonitru fulgorque bombardarum, magnam miserrimae plebi perturbationem iniecit. ploratus mulierum puerorumque undique audiebat, omnia triste spectaculum erat, dira & feralis ubique rerum facies, diem tam foede exactam turbulentior omnino nox excepit, noctem lux turbulentissima insecuta est. Albescente enim coelo fulgentia legionum signa in patentibus campis conspiciebantur. Barbari spe praedae & uictoriae alacres, cum immenso strepitu armorum cantu ululatuque patrio ad diruta atque disiecta moenia properabant, maximam uexillorum multitudinem cinctam festa fronde ante portam ambosianam statuentes, quam Angelus eques multis fortibus factis atque prudentia animi insignis, praefectus modo aquilarius & augustalis Thomas chiensel custodiebat nec segniter nec imprudenter, nam tria magnae molis hostilia tormenta contrariis suis tormentis perfregit. quo suo facto & opera Christophori uualderic cuius supra feci mentionem, ciuitas hac parte non admodum firma ab excussionibus & uidecim immanium tormentorum liberata est. Regia classis portum locaque maritima circumnauigans inuasionem simulauit. dixisses urbem terra & mari inuadendam, expiratura res publica, casusque omnibus impe-

rium merito uidebat, nihil tamen tot onerati atq; obruti malis flexerunt animos, sed tantum arma ferrumq; in dextris uelut solas reliqas spei suæ intuētes, ab alienatis a memoria periculi sensibus ad sonitū æris campani effusi undiq; ex domibus, antris ac latebris, quas pleriq; contra imbrem ignium & imanium saxorum sibi parauerant, densato agmine in rabiem uersi ad pugnam cucurrerunt. pro nudata moenibus patria corpora sua opposituri. nihil ducum exhortationibus nil imperio opus erat, sua quemq; conscientia recordatione malorum hosti illatorum ad defendendam impigre urbem hortabatur, & proponebat alius alteri hostile iugum, ludibria & uictoris supbos uultus, ultima omnibus supplitia & foeda mors ob oculos erāt, pugnant inter ruinas collapsi disiectiq; muri uelut campo patente equites & ciues Rhodii. foeminæ uiros suos ad coelum manibus tensis poscentes a deo & numine tutelari uictoriam, ut pro patria, pro libertate, pro domesticis opibus, p religione christiana fortiter pugnant hortabantur, mortem clamabant timendam non esse quæ nouam beatissimis animis uitam afferret, mulier quædam corpore quæstum facere solens, hoc die. S. Andreæ profecto, ut cōmissum sæpissime scælus morte expiaret, multos barbaros acuta cuspide transsodit, quædam afflictæ matronæ in domibus suis patriæ occasum cū suo exitio expectabant. multæ moestissimæ matres cum coetu uirginū in templis ante aras, ante imagines sanctorū prostratæ, funesto cōploratu atq; ululatu foemineo inter se dissonæ, uotis ac lachrymis delubra implebant, dubiis rebus diuinam opem implorabant; & ut optimi coelites nefandam uim a pudicis corporibus auerterent, F. Clemens metropolita cuius ante prælium in re diuina placandisq; superis, in prælio cohortandis excitandisq; & consilio & exemplo uirtutis militibus opera singularis ac diuina extitit, homines Græcos manu sacro sanctam crucem gestans sancta spe & fortitudine bellandi inplebat. Si more uirorum pugnant cuncti inquit multos uictores super uicturos. contra si ignaui remissiq; in acie sibi parcerent, inuasa mox urbe omnes ante ora captarum coniugum liberorumq;, inter uerbera & uinacula, omnia foeda atq; indigna passuros. Antistes sacre militiæ & phani diui Ioannis Collosensis equites hominesq; latinos exhortabatur, ne ullum ante finem pugne quam morientes facerent. F. Ludouicus tentauillus iuuenis congestis omnibus a natura fortunaq; bonis splendens, nobilis diues, forma uiribusq; corporis excellens, facundia pollens bello quoq; bonus propius cum Liladamo Magno Magistro & per necessario suo uexillum Christi crucifixi quod ferebat in hostes intulit. pugnatum est circa illud utrinq; sūma ui & uario Marte Barbari coepisse iam se urbē si paululū adnitantur credebant. Itaque quo plus terroris adderent cuncta clamoribus permiscebant. Rhodii uero eos pro uictis habebant quia non uicissent ipsi numero & robore corporum maiores, sunt enim turcæ fere omnes procero altiq; corpore, capitibus tōsis, & raso pleriq; uultu, excepto superiore labro qd

B E L L I . . . R H O D I I

omnibus (cum tondere inter eos aut nephas aut dedecus sit) pilis cōtortis at
 q̄ reflexis utrinq̄ ad ambas aures hirtum horridūq̄ est præterea loco ad pu
 gnam & uictoriam aptissimo. Accendebantur ergo animi & certamine labo
 ris et periculi, atq̄ ipso inter se conspectu, Ita ferox natio bello orbem puaga
 ta, si tamen turcæ bella & non potius latrocinia agant, occasione semper, ra
 ro uera uirtute adiuti, ab unius oppidi defensoribus longa obsidione prope
 eneētis foede reiecta est. oppidani pedē & terga uertentem barbarum clamo
 re incessabant, Turcæ genus hominum in iram & cæcam rabiem præcep̄s,
 indignati quod uictores plurimi a paucis & uictis si incepto prælio perseue
 rantia adesset, irriderentur. uersis in frontem cuneis Rhodios aliquanto atro
 cius quam antea adorti sunt. cecidissimus haud dubium omnes eo die & præ
 lio cum patria, nisi comodum custodes qui summa extremaq̄ murorum ad
 huc stantium tuebant̄, e tabulatis atq̄ ibi erectis operibus nubem sagittarum
 & machinalium globorum in dorso per ruinas Urbem incurrentium eiecif
 sent, & q̄ maximum atq̄ omnium utilissimum fuit tormenta dextra Leuaq̄
 parte muri recenter in spetiem quadratam extructi barbarorū latera foede cō
 fringebant, magna strages edicta, atrox spectaculum, gemitus & ululatus nō
 clamor amplius moriētium erat, et plures omnino mortui fuissent nisi inber
 cheriboarderis obstitisset, nā illorum puluis pluis madefactus haud facile in
 cendi potuit. Achimetus astutus uir & tenuis boniq̄ sensus, quāuis obeso &
 propenso sexquipedē uentre, ueritus ne suorum cæde nobis cresceret nimi
 um animus, gnarus præterea maximarum rerum cardinem momento tempo
 ris in bello uerti, & q̄ hostis contemptus sæpe cruentum certamen daret, in
 gentesq̄ exercitus infelici hora, parua manu deleri posse, milites in castra re
 duxit. cōpertum ibi (Si modo uera narrāt) cecidisse eo die præter ingentē fau
 ciatorum turbam quinq̄ milia fortissimorum uirorum. Duces omnes territi
 tanta suorum cæde, quamquā nemo ex eis uictoriam desperaret. Vnanimi sen
 tentia statuerunt urbem haud amplius iusto congressu tentandam. Verum in
 ductis per medias ruinas in eam quinq̄ fossis atq̄ incilibus, murum illū qui
 oppositus erat & alterum opponēdum pone quæ adhuc uallum ligneum ob
 iecimus dolabris terebrisque subruui debere, obsessos interea in dies in
 que singulas horas leuibus, & tumultuariis pugnis laceffendos, Vni
 cum istud consilium magis quam omnia alia prælia hostibus profuit. qui
 dum indies noua quæ pro dirutis opponebantur, opera ferro igneq̄ Viola
 rent, & oppidani præmio quadraginta milium ducatorum quæ summa in
 sanctiore ærario ad ultimos casus testamento Aulusoni relicta & seruata fue
 rat remunerati, tuendo diruendo domos, fossas transversas uiis perducendo,
 minorem indies urbem facerent, breui in tanam extremitatem sunt adducti
 ut qua primum aut potissimum parte ferrent opem, cum omnia longe lateq̄
 hostium essent satis scire nō poterant, nam altitudo areæ intra Urbem ab ho
 stibus

stibus occupatæ passuū erat fere ducētor, lōgitudo cētū & quinquaginta Ty-
 rānus interea quāquā certus Vincēdi, animū ad cōsilia Achimeti & cassii ap-
 plicat, qui nuper frequenti ordine procerum dixerant Volentibus imperii fi-
 nes propagare utilem esse clementiæ famā, Et pyrrho mandauit ut obsesso-
 rum animos colloquio tentaret, illē quendam Hieronymum Moniliam li-
 gurem ad moenia misit, qui fidem & tutelam corporis a defensoribus impe-
 trans, pauca quedam & utilia desolatæ urbi uelle se exponere aiebat. omniū
 animi arrecti erant, iussus est dicere, negat sibi palam id licere, Sed secreto cū
 Matheo de uia ligure habitatore Rhodi aut per epistolam loqui uelle. F. For-
 nouius eques auernus qui forte adstabat, cuius tota obsidione uirtus atq; ui-
 gilia singularissima extitit, ferunt enim hunc solum e turri diuo Georgio
 sacra quæ in moenia & ruinam murorum spectabat, ultra quingentos Turcas
 ui tormentorum neci tradidisse, indignatus mentione secreti colloquii, nun-
 tium bombardis abegit. Multi quorum animi in spe ultima obstinati ad cer-
 tandum fuerant, posteaquā uictor obsidens colloquium tentauit, & spes ui-
 tæ adfulsit, magnum magistrum rogare ut genti suæ optimæ meritæ prouideat,
 tot præliis sese uictos, urbem dirutā, multos mortales ægros occisosq;, re
 bellicā cōminutam esse, satis sæpe iam & uirtutem militū & fortunā tenta-
 tā, caueat ne se cunctante hostis maiorem indignationē concipiat, si uideat
 postulata sua sperni. His atq; aliis talibus ad legationē magistri animū impel-
 lunt, mittunt ad tyrannū legati. F. Anthonius Groleus eques Auernus. in ge-
 nio & græci sermonis cognitione commendatus, qui toto bello signifer sa-
 cri Militarisque uexilli fuerat. Robertus perusius homo ætate grauis & græ-
 ca facundia pollens, accepti pro his obsides, cognatus unus ducis Achime-
 ti, Epirota quidam qui per patētem ruinam murorum a nobis ad hostes trās-
 fugerat, quod quidam Græcæ gentis præfectus faciem illi depalmasset, ho-
 mo cuius acre ingenium & linguæ græcæ turcaicæ ac Italicæ usus apud nos
 in obscuro, magno nostro damno inter hostes illuxit, Accessit deinde
 Tyranni ipsius interpres, Neque enim ille peregrinam aliquam linguam no-
 uit. Quemadmodum apud nos imperator Germanus Gallicam aut Hispa-
 nam, ratus id contra decorem esse sermonis patrii, & othomanicam maie-
 statem, Oratores ergo nostri prætentatis & excussis prius diligenter Vesti-
 bus, si quod ferrum absconditum esset, Tyrannum rogant quam ob cau-
 sam colloquium expostulasset, ille similis nescienti cum ira & indignatione
 factum negabat, & castris quamprimum excedere iussis hanc epistolā ad ma-
 gnū magistrum & oppidanos dedit, Ni si misertum me foret humanæ infir-
 mitatis, quæ multorum ambitiosas mentes plerumq; in maxima & minime
 neccessaria mala præcipitat, profecto hasce litteras direxissim minime. Sed
 morte qua digni estis, & miserrima seruitute uos afficerem, quod quam-

B E L L I R H O D I I

mihi sit facile, ipsi cognoscitis, egregie iam experti Vim meam, si sapitis experiamini gratiam, satis indulistis furori, satis dementiæ uestræ, redite ad cor, facite ocyus quam impero deditioem, do uitam, do opes præterea optionem manendi & abeundi, nolite si quod omnibus uotis petendum erat, ultro offeratur. fastidire. non quemadmodum hodie utrumq; uobis licet, sic semper liciturum est. Reditu oratorum in Urbem magnus concursus hominum omnis generis eos sequentium factus est ad domum qua magnus magister se tenebat, haud procul a muro urbis diruto, summota cætera multitudi-
 ne ciues primores inducti sunt, recitatum cum esset frequenti ordine equitū & ciuium Rhodiensium minax imperiosi tyranni mandatum, magnus magister cui satis honorum satis superq; uitæ erat honestæ mori, sic exorsus est. Audiuistis sacri cõmilitones uosq; magnanimi mei Rhodii feralem & tristē epistolā. cui quomodo sit respondendū haud anceps deliberatio est. Vel parendū fortioribus uel moriendū, Victoriæ oīs spes decollauit nisi adueniāt foris auxilia, si meū igit̃ approbatis consilium, fidē, nobilitatem a maioribus nostris acceptam, bellicā laudem domi militiæq; partam per tot annos, fortiter ferro ac dextra ad extremum usq; spiritum & sanguinem tuebimur, ne prius sit uiris fortibus gloriæ quam uitæ finis. huiusmodi ducis oratio amari or multis uisa est. quam tyranni imperium, diu moestum silentium aliorum alios intuentium fuit, multi occulta oris inuitatione motuq; corporis magis quam uoce quid ipsi sentirent exprimebant, tandem Sacerdos quidam græcus cum summa animi cõmiseratione & lachrymis, in hæc uerba prorupit Tacerem ego quoq; si priuatus essem, aut in uario turbulētoq; tumultu non primus meam sententiam dicerem, Verum quando cura communis salutis Vocem nemini exprimere potest, & omnes sciunt dicendi ac suadēdi quod quisq; uelit aut optimum putet occasione modo esse, quæ nec semper nec diu erit, eam præterlabi non sinam. fingamus igitur potentissimi principis obsidentis nullum nobis mandatum factum, sed ueluti priuatus cum priuato, amicus cum amico, ante focum & inter comotationes, sine cura, sine studio imodico alterius partis, sine libidine aut odio de rebus principum nihil ad se pertinentibus solet, nos differere. Et tum neq; ingrata neq; ut spero in fructosa erit oratio mea. Sex iam mēses Græci & latini unanimis armis non solum foris ante muros sed in uisceribus urbis infestum hostem sustinui-
 mus, sine ullo auxilio, sine ulla externa ope, quam ut diu omnes frustra spera-
 uimus ita singuli nunc certo desperamus, hostis autem uel occulta dei benignitate motus, uel Virium & animorum nostrorum ignarus, quæ uulneribus, cæde, morbo, dies ac noctes continuato opere perierunt. id ultro offert quod optandum nobis ac summa ope petendum erat. aurum argentumque omne publicum & priuatū, corpora uestra, sceminæ puerorum seruat inuiolatā, Urbem tantum quam ex magna parte dirutam ca

ptamque fete totam habet, adimit. magne magister nobilissimi equites cum
 alius multis naualibus praeliis tum hoc terrestri præcipue oppugnatione for-
 titudinem uestram sum expertus, cuius cū in re desperata amplius nullius sit
 usus, prudentiam uestram & clementiam appello. cū iam omnia uictoris sint
 quod uitam opes relinquet in lucro est, non in damno Urbis insulæq; dedi-
 tio quam uictor hostis imperat. quæ licet grauis acerbaq; nobilitati uideatur,
 fortuna uestra uobis suadet deditioem ergo faciendam censeo, potius quã
 trucidari corpora uestra, rapi trahiq; ante ora uestra nos. coniuges, liberos bel-
 li iure sinatis. Si ulla misericordia flecti potestis, Si qua christiana pietas in mi-
 litaribus animis est, ne ad ultimum perditum eatis rogo. innocentem hūc po-
 pulum, & ut modestissime dicam non male de uobis meritum, quem Chri-
 stus Iesus, quem hostis infestus seruare uult, pietatis causa nec ullius alterius lo-
 qui quæ loquor apud uos uel ea fides sit, quod neq; dum uestris uiribus resti-
 tistis, neq; dum auxilia a principibus sperastis, deditioem unquam apud uos
 mentionem feci. Posteaquã autem ceenam omnia fatis in peius ruere, com-
 munes fortunas nostras in extremo sitas, hostem infestum, spem auxilii nullã,
 poenuria rerum necessariorum bellum non posse trahi. Deditioem sua-
 deo, pacem quam bellum malo, & gratiam potius quam uim experiri. Cum
 hic perorasset nemini certare cum eo oratione necesse fuit. adeo pro-
 pe omnis ciuium audientium coetus sacerdotis erat, aliqui tamen con-
 scientia iniuriarum quas turcæ intulerant, & quia nec deditio tuta ad tam in-
 festos hostes uidebatur, nec spes moenibus aut armis tuendæ salutis erat se ac-
 cæteros periculis obiectare & more Virorum cruentam luctuosamq; uictori-
 am hosti relinquere cogitabant. e quorum numero quidam quem & iuuen-
 tus & extrema (ut credebat) hora non solum liberum ac loquacem, sed etiam
 inermem inter armatos pceres & seniores uiros ciuitatis corãq; ipso magno
 magistro audacem faciebat, sic eloquutus est. Nihil unquam minus consue-
 ui quam quod ipse sentirem coram principibus uiris aut in magna hominũ
 frequentia dicere adeo malui semper aliena uerecunde audire quam impu-
 denter ingerere mea. Sed nunc cum extrema dicendi necessitas institutum ui-
 tæ tenorem obseruare nec ulterius non patiat, Quid nobis diro nuntio &
 graui imperio perfidissimi tyranni cōmota faciundum sentiam, liberrime lo-
 quar. Deiecit immanissimus hostis murum, & ciuitatem nostram tricentos &
 amplius pedes ingressus est. molestissimus hospes sub eisdem testis nobi-
 scum uiuit ac ueriat. Qui durum aduenam & grauem uicinum perferre
 amplius nolūt. turbatori tota possessione cædendū suadent. Mihi longe alia
 mens est sacri equites, nec enim tam leuiter fundum ducentos & quattuor de-
 cim annos cultū relinqui uerendū sentio, sed molesto inquietatori aliã mole-
 stiam inferendam, & cum prædatore continuo plian dum, quæ ubi armis ani-
 misq; nostris inuitum & repugnantem quinq; menses exclusum tenuissemus,

BELLI RHODII

irrupit tandem in ciuitatem nostram, nulla sua uirtute fractus, sed tempore q̄ omnia domat, hodieq̄ agitur ab introitu suo dies fere quadragesimus, nec dum iter longum centum & sexaginta integris passibus quamquā mire festi- nans conficere potuit tardatus impedimentis, que illi obiecimus & obiecta re non cessabimus, si uiri sumus, si sani, si pristinæ uirtutis memores. me prius perdant coelites quam isto gemino obtuitu cernā sacros equites tradere cla- ram Rhodum, antiquam propugnatricem Christianæ religionis, inma- nissimis hostibus, contaminatis omni infamia Mahumetis. qui præter an- helam sitim nostri sanguinis, quā sint infido malignoq̄ ingenio, si nescimus, satis nobis exemplorum præbent, ne queramus quo modo aliis exemplo si- mus, Constantinopolitana calamitas, posterior Eubœe clades, recentior meto- nensis, tum Mamaluchorum caierensium contra foedus, contra acceptam & datam ab ipso imperatore fidem miserabilis trucidatio. quid nonne in men- tem uenit summorum ducum qui belgrado imperabant dolo fraudeq̄ hosti- um procurata mors? Eamus nunc sani homines & fidem adhibeamus insanif- simis belluis, permittamus corporum nostrorum potestatem, quibus nō lex, nō ratio, nihil sancti, nihil pensi est, quorū nescias maior sit auaritia an crudeli- tas, qui nihil aliud multos iam annos meditantur, agunt, quam quomodo do- lo, ui, nomen Rhodianum ipsis tantopere inuisum penitus deleant. Sextum iam mensem circum uallatos inclusosq̄ nos tenent. nobiscum ultima pericu- la grauissimos labores perpeffi, ante propugnacula & muros sæpe trucidati, postremo iniuria fulgurum, himbrium, tempestatis, hieme quæ omnium bel- lorum terra ac mari quies est, hinc auerti non potuerunt. tanta auiditas suppli- cii expetēdi, tanta sanguinis nostri hauriendi est sitis, nec omnino iniuria nos quoq̄ illorum cruorem fudimus, Et adhuc funderemus libenter si per fortu- nam liceret. Verum quando deo immortalī aliter uisum est & ultimam neces- sitatem effugere non possumus, Cruciatu & contumelias quæ hostis sperat dum liberi dum potentes nostri sumus, honesta uelim morte inter arma inter uexilla. S. Crucis euadamus. hoc pacto æterna gloria quæ pro republica cadē- tibus inter superos & mortales parata est, perpetuo perfrueremur. quam uirtu- ti & nomini tuo nobilissimo Magne Magister inuidere eos non cōuenit, qui multorum annorum pacis cōmodo atq̄ fructu usi tum liberalitate etiam sa- cro sancti militaris ordinis, extremum nūc belli onus ferre recusant. Quæ uer- ba excipiens quidam græca nobilitate atq̄ prudentia insignis uir, magno si- lentio gentis suæ etiam multorum latinorum assensu hunc in modum senten- tiam de ditionis perorauit. Quod dolor & desperatio facundos homines fa- cere possint magis quam prudentes, cum sæpe alias tum hoc die cognoscere potuistis sacri equites. nunquā enim prudens a modestia labitur ad male dicē- tiam, non commiscet uera falsis, non cupit cædem ciuiū, non suadet furorē, non hortatur ad dementiam. Sed ita profecto multis ingenitum est. cum ipsi

nec prudentia nec consilio malis suis explicare se possint, cæteros in eandem perniciem Protrahere, A deo semper noxiæ & auidæ fuerunt locietatis calamitas & malitia. Verum si tu magne magister mihi quoq; dicendi potestatem facias, homini iter suos neq; potetia neq; autoritate ultio, q; cū plens calamitas tum ipsa etiam necessitas impetrare abs te debet, differa quæ acuti istius oratoris plura atq; magnifica uerba, & rei augendæ causa conquisita, non solum refellant sed etiam mentem tuam ad id quod utile honestum ac necessarium est, motis inde odio, metu, turbatione, defidentia erigere possint. N. noster quæ non solum uehementem oratorem esse, Sed interdum etiam trucem sci mus omnes. quum tamen ingenio sit mitis, atq; adeo mitis ut nemine ex his quos appellat barbaros insanos, immanissimos, quorum detestatur perfidiam, accusat crudelitatem, quos sine lege, sine penso, sine ratione uiuere exclamat, nedum occidere sed ne modice quidem uulnerare uoluerit. Et nunc tempore indutiarum, dum sagittarum imber pluuiæ globorum cessat ferreorū, ignis, lapidum, prodiens de cauea sua miros excitat tumultus, omnia cōmiscet tragediis. & quanto in discrimine uersetur ignarus, mortem quam hactenus factis se horrere manifestauit, nunc dictis inuocat. ne ludibria & cōtumelias hostium, inquit, ferre cogatur, superbia hæc est non fortitudo aut Christiana humilitas. Verum ista nec minatur neq; parat hostis, nequaquam tam perfidus aut crudelis quā ipse uideri uult, refricatis cædibus Cayri, Euboræ, Metonis, Constantinopolis, Urbium uel ui ingenio militari expugnatarum, non obfidentis & obfessi conuentione permissarum in fidem uictoris. qui quia percisse uobis uult cōmittere cur pereatis non patitur. Sed unde hæc noua clementia? inuisitata erga populum Rhodium pietas? Ego rerum archanarū tyranni non sum conscius, nec unquam alieni benefici rationem inquisiui, cum opus est accipere gaudeo. Verum quid ipse in re dubia sentia, minime diffitebor. Vult (existimo) Rhodiensi oppugnatione & uictoria cæteris gentibus quibus imminet uim suā ostendere & gratiam, ne semper sæuendo aut solitudinem ea facere quibus imperaturus aduenit, aut animis mortalium perpetuo a se alienis, cum omnibus ferro & flamma certare cogatur. quibus malis non tam hostium quā suorum iacturā fecit. Hanc ob causam (ut reor) uitā nobis, & opes relinquit, nedum ipse eas ui auferre, & nos insano bello retinere uelimus, ambo in maximam ruamus perniciem uictori prope tam luctuosam quam uicto, Præterea si omnes hic trucidat, licebit tunc quidem nemine uiuo hic resistente per cæsorū cadauera Rhodum ruinis patentem ingredi. Sed clausa est lerus, serata petrea, munita Arangia, Lindus situ inexpugnabilis, hic tela, hic enses, arma, Viros esse credit, & nouus belli iterum apparet sudandus labor, nisi malit uestrā militiam fatalem imperii sui pestem, in suos grassari. quæ loca sine cæde, sanguine (ut par est) habebit si te magne Magister, Si uos equites, & nos miseros incolumes hinc cum leui suppellectili de-

B E L L I R H O D I I

mittat. hæc humana consilia nisi illum ad gratiam & miserationem nostri commouerūt, tum dubito procul numine agitur, & occulta erga nos dei ac domini nostri Christi iesu crucifixi pia clementia. Cui uos si sani estis, Si uiri religiosi, si uirtutis hominum uere Christianorum memores, obicem opponere non conuenit, & uestra ruina hanc miserabilem plebem extinguere. Quæ semestri obsidiōe ista uix quod satis ad naturale desiderium corporum esset quieti dare potuit, pro uobis in acie stans, pro uestra gloria uictoriaque uulnera & mortem ferens. Cuius fideli opera & diligentia domi forisq; adiuti estis. Siue turcam inuaderetis terra Metilene, Naupacto, Metone, patris, totaq; Peloponesso, siue eundem turbaretis possessione maris Ionæi & ægei qua ex re uel ceco aparet, q̄ sit iniuriū & a ueritate alienum, obicere nobis q; pacis fructus metientes, belli honera recusamus, imo bellum nūquā recusauimus. Nunc autem & si maxime gerere uelimus non possumus. Robore iuuenis occiso paucis reliquiis quæ supersunt nō tātum corpore, uulneribus, morbo, uigiliis, labore irrequieto, sed etiam animo fractis, dum hosti secunda, aduersa nobis omnia sunt. Tum maxima eademq; optima parte ænearū machinarum continuo usu rupta, cuius si hodie integra extaret nullus usus, nulla utilitas esse potest. inopia tormentarii pulueris, qua non modo laborat hec ciuitas, Sed etiam Ierus, Lyndus, Halicarnassus, Arangia. Nunquā fui secretorum cuiuspiam aut cupidus aut diligens explorator, multo minus militiæ uestræ. tamen, hec ita eē dissimulare nō potes magne magister. qui illinc palām militem secreto machinalem puluerē importare huc fecisti. Qua tua prudentia, sex menses externum sustinisti hostem & unius atq; alterius domesticici proditoris fefellisti impietatem. Sed sino libenter hec omnia, desero ueritatē relinquo multitudinem, uenio & loquor ad paucorum gratiam, & fingo armorum & animorum nobis esse satis. Sed hoc rogo his ne ad custodiam an perditionem utendum suadeant. Ad utramq; fieri nequit. non magis quam seruum esse & liberum, Ad perditionem. Dementia hæc est. & uersors superbia exosa deo atq; hominibus. Ad custodiam. ergo. Sed quomodo custodiemus urbem (non dico quod res est) iam amissam atque ab hoste occupatam, in qua ille regnū possidet, dituit, mutat, uersat ima sursum & supra deorsum. Sed moenibus nudatā, immani ruina ad stationē Hispanā patentem? qualis muro Italico non impendet modo sed adest iam atq; inferitur. Quo pacto seruabimus in foelix istud oppidum ad stationes Narbonē sem, Britānicam, auernam, & turrim. D. Nicolai lacerum. Quod & si tam lacerum, si tam egenum omniū rerum bellicarum non esset, Sed integrum, & armis & cōmeatu instructissimum, cogente sic necessitate, suadente prudentia, relinquere deberetis, Quando omnis ulterior pugnandi facultas uobis ablata est. an non uidetis ut leui immo nullo negotio, hostis ex noua quā super montem phileremum extruxit arce, tantum duobus miliaribus hinc dis-

Stante, omnem com meatum uobis intercipere potest: & insula & mari, præ-
 terea omnē accessum, & exitum prohibere Profecto uidetis uiri armis & pru-
 dentia insignes, cuncta hæc diu melius præuidistis, quam ego armorum &
 bellandi prorsus rudis, tantum mercibus uenundandis & alendæ familiæ as-
 suetus Sinite me ergo dicere uerum, excessere omnes aditis, arisq; relictis. Dii
 quibus imperium hoc steterat. Aduersus uim hostium nulla ars aut custodia
 humana reliqua est. Expectare autem exercitus Angelicos, Diuinas e coelo
 acies aliq; id genus miracula est meo iudicio iratum deum quamquam in
 ipsa ira adhuc miserentem magis ac magis irritare consulamus ergo destitu-
 ti omni humano auxilio. Saluti nostræ Nobili te rogo magne magister
 per has lachrymas, per innatam nobilitati tuæ pietatem, istam miseram ur-
 bem direptionibus hostium exponere, senes & mediam etatem gladio uxo-
 res & filias nostras stupro, pueros nostros infami abhominandæ que ueneri
 barbarorum, tum insanis æternisq; erroribus impii & uirulentissimi dogma-
 tis Mahumetei. Utinam uidissetis equites quibus lachrymis quanto gemitu,
 moesta familia, & plorantes circum matres pueri, nos huc dimiserint, quibus
 præcibus sint prosequuti. Vellem sciretis quali animo, quantaque cum spe in-
 columitatem suam a uestra clementia expectant. Potuisset hæc oratio uel la-
 pidē cōmouere, uerum magister cui nobilis ille & ingentior spiritus q̄ p̄sens
 fortūa postularet in uultu apparebat. Singulos ad uigilias cū sermo in multā
 noctem protractus esset ire iubens, nihil aliud respondit, quam cogitatur se
 de cōmuni salute. Et sequenti luce pacto sacro uiros rei militaris peritos no-
 minatim preianum, Gabrielē tadinum quem supra martiniugum appellau-
 mus de statu & salute urbis diligentius percunctari cœpit, Omnium concurs
 sententia fuit. Urbem in quam hosti & fronte & utroq; latere expeditus in-
 gressus esset, amplius nulla arte teneri posse. prolata hac tristi suorum senten-
 tia, post longam sanctioris consilii, tandem omnium equitum & ciuium in
 quo diuini ac humani iuris plures peritissimi uiri fuere disputationem, utrū
 ne despondere uitam. & ruere in perniciem Saguntinā & fatum Abydeno-
 rum an seruare tot miserabilium hominum corpora, signa, tabulas, æra, mo-
 numenta orthodoxiæ præstaret? Magister unanimi omnium suffragio & in-
 stigatōne deditionem faciendam pronūciauit. Dum hæc disceptarent qua-
 triuana pax fuit, timoris tamen & periculorum plena. uiolauit hanc Forno-
 uus iniussu ducū. indignatus enim homo nobilissimi & gallici sanguinis bar-
 baros urbem audentius in spectare. tormentarios globos in confertam multi-
 tudine excussit, uenit ad hæc per idem tempus ex insula creta. naue Hyero-
 nimi carmanioli. Alphonsus hispanus summus triremium nostrarum nauar-
 cus, uir ad omnia maris & armorum pericula sume audax & inpiger. Intulitq;
 in Rhodū uina & in consulto Senatu Veneto centū uoluntarios latinos mili-
 tes nullū Cretensem, Turcæ & fractione federum, & q̄ nauim receperamus.

quam multo milite & ipsi & nos refertam credideramus moerito commoti uersi in rabiem & furorem, sine signis sine ducum imperio, per dissecti stratiq; muri ruinas in urbem ad tabulatum usq; uice quarti muri oppositum incurrerunt. Magnus magister dimisso consilio & senatu procerum ante signa norum ad tumultū accurrit. Pugnatum aliquā diu hincinde est acri animorum contentione, magister (quod, quoties ré quispiā impigre fortiterq; gessisset, tota oppugnatione fecit) Ingenti eo die præmio remūeravit uirtutem Dalmate cuiusdā familiaris. D. Marini restii ciuis Ragusini, quē insana plebs cum more humani ingenii multa noscendi cupido de dispositis insidiis & suffosso ad cremandos hostes puluere inquireret, quasi proditoris conuictū non expectato iussu magistri in carceres coniecit. Parem aui tumultuq; populari iniuriā accepit coquus antistitis phani collosensis, non tamen tam in moerito quā innocēter. Siquidē octauo kalendas Octobres, dū omnis ordo & ætas circa menia propugnaret, Magnanimus ipse miles in fastigium phani scandendo irrupit, Inde bellantium utrimq; cædes & uulnera secure, minime tamen ociose prospexit. Nam hostibus a quibus neq; uideri neq; audiri poterat, procul in aere minabatur, defensoribus agitatione uexili ibi reperi (ut uidebat) animū addens. Et primū ab hominibus religiosis Diuus Ioannes æstimabat. inde cognitus homo uocat fustifer, uerbero, sacrilega, proditor. fautor hostiū qui eis e specula signū faceret. & q̄q̄ crebro missi nuncii ad descensionem illum hortarētur, nihilominus personam suam egit, donec iaculis & lapidibus funda excussis impetitus descendisset. Ibi mox turba puerorum & mulierum circumfusus, rapitur, cæditur, mulctatur miser, unus barbam euellebat, alius depalmauit faciem, tercius conculcauit uentrem, quartus iugulo ense intentauit, ac curri & hominē ereptum e fati faucibus in publica uinacula conieci. hac poena non contenta muliebris cōmotio opa puerorū carceres effregit. Et collo grandi fune nautico iniecto (quē manibus puerorū sors obtulerat) miserrimum inter uerborum ludibria & contumelias ad crucem protraxerunt. pars sacrilegam, pars proditorem. multi recitum appellabant, nonnulli constantius asserebāt turcam esse & missum exploratorē. Perierat infelix manibus furiētium, nisi cōmodum renunciatum & assertum fuisset ab antiste templi esse culinarium suum, natum in gallia ad fossas Marianas nec turcaicæ nec græce linguæ peritum. Simili iniurioso spectaculo, subq; ipsum deditiōis nostræ tempus & post uiolatas inducias Magister Gladiatorum Turcensium crudelis, & sanguinarius bellator, corpore uasto & rudi quod conuenientes sequebātur mores. contemptus omnium hominum, superbæ aures, contumeliosa dicta, libidines noue, inhumana crudelitas, affecit tres christianos. quos barbari incautos extra urbem in hostilem campū lupis ferreis protraxerunt. Nam manus illis auresq; abscondebat, Postea uulnere inhonesto nares truncauit, Et in urbem remisit cū huiusmodi litteris, Nul
lam

lam salutem magne magister . Quem ego ante tres, quattuorue ad sum-
 mum dies his manibus minutim conscindam . Et milites mei populo
 tuo nulla habita consideratione ætatis , sexus , ordinis , ui , ferro , flam-
 ma miserabilem animam eripient . ut insigni exemplo posteritati in-
 notescat iustitia Turcarum & Christianorum perfidia . Quos uiolatis in-
 dutiis externa auxilia recipere , & improuisos milites trucidare non pudet .
 quorum nemo (credas) amisit inultam animam . magister minaci episto-
 la perlecta subridens , ne modis omnibus (inquit) oppugnati non esse-
 mus, etiam minæ , & conuicia addita sunt . Verum magis turbati sunt
 animo Robertus Perusius , Frater Raymundus Marchetus de quo supra
 primo libro dixi , & Frater Raymundus Lupus a Pacis eques ulterio-
 ris Hispaniæ ingenio acri & summo iudicio Oratores in castris Hosti-
 um , Quos Achimetus incandens ira ob foedus uiolatum & nauim uix
 mediocrem receptam , Procul dubio omni tormentorum , & crucia-
 tus genere affecisset , nisi in oppido nostro egissent obsides . Verum
 cum Nicolaus Vergotus & Georgius Sangriticus Ciues Rhodii , Urbis
 tradendæ formulam attulissent , repente lenita est omnis efferatorum
 hostium exasperata rabies . Tyrannus cinctus ingenti exercitu & pro-
 ximiore choorte Prætoria quæ ad pompam & ad terrorem auro , armis-
 que præfulgebat , Singulas pacis ac deditiois leges testibus Deo
 & Mahumete foederum inspectoribus , conceptis uerbis pronunci-
 auit . Conuenit inter cætera capita , Diuorum templa inuiolata ma-
 nere , Pueros non auellendos e parentum familia , Neminem cogi
 debere ut Mahumeti nomen daret , mansuris Quinquennalem tri-
 butorum immunitatem concedi . Abituris dari naues , & Commea-
 tum usque in Crætam . Tormentorum bellicorum quantum liberet
 tolli posse . Diem deserendæ Urbis arbitrii Christianorum esse . Quæ
 perfidus Tyrannus deorum ac hominum iuxta contemptor ut serua-
 ret , tantum abfuit , ut die Natalis Christi , antequam quisquam fu-
 gam adornasset , Porta Cosquini propugnaculi ui effracta urbi infe-
 sta signa intulerit . Et sacra omnia prophanans , Primarium pha-
 num numini tutelari sacrum In ædem Mahumetis conuertit . Euul-
 sis e sedibus suis statuis , & Beatorum Imaginibus abrasis , Sepul-
 cra magistrorum & quicquid sculptum scriptumque magistratus cau-
 sa erat , dirui ac complanari iussit . Ornata eximie Sacra Basilica fu-
 it & copia uicini marmoris & ingeniis artificum . nec diruere mo-
 do ipsa simulacra ac sepulcra euertere satis habuit , Sed lapides quo-
 que ne integri cumularent ruinas frangi iussit . Et posteaquam non tam

B E L L I . . . R H O D I I

ira satiata quam iræ exercendæ materia deerat. Templum omni composita effigie & simulacro uacans ingressus, Iueneratus est Mahumetem qui secundum illud summum & æternum neq; mutabile neq; interiturū numen selectus maximusq; in coelo esse a barbaris creditur. Postea hii qui spretis patriæ religionibus Mahumeti nomina dederunt, gens ad rapinam & immanitatem prona, Iudeis haud absimilis, nam genitalia circūcidere instituūtur, ut diuersitate noscantur, Transgressi in morem turcarum idem usurpant, nec quicquam prius inbuunt q̄ cōtemnere Christum, exuere patriam, parentes, liberos, fratres uilia habere, passim tota urbe templa cōspurcare incoeperūt, rapere quæ oculis ac māibus obuia essent, miserorum hominum sarcinas ad portum deportatas ut nauibus imponerentur, diripuerunt. Sacrum xenodochium omni ornatu cultuq; & supellectile argētea plane maximi ualoris spoliarunt, nullum tormentum nauibus imponi patiebantur, triremibus tamen sua remanserunt magis casu quam illorum uel fide uel gratia. Christianis cæsis fustibus & colaphis uice iumentorum ad ferendum onus utebantur, Iudeos uel quadraginta annos retro renatos ad Mosē redire compellebant uernas seruos tinctos aqua lustrali Mahumeti sacra facere, Christi crucifixi statuas luto cenog; consperfas per strata eiecerunt, christianis tollere uolentibus statim fustuarium paratum erat, in foro aut loco publico nemo expers iniuriæ aut contumeliæ esse poterat. nec is quidem qui imperatam pecuniam exolebat. Nam ego cum uno solato Gallico & aliquot Marcellis Venetis a pluribus barbaris uexationem meam redemissē, neq; possem omnium auaritiā inopia numorum explere, miser ad necem usq; uapulauī. magnus magister consilio siue iussu Achimeti assumpta humili ueste qualis supplici, uictō, & uictoris maiestatem ueneraturo cōueniebat. foris in castra hostium ad prætorium Tyranni iuit, paucis comitibus ex illo infelici ordine equitum. Qui cum die ac noctu semestri oppugnatione ultima ausi passiq; essent, & iam post uniuersa uitæ & uictoriæ amissa atque desperata subsidia, affecti continuis uigiliis longo diurnoq; morbo cæde, opere irrequieto exhausti uiribus arma sustinere nequirent, necessitatibus humanis magis quam uin ignominiosam superbissimorum hostium potestatem deuenerunt. Magister cum a summa luce in maximam usque diei partem impotus impransusque sub densissima etiam pluia & grandinum turbine diu ante prætorium expectasset, tandem lato clauo a Barbaris indutus, ad conspectum Tyranni inductus est. Ambo alter alterius intuitu & admiratione mutua attonitus, inuicem se se paulisper contemplati sunt. Tum salutatus primum a Magistro & manum suam passus o sculari Sic loquutus perhibetur. Et si merito iurē quæ optimo deditōnis leges quas præscripsi irritas facere possim scelestissimis tuis cruciefris ac populo Rhodio tibi que

(in primis

nosti tam infenso, a cuius merita poena iustissimum uictorem nec fides
 nec sacramentum flectere deberet, Deceui tamen in fontem & nouissima
 exempla promeritum, non tantum pius esse & clemens sed etiam liberalis-
 simus. cui si grauiissimos uitæ ante actæ errores bene agendo emédare uelit,
 hóestissimos ordines, summos magistratus, suprema imperia in bello, in exer-
 citu in toga in pace polliceor. Hæc ne recuses & præsens fortuna tibi suadet
 & christiani quorum causam meliore incepto quam exitu aduersus me tu-
 endam cepisti, hæc talionem merentur. Quid enim prohibet quin a tuis om-
 nibus desertus & proditus uictus in perpetuam fidem & ultro oblatam gra-
 tiam potentissimi & benigni uictoris uenias? Ad hæc liladamus, Maxime cle-
 mentissime imperator inquit oblatam condicionem ego præ tantis ducibus
 tuis minime mereor, Sors auté & merita de te mea haud talia sunt, ut refuta-
 re illam uel ausim uel debeam. Libere tamen dicam inter arma uictoria, uic-
 tus ante uictoré cuius summam clementiam nunquã desperaui, cuius fidem
 haud sum ueritus malo aut statim amisso imperio priuatam & infelicem hæc
 uitam amittere, aut semper ingloriam eam uiuere, quã a meis transfuga po-
 tius quam uictus appellari. Vinci enim fortuitum est & a tanto uictore etiam
 ipsi uicto non prorsus pudendum sed suos deserere & militiam mutare, igna-
 uiæ & perfidiæ plenum duco. Solymanus admiratus cani principis in tanta
 difficultate animum, & modestiã iussit, demissum a colloquio cum summa
 fide & satellitio turcaico in urbem reduci ad augustale. Singuli etiam equi-
 tes qui magnum magistrum suum comitati fuerant, ueste coccinea dona-
 ti sunt. Neq; hoc officio satis se fecisse Solymanus prudentiæ & fortitudini
 magni magistri credidit. Die ergo quadam improviso urbem ingressus Sa-
 lutato Mahumete magnum magistrum reculis suis componendis intentum
 inuisit. Hic cum se submittere in genua, & uictoris maiestatem adorare uel-
 let, Ille nullo modo id passus est. Immo motis paulisper a fronte manu dex-
 tera infulis imperialibus, quod reuerentiæ genus turcarum Reges deo tantũ
 & Mahumeti exhibere solent, magnum magistrum Babba hoc est patrem
 amantissimum & reuerendissimum appellauit. Et in frascripta alter alteri per
 interpretem loquutus est. Prior magnus magister modestia, prudentia, magna
 nimitate, non minus inermis in urbe capta, quam armatus in acie esse sole-
 bat admirabilis, sic exorsus est. Si quanta audacia mihi fuit, tanta fortuna re-
 rûq; prosperæ accessio fuisset, uictor potius in hac urbe quã uictus esse. Verũ
 posteaq; clarã Rhodũ euertere facta uoluerũt, letor te mihi sorte potissimũ
 datũ eẽ a quo uim acciperẽ & gratiã. tibi quoq; iter alia multa egregia nõ in
 ultimis laudũ hoc est, uicisse Rhodũ & pepcisse, adiecisti hoc modo poten-
 tiæ tuæ clemetiæ famã, q̃ neq; sumis mortaliũ sperneda est. nã per hanc so-
 lam equales deo estimamur. Seruabis igit̃ nihil dubito pacis leges, quas da-
 re clementia tibi suasit mihi accipere necessitas, Aeternum nunc exemplar

B E L L I R H O D I I

clementiæ & uirtutis Turcicæ ero , magis quam si statim deditioem fecissem. Pertinacia modo mea, gloria & pietas tua per orbem terrarum inclaruit. Ad hæc mihi inquit Tyrannus, etiam magna lætitia est q̄ te deus monuerit ut aliquando pacem quam bellum malles , atq̄ hoc utinam tibi a principio placuisset, profecto a summa potentissimæq̄ maiestate mea ad hoc tempus plura bona accepisses, quam mala perpeffus es. Quæ q̄ nullo odio tibi intulerim, sed sola dominandi libidine, uel hinc colligere potes , Quod te tuosq̄ inuiolatis corporibus, intactis fortunis hinc dimittam. Haud enim bellum gero ut diuitias ut opes comparem, sed ad gloriam, famam, immortalitatem, protelationem imperii tendo. Est enim regis sanguine regum orti proprium, rapere atq̄ inuadere aliena, non quidem auaritia, sed gloriosa cupiditate dominandi , cui quum obstat uicinus armis & ui eum tollere satis habeo. Verum Tyrannus ficta omnia loquebatur, & longe aliter quam animo agitabat. Priusquã enim hunc amicum sermonẽ meditatus esset, Ducibus delegauerat ut maximam onerariã nauim triremesq̄ militiæ & in eis magistrũ cũ equitum coetu Cõstantinopolim ueherent. Cuius rei non modo occultus inter duces rumor, Sed etiam inter milites publica uox erat . quam ubi percepit Liladamus, cum proceribus Turcarum egit, ut Imperatorem suum fidei sacramentiq̄ admonerent . Interea ipse sub noctem Christianæ circumsionis enauigauit, urbem suam infelicissimam perfido Tyranno relinquens, Cui quantum uno ab aspectu curuatis more patrio antrorsum poplitibus equo insidentem ludidare possum nec autoritas nec dignitas formæ deest. Statura est recta, oculis nigris paululumq̄ trucioribus, cæterum uultu gratioso & subfusco . Anteambulabant pedites sagittarii ore circa suprema labra effero pilis intortis quos mistacas appellat. A tergo sequebant equis insidentes molles pueri ministri libidinũ, forma tamen nõ satis uenusta & incõpto nigroq̄ capillitio ad hũeros pmissa. Sinistrũ Tyrãni latus obequitabat Farrus præfectus ripæ Euphratis qua minor Armenia Ciliciæ coniungitur, & etiam ultra Amanum montem in Comagenæ finibus quibus Melopotamia prima Hismaelis Sophi prouincia a uetere Sultanorum ditioe disterminatur. Ad duxerat iste nocte natalis domini ci. xx. milia integrorum militum qui cũ decẽ aliis milibus ripam memoratam aduersus eruptiones Persarum custodierunt, dum Rhodus oppugnaretur. Quæ cum sæpe alias obsessa oppugnataq̄ & fortissime defensa fuerit, maiore ui uincente causam meliorẽ ut dixi in oratione mea ad Adrianum. VI. tandem anno a nato Christo. xxiii. supra sesquimillesimum sub iusto clipeo miserabiliter occubuit Christiani imperii anti qua propugnatrix, & ut inquit eloquentiss. uir F. Thomas Guichardus in oratione sua pro Rhodiis, ærumnosæ Græciæ protectio, peregrinantium diuersorium, naufragorum portus, miserorum Asylum, languidorum Xenodochium.

LIBER .III.

COMPERTVM semper habui operis præsentis mate-
 riam vires meas excedere & feliciore stilo posteris traden-
 dam esse. Verum ut palam & in urbe Roma hominum do-
 ctissimorum teatro ineptus essem, coegit me primum ob-
 seruantia sacrorum & nobilissimorum equitum, coegerunt
 deinde mala mea, nam hæc pectori altius inherent q̄ ut eo-
 rundem nulla a me mentio fiat, Difficile quidem est filere cū
 ames & doleas. Et mouebit forte absonus, atq; in compositis hic planctus me-
 us taliū animos qui qua sunt eruditione, bellum omniū maximū maxima cū
 eloquentia posteris commendabunt. Quod cum multi in Germania, Italia,
 Hispaniis Galliis, & in alma urbe Roma p̄stare possunt, cumulatissime ut spe-
 ramus, p̄stabit Paulus Iouius artis medēdi & litteraturæ cultioris antistes, Tū
 historicus in primis celebrer & uerus, Deus immortalis quanta fide, quam gra-
 ui iudicio, quo rerum ordine, quali proprietate uerborum, qua orationis fa-
 cilitate, describit ille aut uerius ante oculos ponit omnium Regum, princi-
 pum, populorum tam in oriente quam occidente acta gestaq;. Atq; utinam
 facundis omnibus ingeniis placeret, Quod instituerunt doctissimus huma-
 nissimusq; Iouius noster & Petrus Alcyonius iuuenis, ingenio eloquentia &
 multiplici rerum scientia præstantissimus, quod præclarissima & nunquam
 peritura ingeni sui monumenta testantur Aristoteles & Galenus uersi, lega-
 tus medices de exilio, Oratio elegātissima de nece Christi ad Quirites, fune-
 bris item laudatio defensorum Rhodi, quæ fortiter scilicet fecerunt aut di-
 xerunt prudenter alii quam quæ ipsi sentiant uulgo tradere, profecto res hu-
 manæ melius se haberent. Sed hic est temporum præsentium status ut opti-
 ma magis optari quam fieri possint. Verum ne prologus sit prolixior fabu-
 la, Tertium librum aggredior belli Rhodii. Bellum enim potius quam oppu-
 gnationem uocare libuit, quando non tantum circa urbis nostræ moenia,
 sed omnes arces Rhodi & aliarū insularum quæ Rhodiorum sunt, terra ma-
 riq; acriter pugnatum sit. Narrabo hic igitur paucis multa quæ toto itine-
 re ad almam usq; urbem equitibus & populo Rhodio contigerunt insularū,
 Regionum Urbium, locorum descriptione exactiori omissa. hæc enim in ap-
 pendice magis quam libro tum historia non topographia facere mihi nec
 ocium nec animus est.

E X P V L S I Patria, laribus antiquis, affecti humanis omnibus in cō-
 modis, classi laceræ hiberno tempore impositi, decem dies aspero mari &
 tempestuoso errauimus. Appulit tandem ad Schitiam Cretæ insulæ uicum

& promontorium maxima nauis nostra quæ in ipso portu dum sub noctem
 anchoras iaceret prope imegit . nauis castellata Hyeronimi Carmanioli
 quem ordo equestris q̄ tempore difficili Rhodo succurrisset iure aureorum
 calcarium donauit, uento pomeridiano uehementius flante in ipsius statio-
 nis cautes acta foede periit, ibi unda maris Turca inclemētior cuncta quæ mi-
 seri homines secum attulerant absorbit. Reliqua classis alto & ignoto mari
 iactabatur. Ioannis bouladii nauis postquam cortugoli classem euasisset, un-
 dis per laxas compages incurren tibus fere submersa fuit. Nihilo secundiori
 fortuna triremes quæ magnum magistrum portabant in mari carpatis usæ
 sunt, nam naufragium prope fecerūt. Sed deo optimo maximo rebus præter
 spem succurrenti, cum duodecim aliis leuioribus cretensium nauigiis in por-
 tū Candidæ actæ sunt . ea est hodie prima cretensium ciuitas in plano sita
 duodecimo forte ab antro mynois miliario, uerū pximior monti idæ q̄ Io-
 uis incunabulis & poetarum carminibus famatus apprime est, in hac Veneti-
 us dicunt & imperant, ut reliquis omnibus insulæ urbibus. Nam creta uene-
 torum colonia est. magnus magister omni ordine ciuitatis obuiam procedē-
 te lachrymantēq; summa cum ueneratione a Dominico Treuisano grauissi-
 mo & sapientissimo consule exceptus est. Miserat hunc senatus uenetus dum
 Rhodus obsideretur in cretā cum summo imperio & classe sexaginta trire-
 mium uiris armisq; egregie instructarum, mansit hic sacer equitum ordo ad
 inchoatam usq; quadragesimam summa cum cura & deligentia moesta ne-
 gotia sua componens, classem laceram reficiens, nauibus nouos nautas impo-
 nens, nam flos horum bello periit inter quos sedulo industrieq; omnia quæ
 uis hostium diruerat reficiendo enituerunt Petrus quidam faber nauticus
 Rhodiensis & Georgius quidam ligur, Classe nostra quæ tormentorum isti-
 bus Rhodi acceptis, tum nautarum negligentia circa urbis defensionem oc-
 cupatorē & multa unda maris lacera ruptaq; fuerat ut cumq; refecta, & neces-
 sario, comm. atu accepto, februario exeunte a Creta insula soluimus, iussu
 magni magistri Et nobilissimi equitis angli. F. Gulielmi austoni, uiri integri-
 tate uitæ & facilitate morum excultissimi, quem proceres ante signani nani-
 maximæ imo uniuersæ classi nauium castellatarum præfecerunt . quas uen-
 tus & parum propitia aura postquam uela nautæ expandissent, diu in cōspe-
 ctu insulæ aspero mari hinc inde uagas retinuerunt. tandem post longam cū-
 unda & uentis conflictationem, neque ullam in insulam nisi Parum soli ni-
 ueo marmore splendētis, cœliq; amenissimi descēssione facta, superatis Naxo
 uino suo nobili in qua etiam hodie Bacchi uetustissimum templum cernitur
 Zacyntho, Chephalena, Sphoradibus insulis, ad altū pelagus in sinum adri-
 aticum estuans peruenimus . magno magistro procul e conspectu & a tergo
 relicto qui cum triremibus quæ nunquam altum pelagus tranant & nauigiis
 minoris formæ semper secundum oram maritimā nauigauit omni in loco

ad quem descēdisset, cunctorum lachrymis, studio, officio, & humāitate honore que exceptus. In Corcyra uero & Gallipoli quantus sit ei publice priuatimq; a magistratu, a popularibus exhibitus honor, haud facile dixerim. Sed cum omnium officiosa obsequia, atque præterea commoditatem & cōmeatus recentis frequentiam, cætera mala quæ nauigantes pati necesse est superaret, ingens morbus Remiges, Classarios, Sacrosq; equites inuasit, cuius uis nequaquam tamen tam effrata erat, quā illius qui inuectos nauibus onerariis & affectos omnibus humanis incōmodis, squallore, uomitu, fame, siti grassabatur. Hac rerum incōmoditate, cibi potusque defectu factum est seminarium magnarum egretudinum quæ postea in Messana ciuitate Regni siculi nobillissima in ora post Pelorum sita modico interiecto fræto a Regio Calabriæ oppido distanti, enascentes seue & atrociter omnes molestantur. plurimos quibus nec hostes nec maris tempestates nocuerunt, in aliud sæculum retrusere. mihi etiam ne animam morbi uis eriperet, magis diuina clementia quam humana ars effecit. Et dum infelices exules patria & sedibus maiorum nostrum expulsi, has calamitates & miseras in terra ignota pateremur. pene cunctis malis grauior omnibus erat mora magni magistri. cū enim grauiora nauigia tertio Idus Apriles ad Sicilia appulissent, neq; de se nūciū mitteret nec ueniret ille tertia aut quarta hebdomada post, Merito oēs plurimum timere, ne cum triremibus male ad bellum paratis in Affrorum portestatem uenisset, qui piraticis nauigiis mare siculum apprime infestum reddunt. quidam naufragium fecisse credebant, alius classem suam pestilenti aliquo morbo infestam non audere procedere uaticinabatur. omnia uario tumultu strepere, & ut in rebus tristibus ac dubiis fieri solet, suo q; metu pericula sibi fingebat. Tandem ineunte mense Mayo, Rhodiis etiam Messane in habitatoribus omnibus lux per grata aduentu magni magistri orta est. Gratiior tamen fuisset dies illa mortalibus, si principem militiæ Rhodiæ triumphatorem in Classe uictrice & spolia hostium præferenti conspexissent. in lacero autem & morbido nauigio uixq; ut a prædatoribus tolleretur digno ubi uiderunt, nemo lachrymas continere potuit. Dicit uix potest, qualis gemitus, quantusq; ploratus circūfusæ undiq; turbæ fuerit. nemo, suspiria nemo lachrymas sponte ubertimque profluentes reprimere potuit, nisi quem dolor mutum effecerat. Et ultra promiscuæ multitudinis optimi erga Rhodios animi ista signa, Amplissimus etiam honor & fauor Magistro Rhodiorū exhibitus est a primoribus regni siculi, & ipso pro rege Hectore penitagello comite montis Leonis heroe natalibus, litteris, uirtute præclarissimo, qui obuius cum Ioanne lignano archiepiscopo Messanensi Reuerendissimo, & fratre suo Fabricio penitagello Priore Baruli, eum inter ulnas humanissime exceptum & osculatum splendido cōmitatu multorum nobilium uirorum

B E L L I R H O D I I

in urbē iduxit. uenerat Fabritius hic messanā cū bis mille expeditis peditibus
 in agro & ex iuuetute regni Neapolitani selectis, ut Rhodū suam subleuaret.
 Est enim unus ex equestri ordine sacrorum equitum, idq; fecit sola animi sui
 magnitudine & pietatis affectu, nullo maiorum suorum imperio coactus,
 Mandatum enim receperat tantum de cōmeatu & nauibus parandis, qua in
 re diligenter industrieq; se habuit cum collega suo Carolo Iosualdo prio
 re sancti Stephani, qui non semel tantum Rhodiorum animos ad spem fidē
 q; uenturi auxilii erexit, litteris missis per. F. Ioannem bressolum equitem Ita
 licum, qui cum praelii naualis peritia etiam litteras & historiae cognitionē
 coniunxit. Quin etiam nepotem charissimum Ioannem Iosualdum qui
 Rhodi fortiter dimicando occubuit, nauicula præmisit exploratoria ad ob
 sessos cōsolandos, socio F. Michaele peralto equite nauarro, cuius admiran
 da parandi salis petrarum ars, & tormentarii pulueris facienti dexteritas, ope
 rumque ignotorum industria Rhodiis in tempore difficillimo, magno & ne
 cessario ului fuit. Saluti autem esse non potuit rebus fessis nemine succurren
 te. Et his qui succurrere uoluerunt obstitit fatum: Ne culpā reiiciam in Adri
 anum. vi. & maximum pontificem & mortuum, aut in uiuentem quem piā
 regem uel principem. Nam & Reges Et principes omnes, iam constat Rho
 do obsessæ bene uoluisse, optasse defensoribus uictoriā & triumphum. qbus
 ut potirentur, Carolus quintus Impetator inter homines optimus maximus
 e regnis suis, Neapoli, Sicilia, militem, arma. cōmeatum decem milium du
 catorum & gratis & libere tollere permisit. E portubus sociorum, & cōfoede
 ratorum gentium in Italia, naues maximas onerarias abducere. Adrianus etiā
 summus pontifex quamquam summa rei numariæ inopia præmeretur,
 & iam legatum cum ingenti pecunia in Vngariam misisset, ut regnum illud
 in fide atq; officio christianæ religionis contineret, Procurante nobilissimo
 & prudētissimo equite Iuliano a Rodulphis antesignano crucigerorum ca
 puanorum, in auxilium urbis obsessæ sex milia ducatorum erogauit. quorum
 loco utinam sex triremes uel uacuas equestri ordini concedere poruisset &
 uoluisset. Nā arma, uiros, cōmeatum, & cætera bello necessaria inuenisset hic
 & iam forte uictrix Rhodus de hoste suo triūpharet, immo hostium summū
 principem (credo) i uinculis cōtineret. Quod ut fieret maxie optasse non du
 bito Franciscum Galliarum regem, & nomine & re ipsa christianissimum, qui
 uel summis regni proceribus factum haud satis probantibus, & re sub ipsum
 tempus in Insubribus pagis feliciter gesta, etiam a Cæsare, & Socio populo
 cōfederatisq; regibus uim expectans, Sex naues & inter eas tremoliam a
 portu suo Massiliensi ut his Rhodo auxiliarentur franci Hyerosolimitani e
 quites soluere passus est. Quos ubi magnus magister Messanæ repperisset si
 mul cum equitibus Hispanis & Italis auxiliaribus, Seuero grauiq; consilio in
dicto.

dicto, causam publice in coetu omnium equitum & morā expurgare iussit, fuit oratio omnium & diserta & uera. Sed nobilissimi Auerni equitis. F. Ioannis lidserami longe omnium disertissima, & apertissima, adeo ut singuli ueritatē manibus pedibusq; palpare (ut prouerbio dicit) potuerint. Missus fuerat a magistro lidseramus hic tres prope menses ante obsidionem, cum ob alia negocia, tum ut increbescente fama belli in nos turcaici, copias auxiliares quanto ocius posset expediret. Sed neq; ipse, nec Daucéuillus & Andugus, quos supra feci mentionem in secundo libro, quicquam profecere. immo nec Nicolaus hufsonus secretarius magni magistri, & quarta uice missus cum litteris a Bartholomæo politiano uiro doctiss. prudētissimog; scriptis. F. Antonius boyfius accensus equitum Itatorum, uir rebus gerendis longe accōmodatissimus, qui cum Fabritio carestano optimo & laudatissimo principi ob fidem, industriam, diligentiaq; suam semper fuerit charus, etiam ob uirtutes suas huic magistro acceptissimus est. postremo deniq; cum totius rei nostræ summa grauius periclitari inciperet, exiit ut supra dixi. F. Emericus Reaux ad trāsamarinā auxilia acceleranda. Sed cum horum omnium nec diligentia nec industria profuerit, in durum atque ineluctabile fatum, cladem nostram sine cuiusquam offensione reiicere possum, et merito (ut puto) & prudenter. An non fato potius quam hominum nauticorum uel perfidiae uel ignorantiae ascribā? q; nauis lanuensis maxima, quam faraam uocant, cōmeatu, armis, uiris, refertissima tranquillo mari atque in ipso orae ligusticae portu Monœcho Herculi sacro foede perierit. Etiam Thomas nuport prior aquilarius legionis anglicae delectam manum sagittariorum britannicorum & auxilium uix ignotū argenti pondus & auri Rhodum ferens, cum in uetum cōtrarium incidisset, ui tempestatis iterum in insulae desertum quoddam promontorium repulsus, unda maris cum omni gente sua submersus est. Et ne in omni loco fortuna, ut Iuno Troianis, Rhodiorum nauigationi non aduersaretur, fratrem Antonium a. S. Martino priorem citerioris Hispaniae, senem in armis a puero excitatum, & Homero Nestori simillimum in piraticam classem aforum iniecit. a quorum tormentariorum saxorum ictibus tātam uim rostrata nauis sua passa est, ut pene fluctibus depressa fuerit. Similem etiam uim ab hostibus accepit nauis oneraria Prioris castellae Didaci toletani illustrissimi Ducis Albx filii, digni profecto tanto patre. nam praeter egregias corporis dotes, animi quoq; bonis, iustitia, prudentia, fortitudine egregie excultus est. Cum ergo Messanae sacer eqtum ordo subsisteret, & pestis futurae suspicio hominum mentes iam praecipuisset, ne tanto malo miserrimi Rhodii exules post tot tantasq; ærumnas suas contaminarentur, uisum est patribus, locum, aeraque salubriorem inquirere. Indicto igitur hanc ob rem sacro magnoque concilio, omnium suffragiis ager neapolitanus & amœuirate coeli & fertilitate gle

B E L L I R H O D I I

bæ, rerumq; omnium quibus uita sustinetur copia aliis prouinciis prestare
 iudicabatur. Placuit igitur eo cursum dirigere, Sed Puteolani cum post Idus
 Iulias classis nostra eo peruenisset, mandante magistratu neapolitano, timo-
 re contagiosæ pestis terra nos prohibuerunt. in ruinis igitur Baiarum & Ipecu-
 bus circūuicinis aliquã diu nos continuimus, uitam trahentes missa e neapoli
 & puteolis alimonia, quam distribuit industrius eques Narbonensis. F. Ioan-
 nes Bonifacius, qui hostili obsidione tribunatum militarem & diligentissi-
 me & sapientissime gessit. Verum cum suspicionem hanc uanam fuisse com-
 pertum esset, laxior annona ab urbe ad nos rediit, & honor magno magistro
 a proceribus regni exhiberi coeptus. Carolus Ianoius rei militaris & regni iuste
 sapienterq; administrati laude illustris, munera cerealia ad magnum magistrũ
 misit. postea etiã in æde sacra diuæ uirgini ad fauces criptæ neapolitanæ eũ
 honorifice excepit cinctus ipse splendidissima & nobilissima corona proce-
 rum Regni, atq; custodibus corporis hastas præacutas gestantibus. quorum
 tunicis ante & retro aquilæ imperiales intextæ erant. Verum cum sulphurea
 Puteolorũ graui insuetoq; odore suo multorum capita & sanitatem læderet,
 & aliæ multæ causæ recessum suaderent, Nec haberet moestus senex regno e-
 iectus, patria extorris quo & salubrius & decentius confugeret, quam ad sa-
 cro sanctam romanam ecclesiam, ut eius sanctissimo tunc antistiti Adriano
 VI. casus suos exponeret, unanimi suorum decreto petiit ciuitatem ueterem,
 quæ in ora est maris inferi, distãs ab Vrbe Roma trigesimo miliario. Estq; ibi
 a Reuerendissimo episcopo Conquẽsi hispano summi pontificis nomine,
 mira & ingenti gratulatione exceptus. admonitus etiam ut quamprimum
 Pont. Max. inuiseret, cum sacra militia non nisi diuum numine e tam
 Rabidis hostium & perfidiæ turcaicæ faucibus erepta. Cupere sanctissimũ
 senem & pontificem ante uitæ exitũ dare sacratissimo & nobilissimo ordini
 equitum & uago miserrimoq; populo Rhodio quietas sedes urbemq; man-
 suram. Magnus igitur magister non diu cunctatus Romam profectus est. Sa-
 cræ militiæ summo imperio delegato nobilissimo equiti. F. Bernardino ara-
 schæ præfecto maris & olim arcis. D. Petri in caria, in qua contra uim & insi-
 dias barbarorum (dum Rhodus obsideretur) custodienda & prudenter & for-
 titer se habuit. Quomodo autem magnus magister quantoq; cum splendore
 & ornamento Romam ad ædes ipsas pontificias inductus sit, haud satis ele-
 ganter explicare possim homo tenuis facundiæ, in libello ad hæc Augusto,
 Procefferat obuiam uel extra muros urbis pontificis maximi domestica fami-
 lia induta palliis rubris. patres purpurati, quos summa secundum pontificem
 maximum dignitas atq; autoritas raro in publicum prodire sinit, familiares
 misit honorarios, qui ante magnum magistrum uesti mulis coopertis stra-
 gulo coccineo ad terram demisso, dominorum galeros gestabant. hos seque

batur archiepiscoporum, episcoporum, aliorumque prælatorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & uirorum quos aut insignis eruditio, aut uitæ autoritas commendaret, magnus numerus sane maiestate & grauitate morum conspicuus. Ipsum autem magnum magistrum cingebat utrinque pedestre agmen Heluetiorum custodum corporis pontificii, ambulans passu militari compositoque ad sonitum tympanorum fistulæque Germanicæ, manu longa hastilia gestans, quibus ferox illa natio hostes suos in præliis confodere solet. Adfuit etiã prætoria Choors equitum, Item præfectus urbis cum satellitio suo, Et uigilum, ministrorumque iustitiæ equestris pedestrisque turma. Hac pompa comitatuque omnium ordinum & magistratuum Urbis Romæ dum per medias turbas hominum omnis ætatis, sexus atque ordinis, qui passim ad spectaculum e uicis domibusque sese effuderant, ille ad Vaticanum ueheretur, Moles Hadriani eademque Diui Angeli arx honoris & lætitiæ signum, immanes frequentissimosque bobos tormentariis machinis expressit. Postea locatus in honoratiore parte ædium, cum sacrosancti Antistitis maximam in terris potestatem adoratum supplex de more ueniret, processit ei obuiam aliquot passibus Adrianus. VI. quãquam senex & æger & summus Pont. Qua in re ostendit egregie Adrianus diuinus homo & humanus deus innatam sibi cum cæteris uirtutibus a puero humilitatem. Equidẽ si historiam liceret in panægyricum uertere, optarem hic mihi ad Adriani laudes describendas eloquentiam (non dico Ciceronis) quam assequi nullo modo possumus, sed. F. Hyppoliti Emilii a Penna billorum Augustiniani declamatoris diuini uerbi facundissimi, qui dum defensores Rhodios uehementia orationis in prælium animaret, ipse lapide ictus exanimatus est. persuasi enim mihi si iustus deus uicario suo longiores annos tribuisset, restitutum fuisse in integrum (ut uerbo iurifconsultorum utar) sacrum Hierosolymitanorum equitum ordinem. Quod unice apud illum procurabat popularis suus, idemque militiæ Hierosolymitanæ nobilissimus eques F. Petrus dux. Spes tamen est, immo fides certissima facta equestri ordini, quod omnia quæ Adrianus ante diem uita ereptus omisit, Clemens. VII. Pont. optimus, laudatissimus uel supra uota refarciet. Qui cum omni cura, industria, uigilantia semper apud Leonem. X. Pont. Max. eius germanum fratrem & Adrianum. VI. militiam Rhodiam protexerit, fouerit, amplificauerit, iam meritis suis & diuina prouidentia adiutrice orbis & Urbis imperium assecutus, eandem omni studio Inuat, fauore prosequitur, beneficiis accumulatur. Gratias, priuilegia, indulta Romanorum pontificum Antecessorum suorum non solum nouo diplomate firmavit, uerum etiam sua sponte quam locupletissime auxit. Quod ut semper faciat, & inter principes Christianos acerbissimis inter se odiis dissentientes æternam pacem clementia, prudentiaque sua componat, longam & felicem uitam Sanctitati suæ

BELLI RHODII

optemus, Philippo quoque Vilerio Liladamo de communi hoste Solymano Turcarum Tyranno uictoriam tam felicem quam olim de Gaurio Syriae, Arabiae atque Aegypti rege retulit, Cum ei duas classes in Sinu Issico caperet, unam factam quidem, alteram fere fabricatam & in Regem lusitaniae principesque occidentis destinatam. Quod cum sanctissimus & prudentissimus pontifex cōpertissimū habeat, nec nō alias innumeras uirtutes quibus Romae interponitificatu singularis Liladamus extitit, Nā praefectus a collegio patrum purpuratorum custodiae sacrorum penetralium quibus comitia includebantur, prudentissime mādatum sibi munus gerens, sacro ordini fidem & diligentiam suam approbavit. Cum collegis omnibus modeste & familiariter uixit. Nemini se praeponeus, omnes obseruans, nullarum partium studiosus

unde facilem summam laudem sine inuidia inuenit. Et

merito suo summo pont. factus est charissimus,

Qui in eo ornando omnia studia sua, om-

nem operam, curam, industriam

cogitationem, mentem denique

omnem fixit & locauit.

Viterbium eccle-

siaesticae di-

tionis

uel primariam Urbem inhabitandam concessit. Ad

quam Magister dum haec scriberem, ut sibi uen-

turo cuncta praepararet, F. Carolū Pipam misit

praefectum agentium in rebus suis, uirum inge-

nio, morumque facilitate & industria animi ad res

omnes gerendas longe aptissimum, Quod cum saepe

alias tum optime in obsidione Rhodia perspexi.

F I N I S .

Romae in aedibus. F. Minitii Calui, Mense

Februario, Anno. M. D. XXIII.

Registrum huius operis.

A B C D E F G H I K L.

Omnes sunt diuini.

FONTANVS CANDIDO LECTORI

Vobis in hoc libro... Fontanus candido lectori... in epistola... in dictione B. pagina iii.

in epistola... in dictione B. pagina iii... in dictione B. pagina iii... in dictione B. pagina iii...

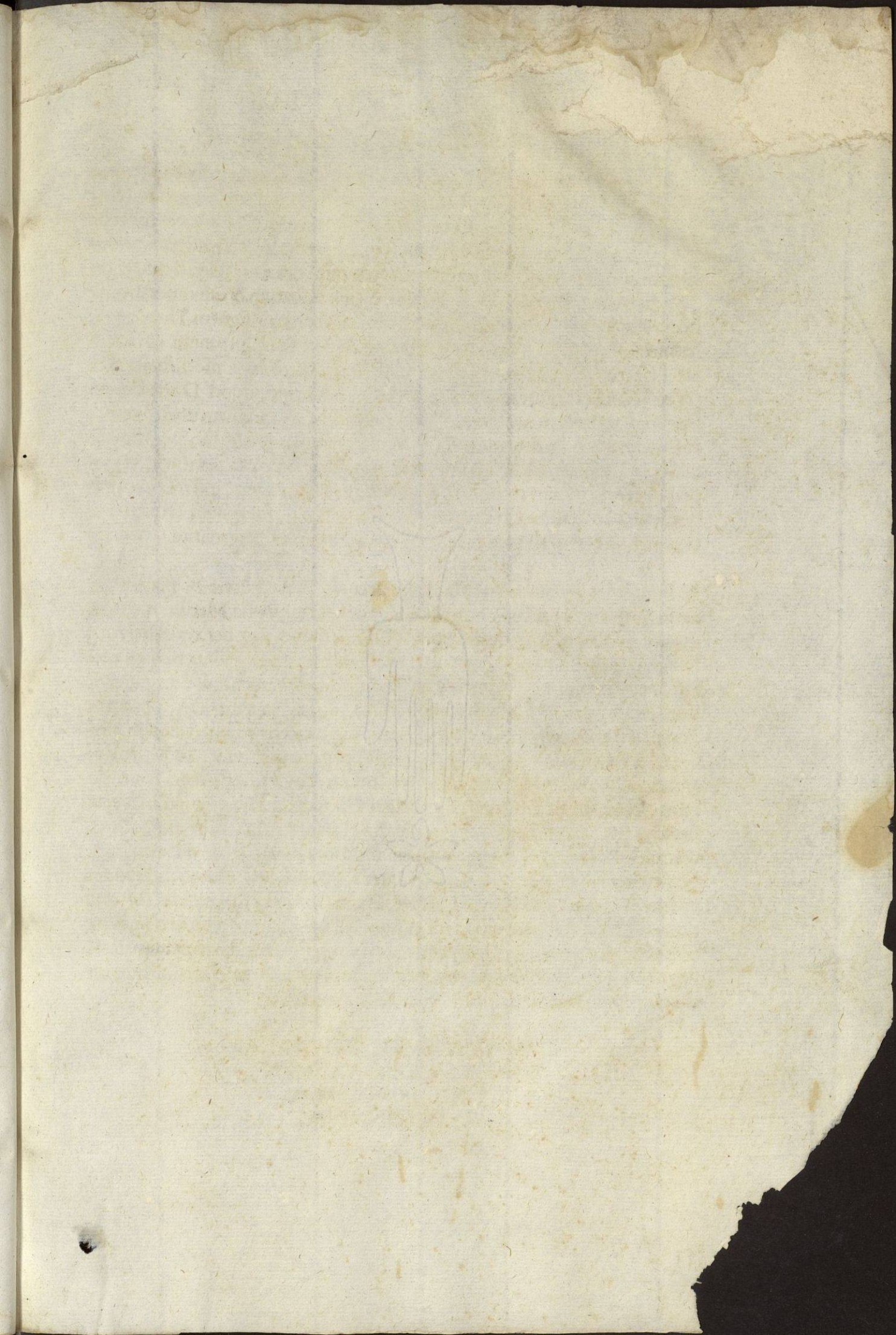
CVM GRATIA ET PRIVILEGIO
SANCITIS D. N. CLEMENS
VII PONT. MAX.
AD DECENNIVM

FONTANVS CANDIDO LECTORI .S.

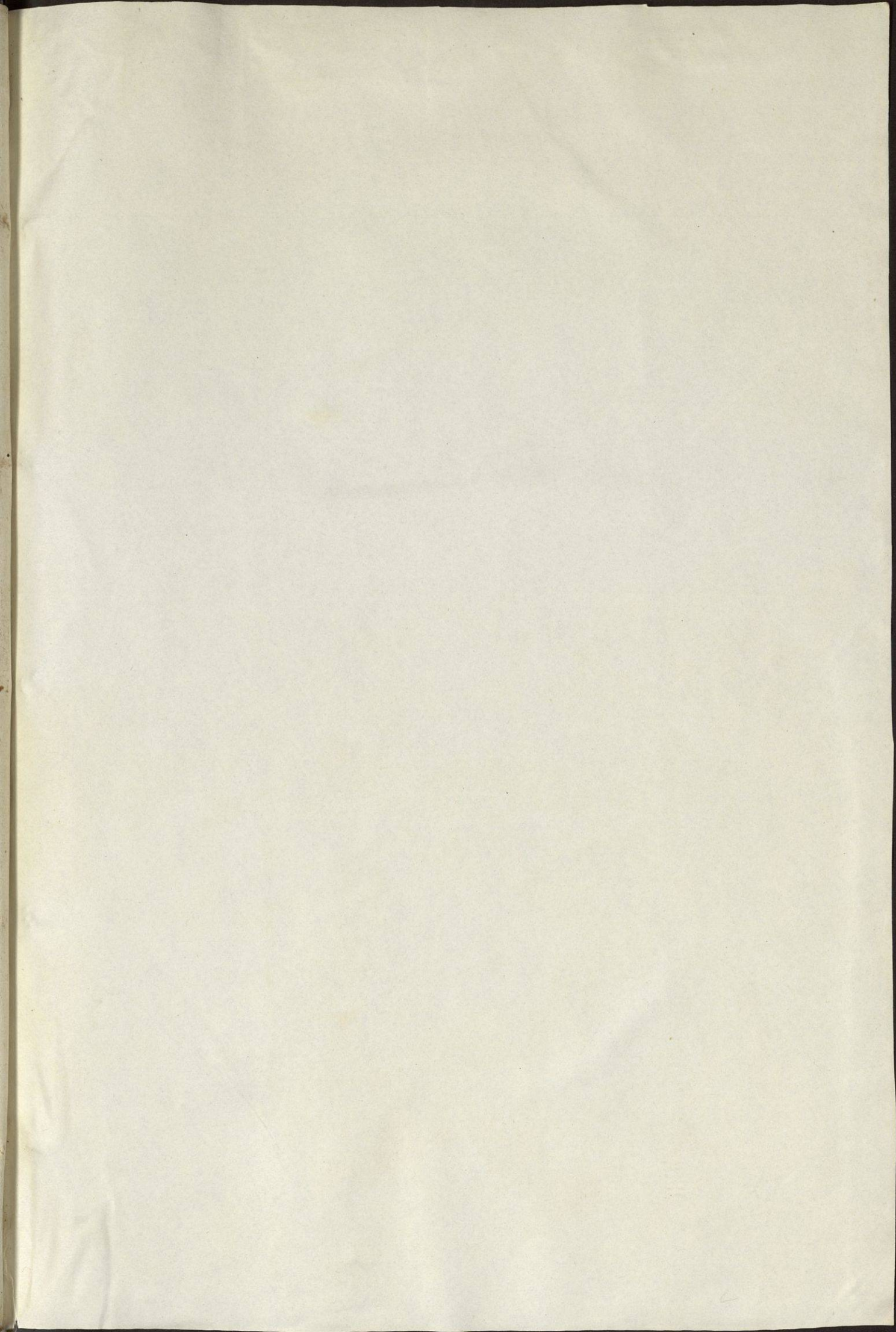
¶ Vod iam sæpe sum attestatus operis scilicet huius materiam & ingenium & eloquentiam meam excedere, iterum & ingenue lector opt. tibi confiteor. Et te etiam atq; etiam rogo, ut si uoces hic reperias aut Romanas parum, aut scriptas perperam, culpam hanc authori ignoscas, quod te pro humanitate tua facturum omnino scio, si diligenter perpendas hoc quicquid est libelli, esse & præcipitatum & extemporaneum. Nisi enim id stilus ipse satis indicaret, testes exhiberem insignem Theologum Ioannem Echium cum quo tunc uersabar, & Genesium hispanum librarium sacelli secreti Pontificis qui bonam huius libri partem sæpe me distante excepit, interdum ex commaculatissimis schedis descripsit, Quod Doctissimum Battum Parmensem non latet. Verum proculdubio caruissem onere huiusculæ culpæ deprecandæ & tu molestia, si Minitius Caluus prælo suo præesse potuisset, sed dum ille aduersa ualetudine impeditus officium non facit, & typographus ex deprauato exemplari deprauatius rem transfert, ipsemet in opere hoc quædam desidero. Ne tamen mercem omnino maculatam extrudere uideremur, erroribus aliquot in calce operis annotatis eã purgauimus. Vale.

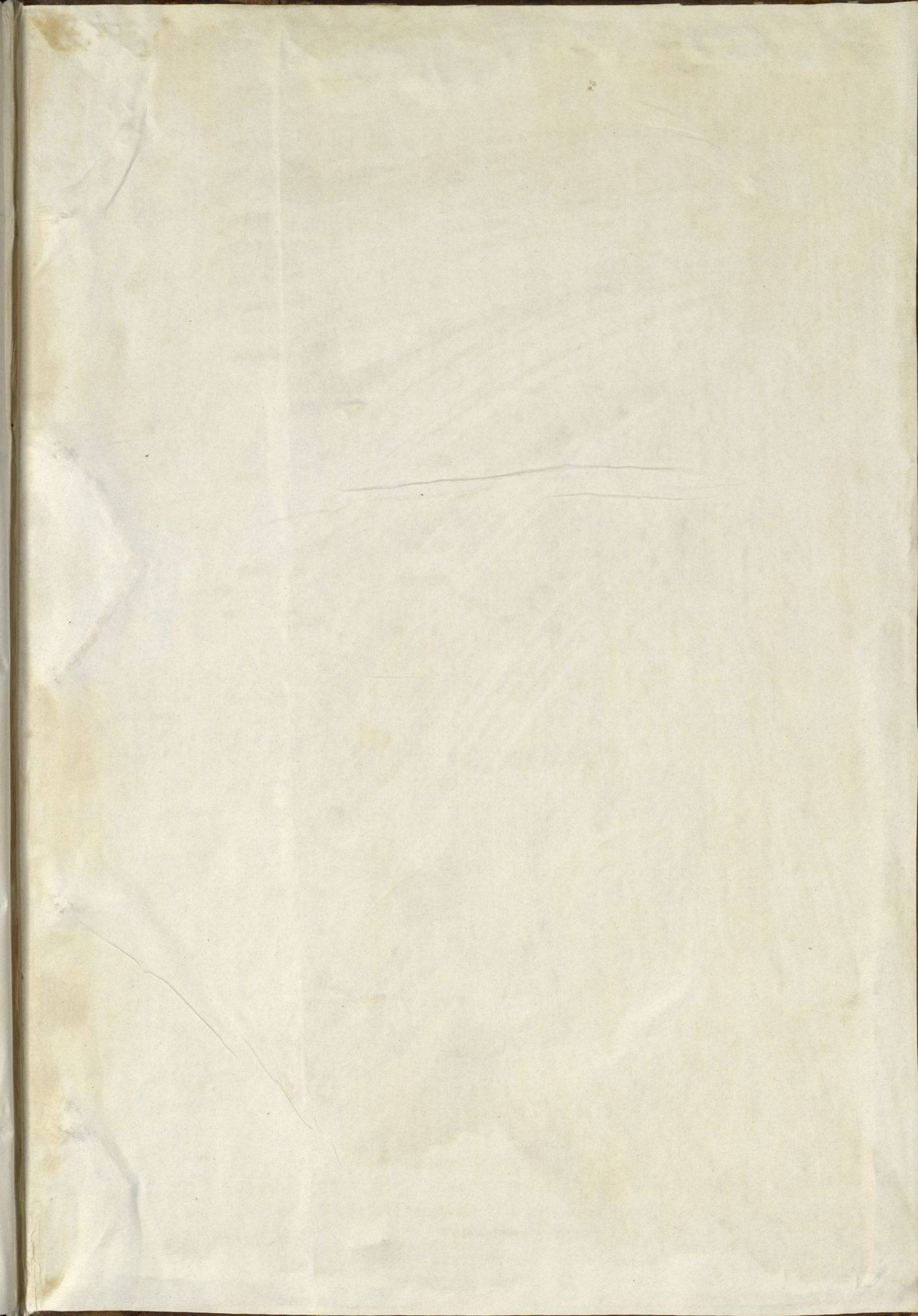
¶ In epistola. uulnus concepit. Lege accepit. in duernione. B. pagina .iii. uersu. x. expunge in Assyria. & uersu. xi. lege necdum Assyria, Media, Armenia maiore. in. D. pagina. .i. uers. ii. leg. instructa. in eadem pag. uers. xxviii. dele mittebat. uers. xxix. Bonauallis. pag. ii. uers. xxxiii. dominatu pag. vii. uers. xviii. certam intentatamq;. pag. viii. uers. xxiii. Equitibusq; & uniuerso. in E pag. ii. uers. vii. Coelum graue. in F pag. iii. lege lenissima. pag. iii. uers. vii. exurimenta erant pag. v. uers. xi. leg. illum pag. vii. uers. xxviii. leg. neq;. pag. viii. uers. xii. tam in habili. in G pag. i. uers. vii. leg. repentino sonitu. pag. iii. uers. iii. leg. sit. uers. x. lege arcem. pag. v. uers. xx. lege adfuere commodum. pag. vi. uers. i. lege. iaciendo arma, lacerando indumenta. pag. vii. uers. viii. nauiter. pag. viii. uers. iii. leg. & sua ætas. pag. viii. uers. xxi. dubie multo. in H pag. i. uers. xviii. ex insulis Coos. uers. xxx. cum dicto. pag. ii. uers. x. lege uenisse dicebat. pag. iii. uers. xiii. an ne. pag. iii. uers. xxxvi. fortunam. pag. v. uers. v. inter eos & nos. uers. ultimo. hominum ac feræ. eod. uers. quam. in I pag. ii. uers. ult. inuiolata. pag. iii. uers. xxxi. me ulterius. uers. xxxii. commotis. uers. xxxviii. cultum relinquendum. pag. iii. uers. xii. Cayrensum. pag. vi. uers. xiiii. iuuentutis occiso. pag. viii. confœderatarum. in K leg. aquæ. pag. ii. uers. ii. ueneratus. pag. iii. iudicare. in. L pag. i. uers. i. equitum dicere. pag. iii. uers. xii. dele. Et. honustum leg. onustum.

CVM GRATIA ET PRIVILEGIO
SANCTISS. D.N. CLEMEN
TIS VII. PONT. MAX.
AD DECENNIVM.

THE
FIRST

VITRARIUM, RERVM
TENS, ET
GVIETI, CAOR
SIN, POR
SIT, ET

DE
SIS

SEILLO R. FRANKEN

